

ANKARA
HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**KAMU ÖRGÜTLENMESİNDE KANUNLA KURULMUŞ VAKIFLARIN
YERİ SORUNALI: TÜRKİYE MAARİF VAKFI ÖRNEĞİ**

Kevser Tuba DURMUŞ

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Ömer KESKİNSOY

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SİYASET BİLİMİ ve KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

YÖNETİM BİLİMLERİ BİLİM DALI

OCAK 2020

Kevser Tuba DURMUŞ tarafından hazırlanan “Kamu Örgütlenmesinde Kanunla Kurulmuş Vakıfların Yeri Sorunsalı: Türkiye Maarif Vakfı Örneği” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / ~~OY ÇOKLUĞU~~ ile Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalında Yönetim Bilimleri Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Doç. Dr. Ömer KESKİNSOY

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~

Başkan: Doç. Dr. Nazlı YÜCEL BATMAZ

Yönetim ve Organizasyon, Kırıkkale Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~

Üye: Doç. Dr. Yusuf PUSTU

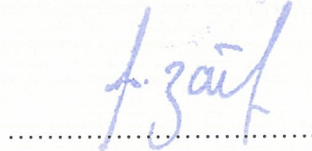
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~

Tez Savunma Tarihi: 24/12/2019

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Figen ZAİF

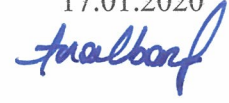
Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Kevser Tuba DURMUŞ

17.01.2020

KAMU YÖNETİMİ ÖRGÜTLENMESİNDE KANUNLA KURULMUŞ VAKIFLARIN YERİ SORUNSALI: TÜRKİYE MAARİF VAKFI ÖRNEĞİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Kevser Tuba DURMUŞ

HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Ocak 2020

ÖZET

Bu araştırma, geçmişten günümüze gelen vakıf geleneğinin değiştiği, bu değişim çerçevesinde kanunla kurulan ve kamu hizmeti sunan, kamu diplomasisi yürüten vakıfların kamu örgütlenmesinde bulunmaması nedeniyle oluşan kavram karmaşasını gündeme getirme çabasıyla oluşturulmuştur. 1980'lerden itibaren uluslararası literatürde oldukça ilgi gören “nongovernmental organizations” kavramı ve bu kavram çerçevesinde örgütlenmenin Türkiye'deki 2000'li yıllardan itibaren yansımaları olan, kanunla kurulan Yunus Emre Vakfı, Türkiye Maarif Vakfı gibi vakıfların kamu örgütlenmesi içerisinde yer almamaktadır. Özel hukuk tüzel kişisi olarak kurulan vakıfların organlarının belirlenmesi, bütçesi, kamu personeli görevlendirmesi, kamu hizmeti sunması gibi kamu tüzel kişisi ayrıcalıklarına sahip olmasına rağmen kamu örgütlenmesi içerisinde yer almaması ve Türkiye Maarif Vakfı hakkında daha önce bir araştırma yapılmaması nedeniyle araştırma konusu seçilmiştir. Nitel veri araştırmasına dayanarak literatür taraması yapılan bu çalışma sonucunda, toprak temelli sınıflandırma yapılan kamu örgütlenmesinde merkezîyetçilik ve âdem-i merkezîyetçilik kavramlarının yanı sıra merkezsizleşme kavramının literatüre son yıllarda dahil edildiği, kamu diplomasisi yürüten vakıfların bu tip bir örgütlenme çerçevesinde değerlendirilebileceği düşünülmektedir.

Bilim Kodu : 111610

Anahtar Kelimeler : *Vakıflar, Türkiye Maarif Vakfı, Kamu Diplomasisi, Kamu Örgütlenmesi, Yönetişim, Kamu-Özel İşbirliği, Merkezişleşme*

Sayfa Adedi : 118

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Ömer KESKİNSOY

THE PLACE OF FOUNDATIONS FOUNDED BY LAW IN PUBLIC
ADMINISTRATION ORGANIZATION: THE MODEL OF TURKISH MAARIF
FOUNDATION

(M.S. /Ph. D. Thesis)

Kevser Tuba DURMUŞ

HACI BAYRAM VELI UNIVERSITY
GRADUATE EDUCATION INSTITUTE

January 2020

ABSTRACT

This research was created in an effort to bring to the agenda the conceptual confusion arising from the fact that foundations, which have been established by law and which provide public services, and which carry out public diplomacy, do not exist in the public organization. highly praised in the international literature from the 1980s "nongovernmental Organizations" which concepts and reflections since the 2000s in Turkey, the organization within the framework of this concept, foundations established by law such as Yunus Emre Foundation, Turkey Turkish Maarif Foundation is taking part in a public organization. Determination of the organs of the foundation was established as a legal entity of private law, budget, public personnel recruitment, although with public entities privileges such as delivering public services to take part in a public organization and Turkey research topic because of an investigation before about the Turkish Maarif Foundation has been selected. As a result of this study, which is based on qualitative data research, it is thought that the centralization and decentralization concepts, as well as the concept of decentralization, have been included in the literature in recent years and foundations that carry out public diplomacy can be evaluated within the framework of this type of organization.

Science Code : 111610

Key Words : *Foundations, Turkish Maarif Foundation, Public Diplomacy, Public Organization, Governance, Public-Private Partnership, Decentralization*

Page Number : 118

Supervisor : Assoc. Prof. Dr. Omer KESKINSOY

TEŞEKKÜR

Bu alıőmanın gerekleőtirilmesinde, değerli bilgilerini benimle paylaőan, kendisine ne zaman danıősam bana kıymetli zamanını ayırıp sabırla ve büyük bir ilgiyle bana faydalı olabilmek için elinden gelenden fazlasını sunan her sorun yaőadıęımda yanına çekinmeden gidebildiğim, güler yüzünü ve samimiyetini benden esirgemeyen ve gelecekteki mesleki hayatımda da bana verdiği değerli bilgilerden faydalanacağımı düőündüęüm kıymetli danışman hocam Doç. Dr. Ömer KESKİNSOY'a teőekkürü bir borç biliyor ve őükranlarımı sunuyorum. Yine çalıőmamda maddi ve manevi her konuda bana sürekli yardımda bulunarak yol gösteren, sabrını hiç esirgemeyen eőim Enes'e, dualarıyla her daim destekçim aileme sonsuz teőekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
KISALTMALAR.....	x
GİRİŞ	1

Birinci Bölüm

VAKIFLAR

1.1. KAVRAM.....	4
1.2. TARİHSEL GELİŞİMİ.....	5
1.2.1. İslamiyet Öncesi Vakıf Kurumu.....	5
1.2.2. İslamiyet Sonrasında Vakıf Kurumu	6
1.2.3. Selçuklu Devleti Döneminde Vakıflar	8
1.2.4. Osmanlı Devleti Döneminde Vakıflar	9
1.2.5. Cumhuriyet Döneminde Vakıflar	15
1.2.5.1.Osmanlı Devleti’nden İntikal Eden Vakıflar	15
i. Mazbut Vakıflar	15
ii. Mülhak Vakıflar.....	16
iii.Cemaat Vakıfları.....	16
iv.Esnaf Vakıfları	16
1.2.5.2. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’na Tabi Yeni Vakıflar.....	16
i.Aile Vakıfları	18
ii.Yükseköğretim Vakıfları.....	18
iii.İstihdam Edilenlere ve İşçilere Yardım Vakıfları.....	18
iv.Kamuya Yararlı Vakıflar.....	19
1.3. TÜRK HUKUKUNDA VAKIFLARIN YERİ.....	20
1.3.1.Tüzel Kişilik Tanımı.....	20
1.3.2.Tüzel Kişilik Türleri	21
1.3.2.1.Özel Hukuk Tüzel Kişiliği	22
1.3.2.2.Kamu Hukuku Tüzel Kişiliği.....	22
1.3.3.Tüzel Kişiliğin Kurulması	24
1.3.3.1. Özel Hukuk Tüzel Kişiliği	24

1.3.3.1.1.Serbest Kuruluş	24
1.3.3.1.2.Bildirim	27
1.3.3.1.3.Tescil	28
1.3.3.1.4.İzin.....	28
1.3.3.2.Kamu Hukuku Tüzel Kişiliğinin Kurulması.....	29
1.3.4.Tüzel Kişiliğin Sona Erdirilmesi	30
1.3.4.1.Özel Hukuk Tüzel Kişiliği	30
1.3.4.2. Kamu Hukuku Tüzel Kişiliği	31
1.3.5.Vakıf Tüzel Kişiliğinin Kurulması	32
1.3.6.Vakıfların Denetimi	34
1.3.7.Vakıfların Sona Ermesi	36

İkinci Bölüm

VAKIF ANLAYIŞININ DEĞİŞİMİ ve KAMU YÖNETİMİNE ETKİSİ

2.1.VAKIF ANLAYIŞININ DEĞİŞİMİ: ULUSLARARASI SİVİL TOPLUM KURULUŞU OLARAK VAKIF ANLAYIŞI.....	38
2.2. KAMU YÖNETİMİNE ETKİSİ.....	41
2.2.1. Kamu Yönetimi Kapsamında Örgütlenme ve Dönüşümü	41
2.2.2. Örgütlenme Biçimleri: Merkeziyetçilik, Âdem-i Merkeziyetçilik ve Merkezsizleşme	44
2.2.2.1. Merkeziyetçilik	44
2.2.2.2. Âdem-i Merkeziyetçilik	45
a) <i>Deconcentration/ Yetkilerin Dağıtılması</i>	47
b) <i>Devolution/ Yetki Devri</i>	47
c) <i>Deregulation/ Serbestleştirme</i>	47
d) <i>Privatization/ Özelleştirme</i>	48
2.2.2.3. Merkezsizleşme.....	48
2.3. KAMU YÖNETİMİNE ETKİSİNİN SONUÇLARI.....	49
2.3.1. Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı	50
2.3.2. Yönetişim.....	52
2.3.3. Kamu Örgütlenmesinde Yer Sorunsalı	54

Üçüncü Bölüm

TÜRKİYE MAARİF VAKFI

3.1. KURULUŞU VE AMACI	57
3.2. TÜRKİYE MAARİF VAKFI FAALİYETLERİ.....	58

3.3. TEŞKİLAT YAPISI.....	60
3.3.1.Mütevelli Heyeti	60
3.3.2. Yönetim Kurulu.....	64
3.3.3.Denetim Kurulu	68
3.3.4.Ana Hizmet Birimleri, Bölge Koordinatörlükleri, Daire Başkanlıkları ve Destek Hizmet Birimleri.....	68
3.4. MALİ YAPISI	69
3.4.1. Mali Haklar.....	69
3.4.2.Bütçe ve Muafiyetler	70
3.5. PERSONEL İŞ ve İŞLEMLERİ	71
3.6. TABİ OLUNAN MEVZUAT	74
3.6.1. İş Kanunu.....	74
3.6.2. Kamu İhale Kanunu.....	74
3.6.3.Kişisel Verilerin Korunması Kanunu	77
3.7. TÜZEL KİŞİLİĞİN BELİRLENMESİ VE KAMU ÖRGÜTLENMESİNDEKİ YERİ SORUNSALI	80
3.7.1. Tüzel Kişiliğin Belirlenmesi Sorunsalı.....	80
3.7.1.1.Özel Hukuk Tüzel Kişisi Olarak TMV	81
3.7.1.2.Kamu Hukuku Tüzel Kişisi Olarak TMV.....	85
3.7.2.Kamu Örgütlenmesindeki Yeri Sorunsalı.....	90
SONUÇ.....	95
KAYNAKÇA.....	98
EK-1 TÜRKİYE MAARİF VAKFI FAALİYET HARİTASI	105
ÖZGEÇMİŞ	107

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar

Açıklamalar

AİHS	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AYMK	Anayasa Mahkemesi Kararı
BİO	Bağımsız İdari Otoriteler
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
KİK	Kamu İhale Kanunu
Md	Madde
NGO	Nongovernmental Organizations
OECD	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
RG	Resmî Gazete
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TMK	Türk Medeni Kanunu
TMV	Türkiye Maarif Vakfı
VGM	Vakıflar Genel Müdürlüğü
YEE	Yunus Emre Enstitüsü
YY	Yüzyıl

GİRİŞ

Kamu örgütlenmelerindeki geleneksel, toprak esaslı örgütlenmelerin yanı sıra 1970'lerden itibaren gelişen Yeni Kamu Yönetimi anlayışı ve II. Dünya Savaşı'ndan sonra uluslararası ilişkilerin devlet yetkilileri tekelden çıkmasıyla birlikte devlet dışındaki aktörlerin mevcudiyeti artmıştır. Devlet tarafından sunulan hizmetlerin ve yürütülen ilişkilerin özel sektör aktörleri ve sivil toplum kuruluşları tarafından da yürütülmeye başlamasıyla örgüt sayısı ve yapısı farklılaşarak kamu örgütlenmesindeki geleneksel yapılanma anlayışı değişmeye başlamıştır. Bu araştırmanın konusu, bahsi geçen aktörlerden siyasi irade ile kurulan vakıfların, Türk kamu yönetimi içerisindeki örgüt yapısında nerede konumlandırıldıklarına ilişkindir.

Vakıf kelimesi dilimize Arapçadan geçen, sözlükte yer alan anlamıyla “durdurma, alıkoyma, ayırma, bağlama, bir malı veya mülkü -satılmamak kaydıyla- bir hayır işine bağışlama, bırakma” anlamlarına gelmektedir (Develioğlu, 1993: 1134). Vakıflar, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nda ise “*gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal toplulukları*” olarak tanımlanmaktadır. Bu çalışmada bahse konu vakıflar ise Türk Medeni Kanunu'na göre kurulmuş ancak amaç olarak kamu yararı gözetilen, devlet teşvikiyle kamu hizmeti sunan ve kamu diplomasisi yürüten, tüzel kişilikleri tartışılan vakıflardır.

Kanunla kurulan, kamu hizmeti sunan, Türkiye Cumhuriyeti devleti adına uluslararası ilişkiler kuran, merkezi bütçeden pay alarak iş ve işlemlerini yürüten ve idari kadroları merkezi idare tarafından belirlenen vakıflar, kamu örgütlenmesi içerisinde kamu tüzel kişiliğine sahip olmadığı, herhangi bir kamu kurumuyla organik bağının bulunmaması gerekçesiyle yer almamaktadır. Bununla birlikte çoğu zaman özerk yapıya sahip görünmelerinden dolayı kamu tüzel kişisi sayılmayan fakat sunulan hizmet açısından bakıldığında kamu hizmetinde bulunmasından, organlarının belirlenmiş şekliyle, idari, mali ve siyasi işleyişleri bakımından kamu tüzel kişisi özellikleri taşıyan vakıfların tüzel kişiliklerinin belirlenmesi sorunsalı söz konusudur.

1980'lerden itibaren kamu yönetimi disipliniyle *yönetişim* olarak adlandırılan model çerçevesinde kamu-özel-sivil toplum işbirliğine dayanan yönetim geliştirilmeye çalışılmıştır. Ancak örgütlenmelerinin nasıl bir yapıda olacağına ilişkin çalışma bulunmamaktadır. Müdahaleci devlet anlayışından uzaklaştırılan bu yönetim modelinde siyasi irade tarafından kurulan ve faaliyetlerinin yürütülmesine izin verilen örgütlerin nasıl

konumlandırıldığı/konumlandırılacağı sorunsalı söz konusudur. Aslında “*nongovernmental organizations*” olarak adlandırılan bu örgütlenmeler, devlet-özel- sivil toplum işbirliği modelinde sivil toplum kuruluşları olarak dünyanın birçok yerinde yardıma muhtaç olan insanlara hizmet götürmek için oluşturulmuşlardır (Bebbington, Hickey ve Mitlin, 2008: 4). 1990’lardan itibaren gündeme getirilmeye başlanmış, neoliberalizm ideolojisi çerçevesinde oluşturulan (Bebbington & Hickey, 2006), kamu ve özel sektörden ayrı olarak sınıflandırılan, belli bir ideolojiden ve kâr etme güdüsünden uzaklaştırılarak tüm dünyaya yardım etme fikrinden faaliyetlerini yürüten bu örgütler, kamu hizmetlerinin özel kişilere gördürülebilmesi, idarenin bütünlüğü yerine hizmette yerellik ilkesi, sivilleşme, kâr-zarar hesabına dayalı düzenleyici etki analizi gibi araçlarla, kamu hizmetinin, kamu yararının, kamusal mekanizmaların tasfiyesini sağlıyormuş gibi görünse de aslında kamusal mekanizmaların desteğiyle hizmet sunabilmekte ve varlığını koruyabilmektedir.

Araştırma konusu çerçevesinde örneklem olarak kanunla kurulan ve kamu diplomasisi yürüten vakıfların sayısının fazla olması ve bu vakıfların hepsinin ele alınmasının mümkün olmaması, bununla birlikte daha önce hakkında bir çalışma yapılmaması dolayısıyla Türkiye Maarif Vakfı belirlenmiştir.

Türkiye Maarif Vakfı, 17.06.2016 tarihli 6721 sayılı kanun ile kurulmuş, yurt dışında Türkiye Cumhuriyeti adına Millî Eğitim Bakanlığı dışında doğrudan eğitim kurumu açma yetkisine sahip tek kuruluştur. Kâr amacı gütmeyen, kamu yararına çalışan bir vakıf olan Türkiye Maarif Vakfı, her ülkede okul öncesinden yükseköğretime eğitimin her aşamasında etkin faaliyet yürütmek amacıyla kurulmuştur. Üç yıldır faaliyet göstermesine rağmen şu an 35 ülkede 292 eğitim kurumu ile 41 yurduyla faaliyet yürütmekte ve 55 ülkede temsilcisi bulunmaktadır.

Vakfın karar organı olan ve on iki üyeden oluşan Mütevelli Heyeti, Cumhurbaşkanı tarafından atanan yedi daimî üye ile ikisi Millî Eğitim Bakanlığı temsilcisi olmak üzere Dışişleri Bakanlığı ve Maliye Bakanlığı ile Yükseköğretim Kurulu temsilcilerinden teşekkül etmektedir.

Bu araştırma ile uluslararası olarak özel hukuk tüzel kişisi olan vakıf anlayışının değiştiğini, kamu tüzel kişisi gibi hareket eden vakıfların kamu örgütlenmesinde bulunmayışından ötürü yaşanan kavram karmaşasını ortaya koymak, literatürde araştırma konusu ile ilgili bir çalışma bulunmamasından ve yine araştırma örnekleme olan Türkiye Maarif Vakfı hakkında daha önce yapılan bir çalışma olmamasından dolayı literatürdeki bu eksikliği küçük de olsa gidermeyi hedeflenmektedir.

Araştırma, literatür taraması yöntemiyle gerçekleştirilmiş olup, ilk bölümde öncelikle “vakıf” kavramının ne olduğu, geçmişten günümüze vakıf anlayışı ve günümüzdeki vakıfların durumlarına ilişkin bilgiler verilmiş, ikinci bölümde ise araştırma konusunun niçin kısıtlandığının daha iyi anlaşılabilmesi adına kamu diplomasisi kavramına yer verilmiş ve vakıf anlayışının bu kavram çerçevesinde değiştiği ortaya konulmuştur. Bu değişimin kamu yönetimine ve dolayısıyla kamu örgütlenmesine yansımından bahsedilmiştir. Yansımalar, yeni kamu yönetimi ve yönetim alt başlıklarında ele alınmıştır. Örgütlenme ise toprak temelli sınıflandırılmadan yola çıkılarak *merkezileşme*, *âdem-i merkezileşme* kavramlarının yanı sıra literatüre son yıllarda eklenen *merkezsizleşme* kavramı üzerinde durulmuş, yukarıda bahse konu vakıfların bu kavram çerçevesinde değerlendirilebileceği tartışılmış;

Üçüncü bölümde ise araştırma örneklemini olarak Türkiye Maarif Vakfı'nın niçin belirlendiği hakkında bilgi verilerek, amacı, örgütlenme yapısı ve idari işleyişi hakkında bulgular sunulmuştur. Vakfın uyguladığı mevzuat çerçevesinde detaylı bilgiler verilerek kamu kurumları ile olan inorganik bağı ortaya konmaya çalışılmıştır.

Sonuç bölümünde ise genel değerlendirme yapılmış, araştırma örneklemini üzerinden kamu yönetimi örgütlenmesindeki sorunsal hakkında çözüm önerileri sunulmuştur.

Birinci Bölüm

VAKIFLAR

1.1. KAVRAM

Arapça bir isim olan vakıf kelimesi, sözlükte; “durma, durdurma, hareketten alıkoyma, ayakta bekleme, hapsetme, dinlendirme alıkoymak” anlamlarında kullanılmakta (Öztürk, 1983: 27); terim olarak ise, “bir malın sahibi tarafından dinî, sosyal ve hayrî bir gayeye ebediyen tahsisi” şeklinde tanımlanmaktadır (Günay, 2012: 475).

“Vakıf, insanla birlikte hayat bulan karşılıklı dayanışma ve başkalarına iyilik yapma duygusunu, hukuki statüye kavuşturan ve ona süreklilik sağlayan, tüzel kişiliğe sahip hukuki ve sosyal bir müessesedir” (Özaydın, 2003: 4).

Vakıflar, kamusal amaçlara hizmet etmek üzere gönüllü olarak kurulan, idari mekanizmanın bir parçası olmayan, kendi kendini yönetebilen, belirli bir mal varlığına sahip olan ve kâr amacı gütmeyen kuruluşlardır (Sağlam, 2006:47).

“Vakıf, sosyal duygu ve gayelerle meydana getirilmiş hukuki ve sosyal bir kuruluştur” (Diler, 1992).

Vakıf, insanla beraber mevcut olan karşılıklı dayanışma ve başkasına iyilik yapma duygusunu, hukuki statüye kavuşturan ve ona süreklilik kavramı sağlayan, milletlerin sahip bulunduğu, manevi güç ve değerlerin tanımlanmasına yardımcı tüzelkişiliğe sahip demokratik, sivil bir toplum kuruluşudur (Öztürk, 2003:11).

İslam ve Osmanlı hukuk literatüründe, vakıf işlemi hukukî eserlerde daha çok, “vakf”, “habs (hubs)” ve “sadaka” kelimeleri ile ifade edilmektedir (Akgündüz, 1988: 29).

İslami açıdan vakıf; bir malı (esas itibariyle, bir gayrimenkul mülkü), menfaati (kendisi ve/veya geliri) hayri bir hizmetin görülmesine tahsis etmek amacıyla ve bu hizmetin ebediyete kadar devamı niyetiyle, vakfeden kişinin mülkiyetinden ve özel mülkiyetten (alım-satıma konu olmaktan) çıkararak, hususi (nev’i şahsına münhasır) bir mülkiyet kategorisine aktarma ve o kategoride tutma anlamına gelmektedir. Vakıf tesis eden kişiye “vâkıf”, vakfedilen mala “mevkuf”, vakıf yöneticisine ise “mütevelli” denmektedir (Gümen, 2014).

Tanımlardan da anlaşılacağı üzere vakıf, insanların bireysel ve toplumsal maddi, manevi, mali, dini ve ekonomik ihtiyaçları gibi her türlü ihtiyacını karşılamak için ve gün sonunda iyilik yapma, sevap kazanma gibi mistik bir amaç uğruna oluşturulmaktadır.

Eğitimden sağlığa, din işlerinden bayındırlığa temel yatırım işlerini gerçekleştiren vakıflar, sahip oldukları mal toplulukları sayesinde mali olarak gcľl bir unsurdur (Diler, 1992). Buna ek olarak vakıfların çoğu, insanların, iktisadi hayatta maruz kalacakları risklere karşı sosyal güvenliklerini sağlamak amacını gütmektedir. Bu amaç gerçekleştirildiği için fertten ferde yapılan yardım, bağış ve sadaka şeklindeki yardımların şahsiyeti rencide edici etkilerini bertaraf etmektedir (Zaim, 1988).

1.2. TARİHSEL GELİŞİMİ

Vakıflar gerek hukuki gerekse tarihi açıdan Türk ve İslam dünyasında büyük öneme sahip kurumlardır. Sadece İslami bir messesel olmayın vakıflar, Musevilik, Sasani ve Bizans hukukuna yabancı değildir. Vakıfların menşei hakkında oldukça fazla görüş mevcuttur. Bu görüşler, çalışmanın amacı dışında olduğundan zet şekilde aktarılacaktır.

1.2.1. İslamiyet ncesi Vakıf Kurumu

Antik Yunan'dan itibaren vakıf varlığını başlatan Bülent Köprülü, bir kimsenin mallarını hibe veya vasiyet yoluyla belli bir amaç doğrultusunda bir kolektiviteye tahsis edebildiğini söylemektedir (Köprülü, 1951). Roma Hukuku'nda ise ilk zamanlarda Antik Yunan Hukuku'nda olduğu gibi vasiyet ve bağışlama usulü tasarruf şekilleri uygulama alanının bulunduğunu, Roma'da Hıristiyanlığın resmi din olarak kabul edilmesi ile vakıf ya da benzeri hayır müesseselerinin daha geniş bir alana yayıldığını, kiliselere, manastırlara ve fakirlerin korunmasına yönelik hizmetlere mallar tahsis edilmeye başlandığını ifade eden görüşler de mevcuttur (Hatemi, 1996:11). Vakıflar konusunda ileri sürülen görüşlerden biri de vakıfların menşesinin Bizans'a ait olduğudur. Vakıf müessesesinin hukuki varlığı bakımından ilk örneklerini Bizans'tan aldığı fikri, Fransız yazar Marcel Morand tarafından savunulmuştur. Bu yazara göre Müslümanlar, vakıf müessesesinin ilk örneğini Bizans'ın Suriye ve Mısır'daki dini müesseselerinden almıştır. Morand, her iki hukuk sisteminde de tüzel kişiliğin varlığını, mirasçılara rağmen dini maksatla bağış yapmanın kolaylığını, tesis kurucularının tesisin idaresini teşkil ve tanzimde serbest olduğunu, dini müesseselere ait malların satılamayacağını ve tesislere ait malların temellkndeki benzerlikleri ileri sürmüştür. (Köprülü, 1985).

Orta Asya'da yaşayan ve devlet kuran Türklere bakıldığında ise sosyal hayatlarını detaylı olarak ortaya çıkaracak belgeler bulunamadığından, Türklerin göçebe bir hayat yaşamasından ötürü vakıf müessesesinin durumu hakkında bilgi bulunamamaktadır (Uluç,

2008: 9). Vakıf kurumunun gözlemlenebilmesi, tespit edilebilmesi için yerleşik toplum ve özel mülkiyet kavramının var olması gerekmektedir. Örneğin Sümerlerde vakıflara rastlanmaması, özel mülkiyetin çok sınırlı olmasıyla açıklanmaktadır (Hatemi, 1969: 11-12). Ancak bu topluluklar arasında yardımlaşmanın olmadığı anlamına gelmemektedir. Kamu gücünü elinde bulunduranlar ile mali durumu iyi olanlar dini amaçlar için tahsis ve yardımlarda bulunabilmekte, ihtiyaç sahiplerine adak verebilmekte, aç olanı doyurabilmekte, çıplak olanları giydirebilmektedir (Hatemi, 1969: 17).

Arap yarımadasının kuzey ve güneyine bakıldığında ise İslam'dan önce kurulan devletler içinde vakıf kurumunun izleri görülmektedir. Örneğin Hatemi, ruhunun selamete ulaşması için, Tanrı Sarrım ve Tanrıça Sullat'a adanan bir tapınağın yapılmasının ve bu tapınağın yanında bulunan bir toprak parçasının, rahibe bir mesken yapılması için ayrılmasının, bu tasarrufu yapan kişinin söz konusu mallar üzerindeki her türlü hakkından ve iddiasından vazgeçmesinin, iddiada bulunduğu takdirde Şamas'ın "Güneş Tanrı" ve hükümdarın düşman sayılmasını kabul ediyorum demesinin, bir vakıf kurumunu çağrıştırdığını savunmaktadır (Hatemi, 1969:20).

1.2.2. İslamiyet Sonrasında Vakıf Kurumu

İslam hukukunda vakıf, "menfaati insanlara ait olmak üzere bir malı Allah'ın mülkü hükmünde daimî surette temlik ve temellükten men eylemek ve vakfeden kimsenin arzu ettiği cihete sarf etmektir" biçiminde tanımlanmıştır (Sungurbey, 1978: 54).

Müslümanların çoğunluklu olduğu, İslam hukukuyla yönetilen ülkelerde vakıf kurumu gelişmiştir (Akgündüz, 1988: 15). Bunun en büyük etkeni, İslam'ın asli kaynağı olan Kur'an-ı Kerim'de sosyal yardımlaşmanın çok büyük öneme sahip olmasıdır. Ayetlerde sadaka, zekât, paylaşma, malından verme, infak etme gibi kavramların varlığı, hayır işleme, iyilik yapma, ihtiyaç sahiplerine yardımda bulunma gibi emirlerin olması vakıf kelimesinin tam olarak anılmasa bile kurumsal olarak var olduğunu bizlere göstermektedir. Yine İslam'ın bir diğer asli kaynağı olan Hz. Peygamber'in söyledikleri ve yaptıklarından vakıf müessesesinin varlığını ortaya koymaktadır. Hz. Peygamber, insanoğlunun öldükten sonra da devam edecek olan amellerden birisi olarak "sadaka-i cariye" kavramını öngörmüşlerdir. Hatta bu anlamda, İslam tarihinde ilk vakfın, bizzat Hz. Peygamber tarafından 625'te Medine'de kurulduğu kabul edilmektedir. Kendisine ait yedi hurma bahçesini Müslümanlığın savunulması, bir bahçeyi de yiyeceği tükenen yolcular için vakfetmiştir (Akgündüz, 1988: 16).

Vakıf konusunda özellikle sahabe (Hz. Peygamber'i görenler) döneminde, herhangi bir itiraza rastlanılmamıştır. Hatta, sahabeden Câbir, şöyle demektedir: "Ben Mekke ve Medinelî Müslümanlardan mal ve kudret sahibi bir kimse bilmem ki vakıf ve tasaddukda (sadaka vermek) bulunmuş olmasın". Bu durum Hz. Peygamber döneminden sonraki sahabe döneminde de vakıf üzerine icma-i ümmet (bir konuda aynı asırdaki içtihat sahiplerinin fikir birliğine varmaları) göstermesi açısından önemlidir (Bilmen, 1969:304).

Fuat Köprülü ise İslam dünyasında vakıf müessesesinin başlangıcı olarak Suriye ve Mısır'daki ilk İslam fütuhâtından sonra yani hicretin birinci asrını işaret etmekte, vakıf müessesesinin kurulması için gereken iktisadi şartların hazırlandığını; ikinci asrın son yarısında ise vakıf konusunda Hristiyan tesislere benzeyen sistematik konstrüksiyonlar yapıldığını ve daha sonraki dönemlerde hukukçuların yaptıkları ilave ve tadillerle, Hanefilerin, Şafiilerin, Malikilerin, Hanbelilerin, İmamilerin vakıf hakkındaki hukuki sistemlerinin derlendiğini belirtmiştir (Köprülü, 2005).

Vakıf, özellikle Abbasiler döneminde hukuki esasları belirlenerek dünyanın her yerine hızla yayılan, bütün İslam ülkelerinde toplumsal ve iktisadi hayat üzerinde büyük etkiye sahip olarak öneme sahip olmuş dini- hukuki bir kurumdur (Köprülü, 2005). Her türden ihtiyaç için kurulan vakıflar, Kadılık ve Nakiblik gibi teşkilatları aracılığıyla idare edilmiş ve sadece yönetim organı olan mütevellilerin iradesine bırakılmamıştır (Köprülü 2005).

Hicri üçüncü asrın ikinci yarısında hukuki olarak gelişimini tamamlayan vakıf müessesesi, Türklerle birlikte yayılma göstererek süreklilik arz etmiş, sosyal hayatın her sahasına nüfuz etmiştir (Ertem, 2011: 25). Selçuklular ve Osmanlılarda hemen hemen bütün hizmetler ya bizzat ya da dolaylı olarak vakıflar tarafından yerine getirilmiştir. Bu anlamda hem Selçuklu'da hem de Osmanlı'da faaliyet gösteren vakıflar, İslâm hukukunun kendisine kattığı birikim ve sağladığı altyapıyla oldukça gelişmiştir. Murat Çizakça, vakıfların İslâm dünyasında ulaştığı düzeye, başka medeniyetlerde rastlamanın mümkün olmadığını savunmuştur (Çizakça, 2000: 6-7). Vakıf kurumu en büyük gelişimini, sosyal hayatta yardımlaşma ve dayanışmaya çok önem veren İslâm dininin ortaya çıkmasından ve güçlü Türk devletleri tarafından kabul edilmesinden sonra sağlamıştır. İslâm hukukunun en çok işlenmiş ve geliştirilmiş bölümlerinden biri de vakıflar olmuştur (Öztürk,1983:137-148).

İslam hukukunda vakıf kavramının ayırt edici özelliği, bir malı veya bir mal topluluğunu, üzerinde tasarruf yetkisini kullanılamaz hale getirmek, "temlik ve temellükten menetmek"tir. Vakfedildikten sonra vakfedilen mal ebedi olarak dokunulmaz kabul edilir ve

satılmaz, bağışlanmaz, rehin olarak verilmez, miras yoluyla intikal edilmez. (Uluç, 2008: 13).

Vakfa ilişkin kaynakları ve vesikaları inceleyen Köprülü, vakıf mallarının devlet işi için, idarecilerin kişisel işleri için kullanılmaması gerektiği hakkında kadıların kararlar verdiklerini zira siyasi karışıklık ve ekonomik kriz zamanlarında vakıfların suiistimal edildiğinden bahsetmiştir (Köprülü, 2005).

1.2.3. Selçuklu Devleti Döneminde Vakıflar

Selçuklu Devletinin kurulmasıyla vakıf müessesesi gelişmeye başlamıştır. Hakimiyet alanının olduğu her yerde birçok dini müesseseler, medreseler ve kütüphaneler açılmıştır. Özellikle imar ve kültür faaliyetlerinde bulunulmuştur (Ertem, 2011: 34).

Çok servete sahip olan hükümdarlar, hükümdar ailesine mensup kişiler, büyük devlet adamları emir vakfı denilen birçok vakıf kurmuşlardır. Örneğin I. İzzeddin Keykavus'un kurduğu 615/1218 tarihli Sivas Darüşşifası vakfı, bir hastane ve tıbbiye derslerinin verildiği medresenin vakfedilmesiyle oluşmuştur. Hastanedeki doktorlar maaşlarını bu vakıftan almıştır (Turan, 1988:51). Yine Horasan'dan Anadolu'ya gelen kolonizatör Türk derviş ve şeyhlerine, Anadolu'da ulaşabildikleri en uç bölgelere aileleri ve boyları ile birlikte geldikleri yerlerin iskanını sağladıklarından dolayı devrin sultanları tarafından kendilerine birtakım imtiyazlar sağlanmıştır. Bu şeyhlere araziler temlik edilmiş ve vergilerden muaf tutulmuşlardır (Ocak, 1978: 168-169). Evladiyelik olarak adlandırılan bu vakıflar, uç bölgelerinden başlayarak Anadolu'da Türkleşmenin en önemli vasıtası olmak özelliğiyle dervişlerin temlik ettikleri bu araziler üzerine kurulmuştur. Bu temlik, arazi üzerinde kurulan zaviye dervişe intisap eden ailesinin ve müritlerinin yerleşim çekirdeği oluşturduğu yeni bir Türk yerleşim merkezini oluşturmuş ve şeyhe verilen vakıf imtiyazının bütün gelirleri bu yerleşimin masraflarını finanse etmiştir (Demir, 1997: 64). Bunun yanı sıra bayındırlık hizmetlerinin, sanatın, mimarinin ilerlemesi de vakıf müesseselerinin gelişmesine bağlı gerçekleşmiştir (Kozak, 1985: 15).

Selçuklu döneminde toplumsal hayatta çok önemli yeri olan vakıfların daha iyi işletilmesini sağlamak amacıyla, eski İslam devletlerinden farklı olarak, I. İzzettin Keykavus döneminde Evkaf Nezareti oluşturulmuştur (Turan 1988: 45). İmparatorluğun yıkılmasından sonra onun devamını sağlayan çeşitli sülaleler maddi güçleri nispetinde aynı durumu devam ettirmişlerdir (Köprülü 1967:12). Moğol istilasıyla bir süre gelişemeyen vakıflar, Moğol prenslerinin İslam'ı kabulünden sonra tahribatı gidermek adına çalıştıkları belirtilmektedir.

Bunlardan bazıları ise Gazan, Hudabende, Ebu Said gibi Müslüman Moğol hükümdarlardır (Köprülü, 1967: 12).

Bu dönemde vakıfların gelişimi, siyasi ve iktisadi gelişmeyle doğru orantılı olmuştur. Büyük vakıflar daima geniş servet kaynaklarına iktisadi-mali açıdan yüksek düzeyde imparatorluklar döneminde ulaşmışlardır (Köprülü 1967: 14). Osmanlı Devleti'nde de en gelişmiş dönemde büyük vakıfların kurulması, devletin gerilemesi ve buna paralel olarak küçülmesi ile vakıf müessesesinde bozulmalar, dağılmalar ve yozlaşmaların başlaması bu fikri destekler niteliktedir.

1.2.4. Osmanlı Devleti Döneminde Vakıflar

Osmanlı Devleti tarihi incelendiğinde vakıfların, Osmanlı'nın kuruluşundan Cumhuriyet dönemine kadar büyük öneme, gelişim ve değişime sahip olduğu görülmektedir. Bu vakıflar genel olarak belli bir amaca özgülenmiş, belli bir malvarlığına, bilhassa taşınmaz mala sahip olmuş, kamu yararı gütmüş ve faaliyet göstermiştir.

Vakıflar önceleri, sahih veya sahih olmayan vakıflar (tahsis ve irsad kabilinden gayri sahih vakıflar olarak) olarak kurulmuştur (Em, 2011: 4).

Sahihs vakıflar, vakfedenin ya da vakıf kurucusunun sahip olduğu taşınmazların bir kısmını kendi iradesiyle ayırıp belli bir amaca özgüleyerek ve toplumun menfaati göz önünde bulundurularak tahsis etmesi sonucu oluşmaktadır. Bir vakfın sahih olabilmesi için İslam Hukukunda öngörülen şartlara, vakıf ve vakfolunan mülkün uygun olması gerekmektedir. Vakfın temlik ve bağışlamaya ehil olması, vakfedenin kısıtlı olmaması, vakfa rızasının bulunması, vakıfta hayır şartının olmaması gibi koşullar bulunmaktadır (Öztürk, 1983; 87-88). Mülk arazisine sahip bu vakıflar, vakıfnamesinde belirtilen mütevelliler tarafından idare edilir ve bu mütevelliler tahsis edilen taşınmazların mülkiyet ve tasarruf hakkına sahiptir.

Bu dönemde kurulan bir diğer vakıf türü ise irsadi vakıflardır. İrsadi vakıflar devlete ait miri arazilerin vakıflaştırılması ile oluşturulmuş, kuru mülkiyeti yine devlete kalmak şartıyla bu arazilerden alınan öşür ve haraçlar da vakfın gelirleri olmuştur. Miri arazilerin tahsisi üç türlü yapılmaktadır: a) Osmanlı padişah ve sultanlarının miri arazinin yalnızca aşar (toprağın ürünün 1/10'i) gibi vergi ve resimlerini bir hayır kurumuna tahsis etmesi, b) Osmanlı padişah ve sultanlarınca miri arazinin tasarruf hakkını bir hayır kurumuna tahsis etmesi, c) Miri arazinin hem tasarruf hakkının hem de aşar gibi vergi ve resimlerinin bir hayır kurumuna tahsis edilmesi. Tahsis edilen bu arazi eğitim, din, ulaşım hizmetleri gibi

devletin yerine getirmekle yükümlü olduğu kamu hizmetlerinin gerçekleştirilmesi için kullanılmaktadır. Bu hizmetler devam ettiği sürece vakıfların varlığı korunmuştur.

Diğer bir vakıf türü ise zürri vakıflardır. Bu vakıflar, vakfedenin zürriyetinden olanların, bu vakıftan yararlanmalarını kabul eden vakıflardır. Vakfın gelirleri kadın ve erkek çocuklara eşit olarak dağıtılır (Uluç, 2008: 49). Ancak bu vakıfların kuruluşlarında veya yönetimlerinde kısmen de olsa yozlaşmalar görülmüş; vakıf kurucuları tarafından temlik edilen devlet arazilerinin bir kısmının gelirlerinden ailelerine pay ayırdıkları ya da kurdukları vakfa kendilerini veya çocuklarını mütevellî olarak tayin ettikleri olmuştur (Öztürk, 1995: 248).

Bu dönemde kurulan vakıfların anayasası olarak nitelendirilebilecek bir vakfiyeleri (vakıf senetleri) bulunur. Vakfiyelerde temel kurallar, amaca yönelik yapılacaklar, kurucuların arzu ve istekleri yer alır. Vakfiyelerde baş tarafta kadının, bazen sultanın onayı, imza veya mühürleri bulunur. Allah'a hamd, Peygambere ve ashabına salat ve selamla başlayan vakfiyelerde, vakfedenin adı, babasının adı, mesleği, şahsi nitelikleri, toplumsal konumu belirtilir, vakfın kuruluş gayesi, hayrat ve akar olarak vakfedilen mülkler, yürütülecek hizmetler, akarın işletme esasları, vakıf hizmetinde çalışacak personelin nitelikleri, çalışma esasları ve verilecek ücretin cinsi ile miktarı, vakıf binalarının bakım ve onarımı, mütevellinin ve denetlemenin kim tarafından yapılacağı, gelecekte vakfı yönetmek için kimlerin nasıl seçileceği, gelirinden kimlerin nasıl ve ne şekilde yararlanacağı, vakfiye bulunan şartlar, dua ve beddua yer alır (Em, 2011: 9).

Vakıflar mütevellî tarafından yönetilir. Mütevellî, vakfiyedeki şartlara ve şer'i hükümlere göre, vakfın işlerini idare etmek için atanan kişiye denir (Tuncay, 1984:89). Mütevellinin, akil ve baliğ olması, adil ve güvenilir olması, vakıf işlerini görebilecek yeteneğe sahip olması, Müslüman olması, velayet etme görevine istekli olmaması ve hem işleri yürüten hem de denetleyen olarak görev yapmaması gerekmektedir (Akgündüz, 1988: 319). Vakfın denetimini *nâzır-ı vakıf* adı verilen görevli yapmaktadır. Nâzır-ı vakıf, vakfı yöneten mütevellinin vakıf hakkındaki tasarruflarını izleyen, denetleyen, vakıf işlerinde mütevellinin görüşüne başvurmak zorunda olduğu kişidir. Bunun yanı sıra kadıların da vakıflar hakkında teftiş ve nezaret etme yetkileri vardır.

Bugünkü geniş devlet mefhumuna göre amme hizmetleri daha öncelerde vakıflar tarafından yerine getirilmektedir. Örneğin Osmanlı döneminde eğitim, mali bakımdan devlete bağlı değildir. Dolayısıyla devlet, eğitim faaliyetleri için hazineden bir bütçe

ayırmaya ihtiyaç duymamıştır. Eğitim faaliyetleri medreseler olarak ifade edilen yerlerde gerçekleşmekte, bu yerlerin gelişmesi ve devamlılığı içinde hali vakti yerinde olanlar, sultanlar, idareciler ve ileri gelen devlet adamları bu medreselere bir vakfiye tanzim ederek devamlılığını garanti altına almışlardır (Akdemir, 2007:101). Bunlara ek olarak din hizmetlerinin yerine getirilmesi amacıyla cami, mescit ve türbe yapımı, bunların bakım ve onarımı, görev yapacak personelin istihdamı ve giderlerin karşılanması vakıflar aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Yine sosyal hizmetler vakıflar kanalıyla verilmektedir. 1856 yılına kadar şehirlerde belediye teşkilatının olmaması, bugün belediyeler tarafından sunulan hizmetlerin birçoğunun vakıflar tarafından üstlenilmesi, su yolları ve çeşme yapımı gibi faaliyetlerde bulunulması o dönemdeki vakıflara ait vakfiyelerde görülmektedir (Em, 2011: 10).

Osmanlı Devleti'nde geliştirilen vakıf sistemi sayesinde kamu hizmetinin tamamına yakını (eğitim, sosyal güvenlik vb.) devlet bütçesinden herhangi bir harcama yapılmadan hayırsever kişilerin katkılarıyla kurulan vakıflar tarafından karşılanmaktaydı (Diler, 1992). Vakıf müesseseleri, bir yandan devletin fonksiyonlarını yerine getirirken diğer taraftan devletin ulaşamadığı veya yetişemediği alanlarda bu eksikliği doldurur ve hizmetlerinden yararlananlara sosyal yardımda ve iktisadi katkıda bulunmaktaydı.

Vakıflar iki ana kaynaktan beslenmiştir. Bunlardan birincisi, devlet kaynaklarından yapılan tahsislerdir ki, bu şekilde kurulan vakıflar daha çok, başta padişahlar ve Osmanlı hanedan mensupları olmak üzere devlet adamları tarafından kurulan vakıflardır. Bu tür vakıfların temel özellikleri, devlet tarafından bürokratlarına tahsis edilen birtakım malî imkânların kurulan vakıflara aktarılması ve elde edilen gelirlerin vakfiyede belirtilen faaliyetler için kullanılmasıdır (Akgündüz,1988: 424).

Bunlardan en çok bilineni Fatih Sultan Mehmet Han'ın vasiyetinde yer almaktadır:

“Ben ki, İstanbul Fâtîhi abd-i âciz (âciz kul) Fatih Sultan Mehmed, bizâtihi alın terimle kazanmış olduğum akçelerimle satın aldığım İstanbul'un Taşlık mevkiinde kâin (bulunan) ve mâlumu'l-hudut olan 136 bap (parça) dükkanımı aşağıdaki şartlar muvacehesinde (doğrultusunda) vakfi sahih eylerim:

Bu gayri menkulâtımdan (taşınmaz mal) elde olunacak nemalarla (gelirlerle) İstanbul'un her sokağına ikişer kişi tâyin eyledim. Bunlar ki, ellerindeki bir kap içinde kireç tozu ve kömür külü olduğu halde, günün belirli saatlerinde bu sokakları gezeler. Sokaklara tükürenlerin, tükürükleri üzerine bu tozu dökeler ki, yevmiye

20'şer akçe alsınlar, ayrıca 10 cerrah, 10 tabip ve 3 yara sarıcı tâyin ve nasp eyledim (görevlendirdim). Bunlar ki, ayın belli günlerinde İstanbul'a çıkalar, bilâistisnâ (istisnasız) her kapıyı vuralar ve o evde hasta olup olmadığını soralar, var ise şifâsı ya da mümkünse şifâyap olalar (şifa vereler).

Değilse, kendilerinde hiçbir karşılık beklemezsin Dârülaceze'ye (huzurevine) kaldırırlarak, orada salâh (ferah) bulduralar... Maazallah herhangi bir gıda maddesi buhranı da vaki olabilir. Böyle bir hal karşısında bırakmış olduğum 100 silah, ehli erbaba verile. Bunlar ki hayvanat-ı vahşiyenin yumurtada veya yavruda olmadığı sıralarda balkanlara çıkıp avlanalarki, zinhar hastalarımızı gidasız bırakmayalar.

Ayrıca külliyyemde inşâ eylediğim imârethânede (aşevi) şehit ve şühedânın harimleri (aileleri) ve Medine-i İstanbul fukarası yemek yiyeler. Ancak, yemek yemeye veya almaya bizâtihi kendileri gelmeyip, yemekleri güneşin loş bir karanlığında ve kimse görmeden kapalı kaplar içerisinde evlerine götürüle.” (İnalcık, 2019: 562).

Vakıflara önem veren bir diğer padişah Kanûnî Sultan Süleyman, İstanbul'da inşâ ettirdiği kurumların varlığını devam ettirmesi, başta dinî olmak üzere, eğitim, sağlık ve sosyal hizmetlerin istenilen amaca uygun yapılması, görevlilerin çalışma şartları, görev, yetki ve sorumluluklarının belirlenmesi ile vakfedilen akarâtın neler olduğunu belirtmek için bir vakfiye hazırlatmıştır. Vakfiye, vakfin kurucusu Kanûnî'nin tuğrası ve Şeyhülislâm Hamid Efendi'nin tasdikiyle hukukî bir nitelik kazanmıştır. Kanûnî Sultan Süleyman'ın kurduğu vakıfların malî destek verdiği kurumlar, Kanûnî Vakfîyesi'nde bütün ayrıntılarıyla kaydedilmiştir. Bunlar, Hadika-i Cedide denilen yerde bir medrese, Şehzade Camii ile medresesi, imareti ve sıbyan mektebi,³ Süleymaniye Külliyesi içerisindeki cami, türbeler, imaret, dârulhadis, dört medrese, sıbyan mektebi, dârüşşifâ, dârulkurrâ, tıp medresesi, talebe odaları, tabhane⁴ Cihangir Camii ile mescidi ve sıbyan mektebi, eski Fil Damı Zaviyesi⁶ ile Bükelice Zaviyesidir. Kanûnî Sultan Süleyman bu hayır kurumlarının dinî, akademik ve idarî kadrosu ile yardımcı hizmetlerde çalışan bütün personelin yevmiye ve masraflarının karşılanmasını vakfîyesinde, vâkîfın şartı olarak belirtmiştir. Özellikle kendi adını taşıyan Süleymaniye Külliyesi, bir ilim ve irfan yuvası olarak vakıfların verdiği destekle XIX. yüzyıla kadar hizmetini sürdürmüştür (Yılmaz, 2008: 27-32).

Bu yolla vakıf kurma faaliyetinin devlet adamları arasında bir gelenek hâlini aldığı ve şehirlerin ihtiyaç duyduğu dinî, ilmî, sıhhî ve kültürel hizmetlerin bu yolla verildiği görülmektedir. Hükümdar vakıflarına vezirler, mütevellî veya nazır tayin edilmekte, Kadılık

teşkilatı özellikle müfettişlerle özel vakıfları denetlemekteydi ve nihayetinde denetim için *Evkaf Nezareti* kurulmuştur (Köprülü, 2005).

Vakıf sisteminin ikinci kaynağını ise, Osmanlı hanedanı ve devlet ricali dışında kalan kesimin Allah'a yakınlık kastı ve devam edip giden bir hayır işleme (sadaka-i cariye) anlayışı ile kurdukları vakıflar oluşturmaktadır. Bu tür vakıfların, bütçeleri itibariyle küçük olsalar da sayılarının çokluğu dikkate alındığında sosyal hayattaki yerleri ve önemleri daha iyi anlaşılır. Bu iki kaynaktan devamlı olarak beslenerek büyüyen vakıf sistemi, belirtilen hizmetler için önemli bir finansman kaynağı oluşturmuş, Osmanlı Devleti'nde şehirlerin oluşmasında ve gelişmesinde, ülkenin sosyal ve ekonomik hayatında önemli bir rol oynamıştır (Özcan,2008:124). Türk kültürünün Rumeli'de güçlü şekilde yerleşmesinde ve Balkanlar'da şehir hayatının gelişmesinde vakıf sisteminin payı büyüktür (Köprülü, 2005:329).

Osmanlı Devleti ve öncesinde, bilhassa 8.ve 13.yy arasında vakıf kurumu büyük oranda gelişerek yalnızca dini müesseseler değil, devletin en önemli görevlerinden olan eğitim, bayındırlık ve sosyal yardım işleri alanı gibi birçok alanda vakıf müesseseleri hizmet sunmuştur (Barkan, 1942). Bu hizmetlerden araştırma örnekleminin verdiği hizmet olan eğitim hizmeti alanına baktığımızda Osmanlı Devleti'nin son dönemlerine kadar eğitim devlet kontrolünde olmakla beraber devlete mali bir yük teşkil etmemiş, sıbyan mekteplerinden medreselere kadar tüm eğitim hizmetlerinin vakıflarca sunulmaktaydı (Öksüz, 1984). Eğitimine sıbyan mekteplerinde başlayan çocuklar, daha sonra vakıf külliye içerisinde yer alan medreselerde eğitimlerine devam edebilmişlerdi. Bu yerlerde ders veren ilim insanların maaşları da vakıflar tarafından karşılanmaktaydı. Ayrıca kütüphaneler de vakıf alan içindeydi. Medreseler, Osmanlı devletinin kendinden önceki Türk-İslam devletlerinden devraldığı kültür mirasıydı. Osmanlı medreseleri yüksek tahsili sağlayan müesseselerdi. Osmanlı döneminin ilk medresesi 1330 yılında Orhan Gazi tarafından İznik'te açılmıştı. Fatih Sultan Mehmet İstanbul'u fetheder etmez Sahn-Seman medreselerini kurmuş, İstanbul devlet merkezi olduğu gibi, ilim merkezi haline de gelmiştir. 19 yüzyıla kadar İstanbul'da bulunan medrese sayısı 500'ü aşmıştır (Kazıcı, 2003:203). Çeşitli kaynaklarda yer alan bilgilere göre vakıf medreselerinde her şey ayrıntılı olarak düzenlenmiştir (Detaylı bilgi için bkz. Ateş, 1982). Medrese, tıp medresesi, dar-ül hadis dar-ül kurra mektepleri ve külliye gibi yapılan her eğitim kurumunun içinde veya dışında mutlaka bir kütüphane veya kitaplık kurulmuş; kitaplar korunmuş ve korunma metotları, kütüphane açılış ve kapanış saat ve şekilleri, kitaplardan yararlanma usulleri gibi birçok konu

hakkında vakfiyeler düzenlenmişti (Diler, 1992). Kapsamını anlayabilmek adına vakıfların ne amaçla kurulduklarına birkaç örnek vermek mümkündür (Topbaş, 2011: 26-27); cami, mescit, tekke, zaviye ve türbelerin inşa ve bakımı, medrese vb. eğitim kurumları, imarethaneler, kervansaraylar, hanlar, hamamlar ve daru's-şifa hizmetleri, namazgah, kütüphane ve misafirhaneler, su kuyuları, yolları, kemerleri, çeşme ve sebiller, aşevleri, çocuk emzirme ve büyütme yuvaları, esir ve köle azad etmek, fakirlere yakacak temin etmek, hizmetçilerin kırdıkları kâse ve tabakların yerine yenisi alarak hizmetçilerin azarlanmasını önlemek, yetim kızlara çeyiz hazırlamak, borçluların borçlarını ödemek, dul hanımlara ve muhtaçlara yardım etmek, mektep çocuklarına gıda ve giyecek yardımı yapmak, fakir ve kimsesizlerin cenazesini kıldırmak, bayramlarda çocukları ve kimsesizleri sevindirmek, yaşlı ve kimsesiz hanımları korumak, leyleklerin beslenmesi için Leylek Vakfı, Duvar ve Sokak Temizliği Vakfı (1470), Meyve Ağaçları Diken Vakfı (1483), Köprüleri Sellerin Zararından Koruyan Vakıf (1496), amacı savaşa giden gazi ve mücahitlere iyi atlar verilmesini sağlamak olan ve Sokullu Mehmet Paşa döneminde kurulan At Vakfı (1574), Van Gölünde Acil Yardım Gemisi Dolaştıran Vakıf (1588), Herkese Meyve Vakfı (1594), Borcundan Dolayı Hapse Düşenlere Yardım Vakfı (1708), Nefes Vakfı (1730), Misafirleri Ağırlayan Vakıf (1756), amacı her yıl recep ayında helva yapılıp dağıtılmasını sağlamak olan Helva Dağıtan Vakfı (1780), Pabuç Parası Veren Vakıf (1818), Suyu Soğutan Vakıf (1837), Kayıkçı Hamal Dostu Vakfı (1846), Suyu Çoğaltan Vakfı (1860), Dinlenme İçin Bahçe Vakfı (1903).¹

On sekizinci yüzyıldan itibaren devletler, sosyal yardım için kurulan vakıfları kendi teşkilatı içine almak için, büyük bir çaba harcamaya başlamıştır. Buna karşılık on dokuzuncu yüzyıl liberalizmi, aile vakıflarını gelecek nesillerin teşebbüs yeteneğini engelleyen tehlikeli bir kurum olarak görmüş ve bu tür vakıflar milli ekonomi yönünden zararlı sayılmıştır (Öztaş, 1998:108). 20.yy'a kadar vakıfların yerine getirdiği hizmetlerin büyük çoğunluğunu devlet artık kendisi sunmaya başlamıştır. 1804 tarihli Fransız Medeni Kanunu'nda ve 1811 tarihli Avusturya Medeni Kanunu'nda vakıfları düzenleyen hükümlere yer verilmemiştir. 19. yüzyılın ikinci yarısından sonra hayır ve sosyal amaçlı bağımsız vakıfların kurulması düşüncesi toplumlara hâkim olmaya başlamıştır. Birinci dünya savaşından sonra aile vakıfları giderek artmıştır. Bu dönemde merkezileşmeden vazgeçilerek, vakıfların devletin kamu hukuku alanındaki bazı hizmetleri yüklenmesiyle devletin bazı alanlarda yükünü hafifletmesi üzerine vakıfların kurulmasına devletlerinde hoşgörülle yaklaşmasına sebep

¹ <https://www.sabah.com.tr/galeri/yasam/osmanli-zamanlarinda-iliginc-vakiflar/35>

olmuştur. Hatta devletler teşvik yasaları çıkarmış, örneğin vakıflara vergi muafiyeti tanımıştır. İşletmelerin, çalışanları için kurduğu sosyal yardım fonlarının, bağımsız bir vakıf bünyesine dönüştürülmesi sonucu sosyal yardım fonları vakfa dönüştürülmüştür (Öztañ, 1998:109).

Osmanlı Devleti'nde eğitimden, sağlığa, sosyal güvenlik ve dayanışmaya, şehircilik ve bayındırlığa, ekonomi ve siyasete kadar birçok alanda büyük etkiye ve verimliliğe sahip vakıf müessesesinden Türkiye Cumhuriyeti devleti kurulana dek 41.550 Mazbut Vakıf, 300 Mülhak Vakıf, 161 Cemaat Vakfı bulunmakta, 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi kabul edildikten sonra adı geçen vakıfların denetimi Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yapılmıştır (Uluç,2008: 988).

1.2.5. Cumhuriyet Döneminde Vakıflar

Cumhuriyet ilan edildikten sonra, 1924'te hilafetin kaldırılmasıyla vakıflar alanında önemli değişiklikler olmuş, 17/2/1926 tarihli ve 743 sayılı Türk Kanuni Medenisinin kabulü ve yürürlüğe girmesiyle miri arazi hükümlerine bağlı olan mülkiyet hakkı (rekabe) ve tasarruf hakkı ayırımına son verilmiş ve bu iki hak birleştirilmiştir (Em, 2011:11). Buna ek olarak Osmanlı Devleti'nden kalan mazbut, mülhak ve yeni kurulan cemaat ile esnaf vakıfları hakkında yürürlüğe girerek yeni düzenlemeler getirilmiştir.

22/11/2001 tarihine kadar adı geçen Kanun hükümleri çerçevesinde vakıflar faaliyet göstermiş, bu tarihten itibaren ise 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu Türkiye Büyük Millet Meclisinde kabul edilmiş, 8/12/2001 tarihinde Resmî Gazetede yayımlanarak 1/1/2002 tarihinde resmen yürürlüğe girmiştir. Günümüzde halen 4721 sayılı TMK ve 5737 sayılı Vakıflar Kanunu çerçevesinde vakıflar değerlendirilmekte ve faaliyet göstermektedir.

1.2.5.1. Osmanlı Devleti'nden İntikal Eden Vakıflar

5 Haziran 1935'te yürürlüğe giren 2762 sayılı Vakıflar Kanunu'nda düzenlenen vakıflar aşağıdaki gibidir.

i. Mazbut Vakıflar

Mazbut vakıflar doğrudan devlet tarafından idare olunan vakıflardır. Bu vakıflar üç ayrı gruptan oluşmaktadır. Birincisi, Osmanlı padişahları ve ailelerine ait vakıf selatin vakıflarıdır. İkincisi, mütevellisi kalmayan ve müteveli görevi Evkaf Nezaretince yürütölen vakıflardır. Üçüncüsü, Mütevellileri mevcut olduğu halde idaresi Evkaf Nezaretince yürütölen ve mazbut denilen vakıflardır (Cin ve Akgündüz, 1990: 56).

5737 sayılı Kanun uyarınca Genel Müdürlükçe yönetilecek ve temsil edilecek vakıflar ile mülga 743 sayılı Türk Kanunu Medenisinin yürürlük tarihinden önce kurulmuş ve 2762 sayılı Vakıflar Kanunu gereğince Vakıflar Genel Müdürlüğünce yönetilen vakıfları ifade eder. Mazbut vakıflar, Genel Müdürlük tarafından yönetilir ve temsil edilir.

ii. Mülhak Vakıflar

Mülhak vakıf: Mülga 743 sayılı Türk Kanunu Medenisinin yürürlük tarihinden önce kurulmuş ve yönetimi vakfedenlerin soyundan gelenlere şart edilmiş vakıfları ifade eder. Mülhak vakıflar, Anayasaya aykırılık teşkil etmeyen vakfiye şartlarına göre Vakıflar Meclisi tarafından atanacak yöneticiler eliyle yönetilir ve temsil edilir. Vakıf yöneticileri kendilerine yardımcı tayin edebilirler. Mülhak vakıf yöneticilerinde aranacak şartlar ile yardımcılarının nitelikleri yönetmelikle düzenlenir. Vakfiyedeki şartları taşımamaları nedeniyle kendilerine yöneticilik verilemeyenler bu şartları elde edinceye, küçükler ile kısıtlılar fiil ehliyetlerini kazanıncaya ve boş kalan yöneticilik yenisine verilinceye kadar, vakıf işleri Genel Müdürlükçe temsilen yürütülür.

iii. Cemaat Vakıfları

Cemaat vakfı, vakfiyeleri olup olmadığına bakılmaksızın 2762 sayılı Vakıflar Kanunu gereğince tüzel kişilik kazanmış, mensupları Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan Türkiye'deki gayrimüslim cemaatlere ait vakıfları ifade eder. Cemaat vakıflarının yöneticileri mensuplarınca kendi aralarından seçilir. Vakıf yöneticilerinin seçim usul ve esasları yönetmelikle düzenlenir.

iv. Esnaf Vakıfları

Esnaf vakfı, 2762 sayılı Vakıflar Kanunu'nun yürürlüğünden önce kurulmuş ve esnafın seçtiği yönetim kurulu tarafından yönetilen vakıfları ifade eder. Esnaf vakıfları, mülhak vakıfların tabi olduğu hükümlere tabidir. Bu vakıflar, esnafın seçtiği yönetim kurulu tarafından yönetilir.

1.2.5.2. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'na Tabi Yeni Vakıflar

Yeni vakıflar, 5737 sayılı Kanunun 5.maddesine göre Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre kurulur ve faaliyet gösterirler:

“Yeni vakıf: Mülga 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi ile 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre kurulan vakıfları ifade etmektedir.

Yeni vakıflar; Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre kurulur ve faaliyet gösterirler.

Yeni vakıfların kuruluşunda amaçlarına göre özgülenecek asgarî mal varlığı her yıl Meclisçe belirlenir.

Yeni vakıflar, vakıf senetlerinde yazılı amaçlarını gerçekleştirmek üzere Genel Müdürlüğe beyanda bulunmak şartıyla şube ve temsilcilik açabilirler. Beyannamenin düzenlenmesine ilişkin usûl ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.

Yabancılar, Türkiye’de, hukukî ve fiilî mütakabiliyet esasına göre yeni vakıf kurabilirler.”

5737 sayılı Kanun’un 12.maddesine göre “*Vakıflar; mal edinebilirler, malları üzerinde her türlü tasarrufta bulunabilirler.*”

Araştırmanın konusu ve örnekleme göz önünde bulundurulduğunda Vakıf faaliyetlerinden ve faaliyet alanları haklarından bahsetmek gerekmektedir. Vakıflar 5737 sayılı Kanunun 25.maddesine göre;

“Vakıflar, vakıf senetlerinde yer almak kaydıyla, amaç veya faaliyetleri doğrultusunda, uluslararası faaliyet ve işbirliğinde bulunabilirler, yurt dışında şube ve temsilcilik açabilirler, üst kuruluşlar kurabilirler ve yurt dışında kurulmuş kuruluşlara üye olabilirler.

Vakıflar; yurt içi ve yurt dışındaki kişi, kurum ve kuruluşlardan ayni ve nakdi bağış ve yardım alabilirler, yurt içi ve yurt dışındaki benzer amaçlı vakıf ve derneklere ayni ve nakdi bağış ve yardımda bulunabilirler. Nakdi yardımların yurt dışından alınması veya yurt dışına yapılması banka aracılığı ile olur ve sonuç Genel Müdürlüğe bildirilir. Bildirimin şekli ve içeriği yönetmelikle düzenlenir.”

Bunun yanı sıra Vakıflar 5737 sayılı Kanun’un 26.maddesine göre;

“Amacını gerçekleştirmeye yardımcı olmak ve vakfa gelir temin etmek amacıyla, Genel Müdürlüğe bilgi vermek şartıyla iktisadî işletme ve şirket kurabilir, kurulmuş şirketlere ortak olabilirler. Şirketler dahil iktisadî işletmelerden elde edilen gelirler vakfın amacından başka bir amaca tahsis edilemez. Kurucuların çoğunluğu yabancı uyruklu olan vakıfların kurduğu yahut paylarının yarısından fazlasına bu nevi vakıfların sahip olduğu şirketlerin mal edinmeleri hakkında aynı vakıfların mal edinmelerini düzenleyen hükümler uygulanır”

Vakıf yönetimi; vakfın yönetici veya yönetim kurulu üyeleri listesini, bir önceki yıla ait faaliyet raporlarını, bütçe ve bilançolarını, gayrimenkullerini, malî tablolarını ve bu

tabloların uygun araçlarla yayınlandığına dair belgeyi, işletme ve iştiraklerinin malî tabloları ile yönetmelikle belirlenecek diğer bilgileri içeren beyannameyi her takvim yılının ilk altı ayı içerisinde Genel Müdürlüğe verir.

4721 sayılı Kanunda geçen aile vakıfları, yükseköğretim vakıfları, istihdam edilenlere ve işçilere yardım vakıfları ile kamuya yararlı vakıflar başlıklar halinde ele alınacaktır.

i. Aile Vakıfları

4721 sayılı Kanununun 324.maddesine göre aile bireylerinin eğitim ve öğrenimleri, donanım ve desteklenmeleri ve bunlara benzer amaçların gerektirdiği harcamaların yapılması için kişiler hukuku ve miras hukuku hükümleri uyarınca aile vakfi kurulabilir. Bir malın veya hakkın başkalarına geçmemek üzere aynı soydan gelenlere kuşaktan kuşağa kalacak şekilde özgülenmesi yasaktır. Böyle bir özgülenme, vakıf kurma yoluyla da yapılamaz.

Bunun yanı sıra 5737 sayılı Kanununun geçici 6.maddesi gereği mülhak vakıfların vakfiyelerinde; intifa hakları hayır şartlarından fazla olanlar, vakıf yöneticisi ve ilgililerinin istekleri halinde, Vakıflar Meclisi kararı alınarak, mahkeme kararıyla aile vakfına dönüştürülür.

ii. Yükseköğretim Vakıfları

2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun ek 2.maddesine göre vakıflar; kazanç amacına yönelik olmamak şartıyla ve mali ve idari hususlar dışında, akademik çalışmalar, öğretim elemanlarının sağlanması ve güvenlik yönlerinden bu Kanunda gösterilen esas ve usullere uymak kaydıyla, Yükseköğretim kurumları veya bunlara bağlı birimlerden birini veya birden fazlasını ya da bir üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsüne bağlı olmaksızın, ekonominin ihtiyaç duyduğu alanlarda yüksek nitelikli işgücü yetiştirmek amacıyla, bu Kanun hükümleri çerçevesinde kalmak şartıyla meslek yüksekokulu kurabilir.

iii. İstihdam Edilenlere ve İşçilere Yardım Vakıfları

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 522.maddesi gereği çalışanlar ve işçiler lehine, esas sözleşmede şirketin yöneticileri, çalışanları ve işçileri için yardım kuruluşları kurulması veya bunların sürdürülebilmesi amacıyla veya bu amacı taşıyan kamu tüzel kişilerine verilmek üzere yedek akçe ayrılabilir. Yardım amacına özgülenen yedek akçelerin ve diğer malların şirketten ayrılması suretiyle bir vakıf veya kooperatif kurulması zorunludur. Vakıf senedinde, vakıf malvarlığının şirkete karşı bir alacaktan ibaret olacağı da öngörülebilir. 4721 sayılı Kanununun 110.maddesi gereği çalıştırılanlara ve işçilere yardım vakıflarının

yöneticileri, yararlananlara, vakfın örgütü, işleyişi ve malî durumu hakkında gerekli bilgiyi vermekle yükümlüdürler.

Vakfa ödenti veren çalıştırılanlar ve işçiler en az yapmış oldukları ödeme oranında yönetime katılırlar ve temsilcilerini olabildiğince kendi aralarından seçerler.

Vakfın malvarlığının çalıştırılanların ve işçilerin yapacakları ödemelerle sağlanacak bölümünün işverene karşı vakfın bir alacağından ibaret olması, ancak bu alacak için yeterli güvence sağlanmış olmasına bağlıdır.

Yararlananların, vakfın edimlerinin yerine getirilmesini dava yoluyla isteyebilmeleri, ödenti vermiş olmalarına veya vakfi düzenleyen hükümlerin kendilerine bu hakkı tanımış bulunmasına bağlıdır.

Çalıştırılanlara ve işçilere yardım vakıflarında yararlananların yönetime katılmaları ve vakıftan yararlanma koşulları ile ilgili hükümlerde yapılacak değişiklikler, vakıf senedine göre buna yetkili organın istemi üzerine, denetim makamının yazılı görüşü alındıktan sonra yerleşim yeri mahkemesince karara bağlanır.

iv. Kamuya Yararlı Vakıflar

Hukukumuzda herhangi bir vakfın amacının kamuya yararlı olduğunu belirten bir hüküm henüz mevcut değildir ancak 30/7/2003 tarihli ve 4962 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Vakıflara Vergi Muafiyeti Tanınması Hakkında Kanun hükümleri gereği, vakıflara vergi muafiyetinin tanınması kamuya yararlı olmasıyla ilişkilendirilmiştir.

4962 sayılı Kanunun 20.maddesine göre gelirlerinin en az üçte ikisini nev'i itibarıyla genel, katma ve özel bütçeli idarelerin bütçeleri içinde yer alan bir hizmetin veya hizmetlerin yerine getirilmesini amaç edinmek üzere kurulan vakıflara, Cumhurbaşkanınca vergi muafiyeti tanınabilir. Bunların vergi muafiyetinden yararlanması ve muafiyetlerinin kaybedilmesine ilişkin şartlar, usul ve esaslar Maliye Bakanlığınca belirlenir.²

Vakıfların bütçelerinin büyük bir kısmının, 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nda belirtilen (I), (II) ve (III) sayılı cetvellerde belirtilen idarelerin bütçelerinin içerisinde yer alması, bu vakıfların kamu bütçesi kullanması nedeniyle kamuya yararlı olduğu, olması gerektiği düşünülmüş ve bu çerçevede vergi muafiyeti tanınmıştır. Kamu

² Vergi muafiyeti tanınan vakıfların listesi. <https://www.gib.gov.tr/yarlim-ve-kaynaklar/yararli-bilgiler/vergi-muafiyeti-taninan-vakiflarin-listesi>

bütçesi kullanarak kamu hizmeti sunan vakıflar aslında kamu vakfı olarak değerlendirilmekte, vergi muafiyeti tanınarak etkinliği artırılmak istenmektedir.

1.3. TÜRK HUKUKUNDA VAKIFLARIN YERİ

Bu başlıkta vakıf tüzel kişiliğinden önce Türk hukukundaki tüzel kişilik kavramı ele alınıp türlerinden bahsedilecektir. Daha sonrasında tüzel kişiliklerin nasıl kurulduğuna ve kaldırıldığına dair açıklamalarda bulunulacaktır.

1.3.1. Tüzel Kişilik Tanımı

Hukuki olarak insan dışında hak ve fiil ehliyetine sahip varlıklar da mevcuttur (Öztañ, 2007: 320). Tüzel kişiler adı verilen bu varlıklar, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 47.maddesinde;

“Başlı başına bir varlığı olmak üzere örgütlenmiş kişi toplulukları ve belli bir amaca özgülenmiş olan bağımsız mal toplulukları, kendileri ile ilgili özel hükümler uyarınca tüzel kişilik kazanırlar.

Amacı hukuka veya ahlâka aykırı olan kişi ve mal toplulukları tüzel kişilik kazanamaz”

olarak tanımlanmıştır.

Başka bir kaynakta “toplumsal yaşayışta bireylerin dağınık güçlerini bir araya toplayan, onları koruyan, faaliyet alanlarını genişleten ve insanların tek başlarına gerçekleştiremeyecekleri birey-üstü amaçları gerçekleştiren amaç birlikleri” olarak tanımlanmaktadır (Özsunay, 1982). Yine başka bir tanıma göre “tüzel kişilik, kimi insan topluluklarının ortak ve genel meşru yararlarından oluşan odakların, hak süjesi olarak statüsüdür” (Duran, 1982: 63-64). Akyılmaz'a göre ise “Kendisini oluşturan insan ve mal topluluğundan bağımsız olarak ve belli bir amaca yönelik biçimde, başlı başına bir varlığı olmak üzere ortaya çıkan insan ve mal topluluklarına tüzel kişiler denir” (Akyılmaz ve Sezginer, 2001: 102). Yine Duran tüzel kişiler için kitabında;

“Hususiyle şu fark vardır ki bir tüzel kişide hakkın menfaattarı daima bir çokluk, bir topluluktur. Gayesi yalnız 'bir insanın menfaatlerini müdafaa etmek olan bir tüzel kişi mevcut değildir. Zira bu takdirde, bu kimsenin hukuki şahsiyeti ile karışacaktır. Hükmi şahıs esas itibariyle kolektif menfaatleri müdafaa eder”

ifadelerine yer vermiştir (Duran, 1982: 63-64).

Vakıflar da 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 101.maddesine göre;

“Vakıflar, gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluklarıdır.

Bir malvarlığının bütünü veya gerçekleşmiş ya da gerçekleşeceği anlaşılan her türlü geliri veya ekonomik değeri olan haklar vakfedilebilir.”

Bağımsız ve yeni bir hak süjesi yaratmak üzere bir malın veya hakkın süreklilik arz eden belirli bir amaca kanunda öngörülen şekle uygun olarak özgülenmesi sonucunda meydana gelen vakıflar “tüzel kişiliği” haizdirler (Akipek ve Akıntürk, 2004:524).

Yukarıda belirtilen tüm tanımlamalar ışığında vakıflar, gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal toplulukları olmaları ve kuruluş amaçları çerçevesinde faaliyette bulunmaları sebebiyle her bir vakıf kendi kuruluş amacı çerçevesinde farklı bir hukuki konuma sahiptir yorumu yapılabilir.

TMK'nın 48. Maddesi uyarınca *“Tüzel kişiler, cins, yaş, hısımlık gibi yaradılış gereği insana özgü niteliklere bağlı olanlar dışındaki bütün haklara ve borçlara ehildirler.”*

Vakfın hak ehliyetine sahip olması kişilik hakları bakımından cins, yaş, hısımlık gibi yaradılış gereği insana özgü olanların dışındaki tüm hakları kapsar. Vakıfların hak ehliyetinin yargılama hukuku alanındaki görünümü olan davada taraf olma ehliyetleri de mevcuttur (Öğüz, 2007:61).

Vakfın fiil ehliyeti ise; vakfın kendi eylemleri ile amaçları doğrultusunda haklar elde etmek ve borçlar meydana getirebilmesidir. 4721 sayılı TMK'nın 49. maddesi uyarınca *“tüzel kişiler, kanuna ve kuruluş belgelerine göre gerekli organlara sahip olmakla fiil ehliyetini kazanırlar.”* Fiil ehliyetini organları aracılığı ile kullanırlar (Hatemi, 1979:16).

1.3.2.Tüzel Kişilik Türleri

Tüzel kişiler *“kazanç gayesi güdenler, yani adi veya ticari şirketler ile kazançtan gayri bir gaye güdenler”* olarak ikiye ayrılmaktadır (Waline, 1944).

1.3.2.1.Özel Hukuk Tüzel Kişiliği

Özel hukuk, eşit statüde kişiler arasında, özgür iradenin söz konusu olduğu hukuki ilişkilerin belirlendiği hukuktur. Bu hukukun düzenlediği tüzel kişilik ise Gözler'e göre üç temel özellik çerçevesinde belirlenmektedir:

“(1) Gerçek kişilerin serbest iradeleri ile kuruluurlar ve yine bu şekilde sona erdirilirler. (2) Diğer gerçek kişiler ve tüzel kişiler ile eşit durumdadırlar. Kamu gücüne sahip değildırler; iradelerini başka kişilere empoze edemezler. (3) Kâr elde etmek, hayır yapmak gibi birtakım özel yararları gerçekleştirmek amacıyla faaliyette bulunurlar” (Gözler, 2009: 160).

Bu özelliklerden yola çıkılarak özel hukuk tüzel kişiliğinin kamu iradesini ortaya koymadığını, daha bireysel ve serbest hareket edebildiğini, her daim kamu yararını amaçlamadığını söyleyebiliriz.

Özel hukuk tüzel kişileri hukuki işlemle ve sınırlı sayı ilkesi çerçevesinde kurulabilmektedir (Dural ve Öğüz, 2001: 234).

Daha önce tüzel kişilik tanımında da belirtildiği gibi TMK 47.maddede yer alan hükme göre kamu ve özel hukuk tüzel kişilikleri örgütlenmiş kişi toplulukları ve belli bir amaca özgülenmiş olan bağımsız mal toplulukları olarak iki türdür.

Örgütlenmiş kişi toplulukları olan özel hukuk tüzel kişilerine örnek olarak dernekler, sendikalar, siyasal partiler ve ticaret ortaklıkları verilebilir.

Belli bir amaca özgülenmiş olan bağımsız mal topluluklarına ise vakıflar örnek verilebilir.

1.3.2.2.Kamu Hukuku Tüzel Kişiliği

Kamu hukuku, ilişkilerin kanunlarla katı bir şekilde belirlendiği kamu yararı, bağımlılık(tabiiyet) ilişkilerinin, kamu erkinin söz konusu olduğu hukuktur (Serozan, 1994: 26)

Anayasanın 123.maddesinde yer alan hükme göre;

“İdare, kuruluş ve görevleriyle bir bütündür ve kanunla düzenlenir.

İdarenin kuruluş ve görevleri, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır.

Kamu tüzelkişiliği, kanunla veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle kurulur”

kamu tüzel kişiliğinin, idarenin iradesini ortaya koymasını sağlayan sjeler ile kamu hukukuna tabi olan asli ve yoğun sjelerle ilgili olarak tanımlanabileceği söylenebilir (Gözübüyük ve Tan, 2001: 157, 198).

Kamu tüzel kişiliğini Gözler ise “*kamu tüzel kişisi, devlet tarafından kanunla veya kanunun verdiği açık yetkiye dayanarak kurulmuş ve kamu gücü ayrıcalıklarıyla donatılmış olan bir tüzel kişidir*” diye tanımlamıştır (Gözler, 2009: 175).

Kamu hukuku tüzel kişileri, var oldukları alan ile yaptıkları iş ve eylemler etkinlik alanları açısından, kamu gücünü kullanmalarından ve en önemlisi tüzel kişiliğe sahip olma şeklinden ötürü özel hukuk tüzel kişilerinden ayrılmaktadır.

Anayasada belirtilen *kanunla veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle* kurulma şartı, kamu hukuku tüzel kişisi ile özel hukuk tüzel kişisi arasındaki en büyük farktır. Ancak bazen kanunla ya da kanunun verdiği yetki ile özel hukuk tüzel kişisi kurulduğu da görülebilmektedir. Bu durumda tüzel kişilikleri birbirinden ayıran diğer ölçütlere bakmak gerekmektedir (Günday, 2004: 67-68).

Vakıf ve sendika gibi özel hukuk tüzel kişileri de kanunun açıkça verdiği yetki ile kurulmaktadır. Ancak burada bahsi geçen kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanarak kurulma “*devletin, kamu gücüne dayanarak idari bir işlemle tüzel kişiliği kurmasıdır*” (Günday, 2004: 67-68).

Yargıtay’da açılan bir dava sonucu verilen kararda Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfının özel hukuk tüzel kişisi olduğuna ilişkin tespitler şöyledir (Özay, 2004: 291):

“*Somut olayda, 5263 sayılı Kanun ile 3294 sayılı Kanun uyarınca il ve ilçelerde kurulan sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarının mütevelli heyetlerinin teşkili 3294 sayılı Yasa 'nın 7. maddesinde, gelirleri 8. maddesinde, muafiyetler ise 9. maddesinde düzenlenmiş olup, vakfın niteliği, malları ve paraları hakkında özel bir hüküm bulunmadığı gibi anılan Yasa'nın son maddesinde de vakfın Medeni Kanun'daki hükümlere göre tescil edileceğinin belirtilmesi karşısında, kamu gücü ayrıcalıklarının bulunmaması ve vakıflara ilişkin mevzuatın uygulanması gerektiği cihetle; anılan vakfın kamu kurumu ve kuruluşu olarak kabul edilemeyeceğinden evrakının da resmi belge sayılamayacağı, dolandırıcılık suçunun da kamu kurum ve*

kuruluşları aleyhine işlenmiş kabul edilemeyeceği gözetilerek hüküm kurulmalıdır...”³

Kamu tüzel kişileri öncelikle tüzel kişi olmalarının sonucu olarak tüzel kişilerin özelliklerini taşırlar. Hak ve fiil ehliyetine sahiptirler, kendilerine has karar ve yönetim organlarına sahiptirler, mahkemeler huzurunda davacı ve davalı olabilirler ve kendilerine has bir mal varlığına sahiptirler (Gözler, 2009: 191, Gözübüyük ve Tan, 2001: 162).

Dolayısıyla kamu tüzel kişileri, tek yanlı kamu hukuku tasarruflarıyla kurulup sona eren, üyelikleri isteğe bağlı olmayıp zorunlu sayılan, yönetimi ve denetimi kamu güçleri tarafından sağlanan, kamu hizmeti görüp kamu yararına çalışan ve kamu erkine sahip kılınan tüzel kişilerdir (Serozan, 1994: 26).

1.3.3.Tüzel Kişiliğin Kurulması

Tüzel kişiliğin kurulması ise özel hukuk ve kamu hukuku tüzel kişileri açısından farklılık göstermektedir.

1.3.3.1. Özel Hukuk Tüzel Kişiliği

Özel Hukuk alanında tüzel kişiliğin kurulabilmesi “*hukuk düzeninin buna elverişli olması, iradenin kişilik kurma sonucuna yönelmesi ve bu muamelenin yasal geçerlik koşullarına uygun olarak yapılması*” ile gerçekleşmektedir (Özay, 2004:121). Ancak özel hukuk tüzel kişiliğinin farklı kurulma biçimleri mevcuttur: Serbest Kuruluş, Bildirim, İzin ve Tescil.

1.3.3.1.1.Serbest Kuruluş

Tüzel kişilik, varlık kazanabilmek için herhangi bir makamdan izin almadan, tescil ettirme ya da bildirim yükümlülüğü olmadan kişilerin serbest iradeleri ile kurulmaktadır (Öztañ, 326). Serbest kuruluş sisteminin sınırı olarak TMK m.47/2 yer alan “*Amacı hukuka veya ahlâka aykırı olan kişi ve mal toplulukları tüzel kişilik kazanamaz*” şeklindeki hüküm gösterilebilir (Kuntoğlu, 2011).

Anayasanın 51.maddesinde yer alan hükme göre;

“Çalışanlar ve işverenler, üyelerinin çalışma ilişkilerinde, ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için önceden izin almaksızın sendikalar ve

³ **Yargıtay 11. Ceza Dairesi Kararı**, Esas No: 2006/4014, Karar No: 2006/8212, Karar Tarihi: 17.10.2006, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>

üst kuruluşlar kurma, bunlara serbestçe üye olma ve üyelikten serbestçe çekilme haklarına sahiptir. Hiç kimse bir sendikaya üye olmaya ya da üyelikten ayrılmaya zorlanamaz.

Sendika kurma hakkı ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâk ile başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebepleriyle ve kanunla sınırlanabilir.”

Sendika kurmak ve sendikalara katılma özgürlüğü, AİHS'nin 11.maddesinde dernek kurma özgürlüğü ile birlikte anılmıştır. Sendika özgürlüğü, Kaboğlu tarafından dernek özgürlüğünün toplumsal ve iktisadi alanlar için özel olarak vurgulanması veya mesleki çıkarların savunulmasına uygulanmış, siyasal partileri de dernek özgürlüğünün siyasal alana özel olarak uygulanması biçiminde nitelendirmiştir (Kaboğlu, 1989: 68). Sendika kurma, kendi kurallarını koyma ve kendi kendini yönetme, tüzüklerini istedikleri gibi düzenleme hakkı sendika özgürlüğünün bir parçasıdır.

Uluslararası Çalışma Örgütü'nün Sendika Özgürlüğü ve Sendikalaşma Hakkının Korunmasına İlişkin 87 sayılı Sözleşmesinin 2.maddesine göre (İkizler, 2012: 105);

“Çalışanlar ve işverenler, herhangi bir ayırım yapılmaksızın önceden izin almadan istedikleri kuruluşları kurmak ve yalnız bu kuruluşların tüzüklerine uymak koşuluyla bunlara üye olmak hakkına sahiptirler.

Çalışanların ve işverenlerin örgütleri, tüzük ve iç yönetmeliklerini düzenlemek, temsilcilerini serbestçe seçmek yönetim ve etkinliklerini düzenlemek ve iş programlarını belirlemek hakkına sahiptirler.

Kamu makamları, bu hakkı sınırlayacak veya bu hakkın yasaya uygun şekilde kullanılmasına engel olacak nitelikte her türlü müdahaleden sakınmalıdırlar”

hükümleri yer almaktadır. Sendikalar, 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanununa göre, kurucularının kuruluşun merkezinin bulunacağı ilin valiliğine dilekçelerine ekli olarak kuruluş tüzüğünü vermeleriyle tüzel kişilik kazanır. Sendikalar için kurucuların kurucu olabilme şartlarına sahip olduklarını ifade eden yazılı beyanları; üst kuruluşlar için ilgili kuruluşların genel kurul kararları dilekçeye eklenir. Vali, tüzük ve kurucuların listesini on beş gün içerisinde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına gönderir. Bakanlık; kuruluşun adını, merkezini ve tüzüğünü on beş gün içinde resmî internet sitesinde ilan eder.

On beş yaşını dolduran ve bu Kanun hükümlerine göre işçi sayılanlar, işçi sendikalarına üye olabilir. 6356 sayılı Kanun anlamında işveren sayılanlar, işveren sendikalarına üye olabilir. Sendikaya üye olmak serbesttir. Hiç kimse sendikaya üye olmaya veya olmamaya zorlanamaz. İşçi veya işverenler aynı işkolunda ve aynı zamanda birden çok

sendikaya üye olamaz. Ancak aynı işkolunda ve aynı zamanda farklı işverenlere ait işyerlerinde çalışan işçiler birden çok sendikaya üye olabilir. İşçi ve işverenlerin bu hükme aykırı şekilde birden çok sendikaya üye olmaları hâlinde sonraki üyelikler geçersizdir.

Aynı esaslar özgürlük boyutuyla aynı kategoride yer alan siyasi partiler için de geçerlidir. Anayasanın 68.maddesinde yer alan hükme göre;

“Siyasi partiler önceden izin almadan kuruluşlar ve Anayasa ve kanun hükümleri içerisinde faaliyetlerini sürdürürler.

Siyasi partilerin tüzük ve programları ile eylemleri, Devletin bağımsızlığına, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, insan haklarına, eşitlik ve hukuk devleti ilkelerine, millet egemenliğine, demokratik ve laik Cumhuriyet ilkelerine aykırı olamaz; sınıf veya zümre diktatörlüğünü veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlayamaz; suç işlenmesini teşvik edemez”

siyasi partiler serbestlik prensibine göre kurulmaktadır. 5703 sayılı Siyasi Partiler Kanununa göre siyasi partiler, Anayasa ve kanunlara uygun olarak; Cumhurbaşkanı, milletvekili ve mahalli idareler seçimleri yoluyla, tüzük ve programlarında belirlenen görüşleri doğrultusunda çalışmaları ve açık propagandaları ile milli iradenin oluşmasını sağlayarak demokratik bir Devlet ve toplum düzeni içinde ülkenin çağdaş medeniyet seviyesine ulaşması amacını güden ve ülke çapında faaliyet göstermek üzere teşkilatlanan tüzel kişiliğe sahip kuruluşlardır. Siyasi partiler, demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır. Siyasî partiler, partiye üye olma yeterliğine sahip en az otuz Türk vatandaşı tarafından kurulur. Siyasi partilerin genel merkezi Ankara'da bulunur. Siyasi partiler, aşağıda belirtilen bildiri ve belgelerin, İçişleri Bakanlığına verilmesiyle tüzel kişilik kazanırlar. Bilgi ve belgelerin alındığı anda, İçişleri Bakanlığınca bir alındı belgesi verilir. İçişleri Bakanlığı, kuruluş bildirisi ve alındı belgesinin onaylı birer örneği ile bildiri eklerinin birer takımını üç gün içinde Cumhuriyet Başsavcılığı ile Anayasa Mahkemesine gönderir.

On sekiz yaşını dolduran, medeni ve siyasi hakları kullanma ehliyetine sahip bulunan her Türk vatandaşı bir siyasi partiye üye olabilir. Ancak Hakimler ve savcılar, Sayıştay dahil yüksek yargı organları mensupları, kamu kurum ve kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri, yaptıkları hizmet bakımından işçi niteliği taşımayan diğer kamu görevlileri, Silahlı Kuvvetler mensupları ile yükseköğretim öncesi öğrencileri siyasi partilere üye olamazlar. Yine kamu hizmetlerinden yasaklılar, basit ve nitelikli zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı suçlar ile istimal ve istihlak kaçakçılığı dışında kalan kaçakçılık suçları, resmî ihale ve alım satımlara fesat karıştırma veya Devlet sırlarını açığa vurma suçlarından biriyle mahkûm

olanlar, taksirli suçlar hariç beş yıl ağır hapis veya beş yıl ve daha fazla hapis cezasına mahkûm olanlar, Türk Ceza Kanununun İkinci Kitabının birinci babında yazılı suçlardan veya bu suçların işlenmesini aleni olarak tahrik etme suçundan mahkûm olanlar, terör eyleminden mahkûm olanlar siyasi partilere üye olamazlar ve üye kaydedilemezler. Yükseköğretim elemanları, yasaklamanın dışındadır. Bunlar hakkında Yükseköğretim Kanunu uygulanır.

Siyasi partilerin mali denetimi Anayasanın 69/3.maddesine göre Anayasa Mahkemesince yapılır. Anayasa Mahkemesi, siyasi partilerin mal edinimleri ile gelir ve giderlerinin Kanuna uygunluğunu denetler. Ancak yapılacak kanuna uygunluk denetimi siyasi partilerin amaçlarına ulaşmak için yapılmasında fayda görülen faaliyetleri daraltacak veya bu faaliyetlerin yerindeliğini içerecek şekilde yapılamaz. Anayasa Mahkemesi, bu denetim görevini yerine getirirken Sayıştay'dan yardım sağlar. Anayasa Mahkemesinin bu denetim sonunda vereceği kararlar kesindir.

1.3.3.1.2.Bildirim

Tüzel kişilik kurulması için mahallin en büyük amirine bildirimde bulunulan bu sistemde amaç devletin kurulan tüzel kişilik hakkında bilgi sahibi olmak istemesidir (Öztaş, 2003: 326). Anayasanın 33. Maddesine göre “*Herkes, önceden izin almaksızın dernek kurma ve bunlara üye olma ya da üyelikten çıkma hürriyetine sahiptir*” hükmü bulunmaktadır ancak TMK m. 59’a göre “*Dernekler, kuruluş bildirimini, dernek tüzüğünü ve gerekli belgeleri yerleşim yerinin bulunduğu yerin en büyük mülkî amirine verdikleri anda tüzel kişilik kazanırlar*” hükmü ile tüzel kişilik kazanımının bildirimle olacağı belirtilmiştir.

5253 sayılı Dernekler Kanunu’na göre fiil ehliyetine sahip gerçek veya tüzel kişiler, önceden izin almaksızın dernek kurma hakkına sahiptir. Ancak, Türk Silahlı Kuvvetleri ve kolluk kuvvetleri mensupları ile kamu kurum ve kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri hakkında özel kanunlarında getirilen kısıtlamalar saklıdır.

On beş yaşını bitiren ayırt etme gücüne sahip küçükler; toplumsal, ruhsal, ahlaki, bedensel ve zihinsel yetenekleri ile spor, eğitim ve öğretim haklarını, sosyal ve kültürel varlıklarını, aile yapısını ve özel yaşantılarını korumak ve geliştirmek amacıyla yasal temsilcilerinin yazılı izni ile çocuk dernekleri kurabilir veya kurulmuş çocuk derneklerine üye olabilirler. On iki yaşını bitiren küçükler yasal temsilcilerinin izni ile çocuk derneklerine üye olabilirler ancak yönetim ve denetim kurullarında görev alamazlar. Çocuk derneklerine on sekiz yaşından büyükler kurucu veya üye olamazlar.

Derneklerde iç denetim esastır. Genel kurul, yönetim kurulu veya denetim kurulu tarafından iç denetim yapılabileceği gibi, bağımsız denetim kuruluşlarına da denetim yaptırılabilir.

1.3.3.1.3.Tescil

Tüzel kişinin kendisini üçüncü şahıslara tanıtması olarak tanımlanan bu sistemde tüzel kişiliğin kurulması için gerekli şartların yerine getirildiği resmi makamlarca incelenmektedir. Resmi makamların bir takdir yetkisi bulunmamaktadır, asgari şartların yerine getirilmesi sonucu sicil kaydı resmi makamlarca yapılmazsa yargı yoluna başvurulabilecektir. Sicile kayıt yapılarak incelemenin olumlu olduğu belirtilir ve tüzel kişilik kazanılmış olur (Özta, 1998: 17).

Anayasanın 33.maddesine göre derneklerle ilgili belirtilen hükümlerin 7.fikrasında bulunan “*Bu madde hükümleri vakıflarla ilgili olarak da uygulanır*” ifadesiyle vakıfların da dernekler gibi bildirim yoluyla tüzel kişilik kazanabileceği düşünülse de TMK 102. Maddesine göre;

“Vakıf kurma iradesi, resmî senetle veya ölüme bağı tasarrufla açıklanır. Vakıf, yerleşim yeri mahkemesi nezdinde tutulan sicile tescil ile tüzel kişilik kazanır.

Resmî senetle vakıf kurma işleminin temsilci aracılığıyla yapılması, temsil yetkisinin noterlikçe düzenlenmiş bir belgeyle verilmiş olmasına ve bu belgede vakfın amacı ile özgülenecek mal ve hakların belirlenmiş bulunmasına bağıdır.

Mahkemeye başvurma, resmî senet düzenlenmiş ise vakfeden tarafından; vakıf ölüme bağı tasarrufa dayanıyorsa ilgililerin veya vasiyetnameyi açan sulh hâkiminin bildirim üzerine ya da Vakıflar Genel Müdürlüğünce re'sen yapılır.

Başvurulan mahkeme, mal ve hakların korunması için gerekli önlemleri re'sen alır”

Vakıfların tüzel kişilikleri tescil ile kazandırılmaktadır. Vakıfların kuruluş, denetim ve sona erme durumlarına ilişkin bilgiler ileride detaylı olarak incelenmiştir.

1.3.3.1.4.İzin

Tüzel kişiliğin kurulabilmesi için devletin yetkilendirdiği bir makamdan izin alınması gerekmektedir, şayet izin alınmazsa tüzel kişilik kurulamayacaktır (Özta, 2003: 326). Bu sistemde idari makamın takdir yetkisi söz konusudur (Özta, 1998: 16). Dolayısıyla bildirim sisteminin aksine izin sisteminde yetkili idari merciin izin vermeme iradesine karşı yargı yoluna gidilemeyecektir (Özta, 1998:17).

TMK 92. Maddede yer alan hükme göre;

“Yabancı dernekler, (...) Dışişleri Bakanlığının görüşü alınmak suretiyle İçişleri Bakanlığının izniyle Türkiye’de faaliyette ve işbirliğinde bulunabilirler, şube açabilirler, üst kuruluşlar kurabilir ve kurulmuş üst kuruluşlara katılabilirler”

yabancı derneklerin kurulması izin sistemine bağlıdır.

1.3.3.2.Kamu Hukuku Tüzel Kişiliğinin Kurulması

Kamu hukuku tüzel kişiliğinin kurulabilmesi için kanun ya da kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanılarak ortaya konulacak bir idari işlemin var olması gerekmektedir (Özta, 2003: 325).

Kamu tüzel kişiliği, Anayasanın 123.maddesindeki hükme göre *“Kamu tüzel kişiliği, kanunla veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle kurulur”*. Öncelikle belirtmek gerekir ki 21/1/2017 tarihli ve 6771 sayılı Kanunun 16’ncı maddesiyle, bu fıkrada yer alan *“ancak kanunla veya kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanılarak”* ibaresi *“kanunla veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle”* şeklinde değiştirilmiştir. Gözler, bu maddenin önceki hali için kamu tüzel kişiliğinin iki temel özelliğinden bahsetmiştir. Gözler’e göre tüzel kişilik, yasama organı tarafından kanunla ya da kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanarak idare tarafından idari işlemlerle kurulmuş olması ve tüzel kişiliğin kamu gücüyle donatılmış olması gerekmektedir (Gözler, 2009:146).

Kamu tüzel kişiliği, özel hukuk tüzel kişilerinden farklı olarak objektif hukuk kökenlidir (Onar, 1960: 780). Yukarıda belirtildiği gibi kanunla ya da Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle kurulabilen, sonuç olarak dış bir iradeye bağlı olunan bir durum söz konusudur. Kamu hizmeti örgütü kurulabilmesi için yasallık ilkesi zorunluluğu bulunmakta ve yine tüzel kişiliğin kaldırılmasında da yetki ve usulde paralellik ilkesi gereği yasama organı kararı bulunmaktadır (Yayla, 1990: 68).

Yukarıda da bahsedildiği gibi kamu tüzel kişiliğinin sona ermesi de yetki ve usulde paralellik ilkesi gereği kanun ya da Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile gerçekleşmektedir. Özel hukuk tüzel kişileri, varlıkları ile ilgili kararı kendi serbest iradeleriyle verebilmektedir ancak kamu tüzel kişiliğinde bu mümkün değildir. Çünkü bir kamu tüzel kişiliğinin kaldırılması bir kamu hizmetinin sona erdiği anlamına gelmektedir. Kamu hizmetinin sona ermesi kararını ise ancak siyasal irade verebilecektir (Onar, 1960: 779-780).

Kamu örgütlerinin tüzel kişilik niteliğinin belirsiz olduğu durumlarda tüzel kişiliğin oluşumu ya da niteliği yargı kararları ile belirleyici olabilmektedir. Bir örgütün tüzel

kişiliğinin olup olmadığı veya özel hukuk ya da kamu hukuku tüzel kişisi olup olmadığı yargı kararlarınca saptanabilmektedir (Karasu, 2004). Örneğin bu araştırmanın örneklemini olan Türkiye Maarif Vakfı hakkında 131 milletvekili tarafından Anayasa Mahkemesine dava açılmıştır. 6/12/2018 tarihli E.2016/159 numaralı dosya ile açılan davada 17/6/2016 tarihli ve 6721 sayılı Türkiye Maarif Vakfı Kanunu'nun dava konusu maddelerinin Anayasa'ya aykırı olduğu iddiasıyla açılan davada Anayasa Mahkemesi Başkanlığı, tüzel kişiliği açıkça tartışılmayan Vakfın, sahip olduğu ayrıcalıklar noktasında 4721 sayılı TMK'da bahsi geçen vakıflar statüsünde değerlendirmiştir.⁴

1.3.4. Tüzel Kişiliğin Sona Erdirilmesi

Tüzel kişiliğin sona ermesi her tüzel kişi türüne göre ayrı ayrı özel hükümlerle düzenlenmiştir. Sona erme, kendiliğinden (infisah) ya da bir kararla (fesih); tüzel kişinin veya mahkemenin kararıyla gerçekleşir.

1.3.4.1. Özel Hukuk Tüzel Kişiliği

Tüzel kişilik kuruluş türlerinden yola çıkarak tüzel kişiliğin sona ermesi farklılık göstermektedir.

Serbestçe kurulan sendika ve siyasi partilerin tüzel kişiliklerinin sona ermelerine bakıldığında sendikalar, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerine ve demokratik esaslara aykırı faaliyetlerde bulunan kuruluş, merkezlerinin bulunduğu yer Cumhuriyet Başsavcısının talebi üzerine mahkeme kararı ile kapatılır. Aykırı davranış bireysel olarak yöneticiler tarafından gerçekleştirildiği takdirde, mahkemece sadece o yöneticilerin görevine son verilmesine karar verilir.

Siyasi partilerin kapatılması, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının açacağı dava üzerine Anayasa Mahkemesince kesin olarak karara bağlanır. Bir siyasi partinin tüzüğü ve programının Anayasanın 68/4. Maddesindeki hükümlerine aykırı bulunması halinde temelli kapatma kararı verilir. Buna göre;

“Siyasi partilerin tüzük ve programları ile eylemleri, Devletin bağımsızlığına, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, insan haklarına, eşitlik ve hukuk devleti ilkelerine, millet egemenliğine, demokratik ve laik Cumhuriyet ilkelerine aykırı olamaz; sınıf veya zümre diktatörlüğünü veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlayamaz; suç işlenmesini teşvik edemez.”

⁴ <http://kararlaryeni.anayasa.gov.tr/Karar/Content/d971a6ff-3965-4ac2-9e25-614f54afb911?excludeGerekce=False&wordsOnly=False>

Bir siyasi partinin Anayasanın 68/4.maddesi hükümlerine aykırı eylemlerinden ötürü temelli kapatılmasına, ancak, onun bu nitelikteki fiillerin işlendiği bir odak haline geldiğinin Anayasa Mahkemesince tespit edilmesi halinde karar verilir. Bir siyasî parti, bu nitelikteki fiiller o partinin üyelerince yoğun bir şekilde işlendiği ve bu durum o partinin büyük kongre veya genel başkan veya merkez karar veya yönetim organları veya Türkiye Büyük Millet Meclisindeki grup genel kurulu veya grup yönetim kurulunca zımnen veya açıkça benimsendiği yahut bu fiiller doğrudan doğruya anılan parti organlarınca kararlılık içinde işlendiği takdirde, söz konusu fiillerin odağı haline gelmiş sayılır.

Anayasa Mahkemesi, yukarıdaki fıkralara göre temelli kapatma yerine, dava konusu fiillerin ağırlığına göre ilgili siyasî partinin Devlet yardımından kısmen veya tamamen yoksun bırakılmasına karar verebilir. Temelli kapatılan bir parti bir başka ad altında kurulamaz. Bir siyasi partinin temelli kapatılmasına beyan veya faaliyetleriyle sebep olan kurucuları dahil üyeleri, Anayasa Mahkemesinin temelli kapatmaya ilişkin kesin kararının Resmî Gazetede gerekçeli olarak yayımlanmasından başlayarak beş yıl süreyle bir başka partinin kurucusu, üyesi, yöneticisi ve deneticisi olamazlar.

Yabancı devletlerden, uluslararası kuruluşlardan ve Türk uyrukluğunda olmayan gerçek ve tüzel kişilerden maddi yardım alan siyasi partiler temelli olarak kapatılır.

Bildirim esasına göre tüzel kişiliği kurulan dernekler ise, genel kurul kararı ile feshedilir veya kendiliğinden sona ererler. Feshedilmesi için hakkında soruşturma veya dava açılmış olması gerekir. Genel kurul kararı ile feshedilen veya kendiliğinden sona erdiği tespit edilen derneğin para, mal ve haklarının tasfiyesi, tüzüğünde gösterilen esaslara göre yapılır. Tüzükte tasfiyenin ne şekilde yapılacağına genel kurul kararına bırakıldığı hallerde, genel kurul tarafından bir karar alınmamış veya genel kurul toplanamamışsa yahut dernek mahkeme kararı ile feshedilmişse, derneğin bütün para, mal ve hakları, mahkeme kararıyla derneğin amacına en yakın ve kapatıldığı tarihte en fazla üyeye sahip derneğe devredilir.

Tescil edilerek kurulan vakıfların tüzel kişiliklerinin sona ermesi ayrı başlık altında ele alınacaktır.

1.3.4.2. Kamu Hukuku Tüzel Kişiliği

Yukarıda da belirtildiği üzere, kamu tüzel kişiliği kanunla ya da Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle kurulmaktadır.

Danıştay vermiş olduğu bir kararda “*İdare Hukukunun temel prensiplerinden biri olan yetki ve usulde paralellik ilkesi uyarınca: yasada aksine bir düzenleme bulunmadıkça, bir işlemin tesisinde uygulanan yetki ve usul koşullarının aynı işlemin geri alınması ve kaldırılması*

işlemlerinde de aynen uygulanması zorunludur” demiştir.⁵ Dolayısıyla kanunla ya da Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle kurulan kamu tüzel kişiliği yine bu şekilde sona erebilir.

1.3.5.Vakıf Tüzel Kişiliğinin Kurulması

Anayasanın 33’üncü maddesinin 1 inci fıkrasında “Herkesin, önceden izin almaksızın dernek kurma ve bunlara üye olma ya da üyelikten çıkma hürriyetine sahip olduğu”; son fıkrasında ise “Bu madde hükümlerinin vakıflarla ilgili olarak da uygulanacağı” hükme bağlanmış olduğundan; hukukumuzda vakıf kurma hakkı anayasal dayanağa sahiptir.

Dernekler ile vakıfların arasında AY m.33’e göre temel kişi hakkı olarak bir benzerlik kurulmuştur. Ancak özellikleri, yapılanmaları, işleyişleri, denetimleri ve sona ermeleri bakımından farklı hükümlere tabidirler.

Dernekler;

- Gerçek ve tüzel kişilerce kurulabilen kişi topluluğudur.
- Dernekte üye, asli unsurdur ve derneğin amacı tektir.
- Derneğin amacının ve teşkilatının değiştirilmesi, derneğin sona erdirilmesi üyelerin kararıyla olur.
- Genel Kurul, Yönetim Kurulu ve Denetleme Kurulu derneğin zorunlu organlarıdır.

Vakıflar ise;

- Dernekten farklı olarak gerçek ve tüzel kişiler tarafından belirli ve sürekli bir amaçla kurulabilen mal topluluğudur.
- Vakıfta üyelik yoktur, yararlananlar vardır.
- Vakıf kurulduktan sonra, vakıf kurucusunun iradesi söz konusu olmayıp, tüzel kişilik olan vakfın iradesi söz konusudur.
- Vakıfta zorunlu organ Yönetim Kuruludur.
- Vakıf, tek yönlü irade beyanıyla kurulur.
- Vakıfta bir veya birden fazla belirli ve sürekli amaç olabilir.
- Vakıf kurma iradesi, resmi senetle veya ölüme bağlı tasarrufla açıklanır.

---

⁵ <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/dsp.php?fn=8d-2013-5211.htm&kw=`2013/5211`#fm>

4721 sayılı TMK'nın 101.maddesinde “*Vakıflar, gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluklarıdır*” hükmü yer almakta, tanım uyarınca tüzel kişi olarak bir vakfın ortaya çıkabilmesi için esas itibarıyla “belirli bir mal veya mal topluluğu” ve “söz konusu mal veya mal topluluğunun belirli bir amaca özgülemesi” olmak üzere iki unsuru bulunmaktadır (Zevkliler vd., 2000: 639; Ayan ve Ayan, 2007:169). Yine TMK m.102'ye göre Vakıf kurma iradesi, resmî senetle veya ölüme bağlı tasarrufla açıklanır. Vakıf, yerleşim yeri mahkemesi nezdinde tutulan sicile tescil ile tüzel kişilik kazanır. Resmî senetle vakıf kurma işleminin temsilci aracılığıyla yapılması, temsil yetkisinin noterlikçe düzenlenmiş bir belgeyle verilmiş olmasına ve bu belgede vakfın amacı ile özgülenecek mal ve hakların belirlenmiş bulunmasına bağlıdır.

Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflar Hakkındaki Tüzüğün 3.maddesinde de belirtildiği üzere “*Vakıf, noterlikçe resen düzenlenen resmi senetle veya Türk Medeni Kanununun 478 ve müteakip maddeleri gereğince vasiyet yoluyla kurulur.*”

Mahkemeye başvurma, resmî senet düzenlenmiş ise vakfeden tarafından; vakıf ölüme bağlı tasarrufa dayanıyorsa ilgililerin veya vasiyetnameyi açan sulh hâkiminin bildirim üzerine ya da Vakıflar Genel Müdürlüğüne re'sen yapılır. Vakıf kuran kişinin vakıf resmi senedini düzenlettirmesinden veya vasiyet yoluyla kurulacak vakıflarda vakıf kuranın ölümünden sonra, başlı başına bir varlığa sahip bağımsız bir kurum meydana gelmiş olur. Fakat bu kurum henüz bağımsız bir hak süjesi yani bir tüzel kişi değildir. Meydana gelmiş olan bu kurumun “vakıf” adı altında tüzel kişilik kazanabilmesi için tescil edilmesi gereklidir (Akipek ve Akıntürk, 2007:675). TMK m. 104'te yer alan hükme göre tesciline karar verilen vakıf, vakfın yerleşim yeri mahkemesi nezdinde tutulan sicile tescil edilir; ayrıca Vakıflar Genel Müdürlüğünde tutulan merkezî sicile kaydolur. Tescil kararı, başka bir mahkemece verilmiş ise, ilgili belgelerle birlikte tescil için vakfın yerleşim yeri mahkemesine gönderilir. Yerleşim yeri mahkemesinin yapacağı bildirim üzerine Vakıflar Genel Müdürlüğüne merkezî sicile kaydolan vakıf Resmî Gazete ile ilân olunur. Tescil ve ilân Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelik hükümlerine göre yapılır.

Tüzel kişiliğe sahip bir kuruluş olarak vakıf diğer tüzel kişilerde olduğu gibi, iş ve işlemlerini organları aracılığıyla yürütür. TMK m. 49'da “*Tüzel kişilerin, kanuna ve kuruluş belgelerine göre gerekli organlara sahip olmakla, fiil ehliyetini kazanacakları*” hüküm altına alınmıştır. Buna göre, vakıflar fiil ehliyetini kanuna ve ana statülerine göre zorunlu

organlarını oluşturdıkları anda kazanırlar. Vakıflar açısından fiil ehliyeti, gerçek kişilerde olduğu gibi, kişinin kendi fiiliyle hak sahibi olabilmesi ve borç altına girebilmesini ifade eder (Öğüz, 2007: 68).

Vakfın organlarını belirleme yetkisi vakıf kuran kişiye aittir. Organların çeşitlerini, nasıl kurulacağını, yetki ve görevlerini vakıf kuran belirler. Ancak, Medeni Kanun bazı organlar yönünden zorunluluk getirmiş olup; her vakfın mutlaka bir yönetim organının bulunmasının zorunlu olduğunu hüküm altına almıştır (TMK, 2001: Md.109). Yönetim organı dışında vakıfta yer alacak organları belirleme yetkisi ise vakıf kurana aittir. Vakıfta kanundan dolayı mutlaka bulunması gereken zorunlu tek organ “yönetim kurulu”dur. Yönetim organını oluşturan kişiler gerçek veya tüzel kişi olabilir (Veldet, 1945: 252).

Vakıf kuran yönetim organının kuruluş ve işleyişini vakıf senedinde belirlemelidir. Vakfın yönetim organı, hem vakıf adına gerekli kararları almak, hem de alınan kararları icra etmek yetki ve yükümlülüğüne sahiptir. Yani vakıfta hem karar organı hem de yürütme organı yönetim kuruludur. Yönetim kurulu karar organı olarak faaliyette bulunurken vakıf kuranın iradesi ile belirlenen vakıf senedi hükümlerine uymak zorundadır (Öğüz, 2007: 79; Oğuzman vd., 2009:311).

1.3.6.Vakıfların Denetimi

Vakıfların denetimi konusunda Türk hukuku kaynaklarına bakıldığında normlar hiyerarşisinin en üst kaynağı olan Anayasanın 108.maddesine göre;

“İdarenin hukuka uygunluğunun, düzenli ve verimli şekilde yürütülmesinin ve geliştirilmesinin sağlanması amacıyla, Cumhurbaşkanlığına bağlı olarak kurulan Devlet Denetleme Kurulu, Cumhurbaşkanının isteği üzerine, tüm kamu kurum ve kuruluşlarında ve sermayesinin yarısından fazlasına bu kurum ve kuruluşların katıldığı her türlü kuruluşta, kamu kurumu niteliğinde olan meslek kuruluşlarında, her düzeydeki işçi ve işveren meslek kuruluşlarında, kamuya yararlı derneklerle vakıflarda, her türlü idari soruşturma, inceleme, araştırma ve denetlemeleri yapar.

(...) yargı organları, Devlet Denetleme Kurulunun görev alanı dışındadır.

Devlet Denetleme Kurulunun Başkan ve üyeleri, Cumhurbaşkanınca atanır.

Devlet Denetleme Kurulunun işleyişi, üyelerinin görev süresi ve diğer özlük işleri, Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenlenir.⁶

Daha sonrasında 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'nun 33.maddesine ve Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflar Hakkında Tüzüğün 19.maddesine baktığımızda vakıfların denetiminin Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yapıldığını görmekteyiz.

“Vakıflar muhasebe kayıtlarını Genel Müdürlükçe belirlenecek usûl ve esaslar dahilinde tutmak zorundadırlar.”

Vakıflar, Vakıflar Genel Müdürlüğünün teftişine tabidir.

“Mülhak, cemaat, esnaf vakıfları ile yeni vakıflarda iç denetim esastır. Vakıf; organları tarafından denetlenebileceği gibi, bağımsız denetim kuruluşlarına da denetim yaptırabilir.

Vakıf yöneticileri, en az yılda bir defa yapılacak iç denetim raporları ile sonuçlarını, rapor tarihini takip eden iki ay içerisinde Genel Müdürlüğe bildirir.

Vakıfların amaca ve yasalara uygunluk denetimi ile iktisadî işletmelerinin faaliyet ve mevzuata uygunluk denetimi Genel Müdürlükçe yapılır.”

27/09/2008 tarihinde Resmî Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren Vakıflar Yönetmeliğinin 39.maddesinde vakıfların denetimine ilişkin detaylar yer almaktadır;

“(1) Vakıf yöneticileri, yıl sonundan itibaren altı ay içerisinde yapılacak iç denetim rapor ve sonuçlarını Ek-7’deki forma uygun olarak düzenleyerek rapor tarihini takip eden iki ay içerisinde ilgili bölge müdürlüğüne göndermekle yükümlüdürler.

(2) Yeni vakıflar şube ve temsilciliklerini de denetleyerek her yıl verecekleri raporlarda bu alt birimlerle ilgili bilgilere yer verirler.

---

⁶ 21/1/2017 tarihli ve 6771 sayılı Kanununun 16 ncı maddesiyle, bu maddenin birinci fıkrasına “inceleme,” ibaresinden önce gelmek üzere “idari soruşturma,” ibaresi eklenmiş; ikinci fıkrasında yer alan “Silahlı Kuvvetler ve” ibaresi madde metninden çıkarılmış; üçüncü fıkrasında yer alan “üyeleri ve üyeleri içinden Başkanı, kanunda belirlenen nitelikteki kişiler arasından,” ibaresi “Başkan ve üyeleri,” şeklinde ve dördüncü fıkrasında yer alan “kanunla” ibaresi “Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle” şeklinde değiştirilmiştir.

(3) Vakıfların, şube ve temsilciliklerinin amaca ve yasalara uygunluk denetimi ile iktisadî işletme ve iştiraklerinin faaliyet ve mevzuata uygunluk denetimi Genel Müdürlükçe yapılır. Genel Müdürlük Rehberlik ve Teftiş Başkanlığınca vakıfların;

a) Vakfiye ve vakıf senedinde yazılı amaç doğrultusunda faaliyette bulunup bulunmadıkları,

b) Yürürlükteki mevzuata uygun yönetilip yönetilmedikleri,

c) Mallarını ve gelirlerini vakfiye, 1936 beyanname ve vakıf senedindeki şartlara uygun kullanıp kullanmadıkları,

ç) Vakıf iktisadi işletmeleri ile iştiraklerinin iş ve işlemleri ile gerektiğinde vakıflara ait diğer iştiraklerinin iş ve işlemleri, denetlenir.”

Denetimin amacı, vakfın amacını hukuki güvence altına almak ve bu amaç doğrultusunda faaliyet göstererek işlerliğini sağlamaktır. Vakıfların birçoğunun büyük malvarlığına sahip olmaları nedeniyle denetimin devlet tarafından yapılmasında vakıfların işleyişini sağlamak, varlıklarını korumak ve sürdürmek maksadı gözetilmektedir.

Denetim, doğrudan veya şikâyet üzerine yapılmaktadır. Vakıflar Genel Müdürlüğünce vakıfların yönetim organının vakıf senedindeki hükümleri yerine getirip getirmediği, vakıf mallarının amaca uygun bir biçimde yönetilip, yönetilmediği, vakıf gelirlerinin amaca uygun olarak harcanıp harcanmadığı, vakıfların iktisadi işletmelerinin faaliyet ve mevzuata uygunluğu denetlenmektedir (Em, 2011: 31).

1.3.7.Vakıfların Sona Ermesi

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 116.maddesinde ve Türk Medeni Kanunu'na Göre Kurulan Vakıflar Hakkında Tüzüğün 30.maddesinde düzenlenen hükümlere göre;

“Amacın gerçekleşmesi olanaksız hâle geldiği ve değiştirilmesine de olanak bulunmadığı takdirde, vakıf kendiliğinden sona erer ve mahkeme kararıyla sicilden silinir.

Yasak amaç güttüğü veya yasak faaliyetlerde bulunduğu sonradan anlaşılan veya amacı sonradan yasaklanan vakfın amacının değiştirilmesine olanak bulunmazsa; vakıf, denetim makamının ya da Cumhuriyet savcısının başvurusu üzerine duruşma yapılarak dağıtılır.”

Yukarıdaki kanun hükümlerinden de anlaşılacağı üzere vakıflar, kanundan dolayı kendiliğinden ya da mahkeme kararıyla sicilden silinerek sona ermektedir. Yasak amaç güden vakfın mahkeme kararıyla sona ermesi için TMK m.101'in son fıkrasında sayılan *“Cumhuriyetin Anayasa ile belirlenen niteliklerine ve Anayasanın temel ilkelerine, hukuka, ahlâka, millî birliğe ve millî menfaatlere aykırı veya belli bir ırk ya da cemaat mensuplarını desteklemek amacıyla vakıf kurulamaz.”* hallerin var olması gerekmektedir.

Sona eren veya dağıtılan yeni vakıfların mal ve haklarına ilişkin ise 5737 sayılı Kanun'un 27.maddesine göre öncelikli olarak vakıf senedinde yazılı hükümler uygulanır. Senetlerinde özel bir hüküm bulunmayanlarda ise Vakıflar Genel Müdürlüğünün görüşü alınarak mahkeme kararıyla benzer amaçlı bir vakfa; dağıtılan yeni vakıfların borçlarının tasfiyesinden arta kalan mal ve haklar ise Vakıflar Genel Müdürlüğüne intikal eder.

İkinci Bölüm

VAKIF ANLAYIŞININ DEĞİŞİMİ ve KAMU YÖNETİMİNE ETKİSİ

2.1.VAKIF ANLAYIŞININ DEĞİŞİMİ: ULUSLARARASI SİVİL TOPLUM KURULUŞU OLARAK VAKIF ANLAYIŞI

Kökleri Antik Yunan'a kadar dayandırılan vakıf kurumunun, çok eski çağlardan beri var oluş nedeninin, bağımsız yapısının, kimler tarafından nasıl oluşturulduğunun ve en nihayetinde asıl amacının iyilik yapma, ihtiyaç sahiplerine yardım etme, sevap kazanma gibi manevi tatmini sağlamanın anlatıldığı ilk bölümden sonra bu bölümde yıllar içerisinde vakıf kurumunun işlevinin, kuruluş amacının, bağımsız yapısının değişmesi konularına değinilecektir.

20.yy'ın ortalarından itibaren vakıf kurumuna yüklenen anlam değişmeye başlamıştır. Belli bir amaca ve bu amaç için kullanılacak mal topluluğunu kişilerden ve kurumlardan bağımsız kullanmayı içeren vakıf anlayışı genişletilerek devletlerin aktif, politikaları yürütmekte aracı olan, bağışlarla birlikte devlet kaynağını kullanan, uluslararası faaliyetlerde bulunan bir örgüt haline büründürülmüştür.

İlk olarak, 1960'larda "civil society organization" olarak nitelendirilmiş, daha sonra bu tanımlamanın çok geniş olduğu (dinler, siyasal partiler, sosyal, siyasi hareketler, cemaatler vb.) kanısına varılmasıyla "nongovernmental organization" olarak değiştirilmiş, Türkçeye *sivil toplum kuruluşları* olarak çevrilen NGO'lar, bir grup insanın öncülüğünde oluşturulan, ulusal sınırların dışında da varlığını sürdüren, kâr amacı gütmeyen örgütler olarak tanımlanmaktadır (Charnovitz, 2006). Genel anlamda kullanılan bu tanımlama, kuruluş türü olarak vakıfları, dernekleri, toplulukları, birlikleri vb. yapıları kapsamaktadır. Kamu kurumu olmayan, aynı zamanda piyasa aktörü olan ve kâr amacı güden özel sektör aktörlerinden bağımsız olduğu için sınıflandırma olarak "nongovernmental organization" adıyla anılmaktadır.

Amacı ya da amaçları ve bu amaç doğrultusunda kullanılan malların niteliğinin ve kaynağının değişmesiyle, uluslararası anlamda maddi ve manevi olarak destek görmesiyle dikkatleri çeken bu yardımlaşma örgütleri, zamanla devlet yönetimlerinin dikkatini çekmiş,

işbirlikleri ve yardımlar yapılarak desteklenmiş, uzun vadede devletlerin uluslararası arenada sözcüsü olma konumuna gelmiştir.

Uluslararası hukukun gerekliliklerini esnekçe yerine getirebilen, ihtiyaç sahibi ülkelere yardımda bulunma gibi ulvi bir görevi yerine getiren, dünyadaki birçok devlet ve insan tarafından desteklenen, maddi olarak kaynaklandırılan ve yıllar içerisinde kurumsallaşan bu yapılar, ülkelerin dikkatini çekerek sayıları ve çalışma alanları artırılmış, devlet bütçesinden kaynak aktarımı yapılmış, kamu hizmetleri sunar ve diplomatik ilişkiler yürütür hale getirilmiştir. Bundan ötürü, bu örgütlenmelerin yıllar içerisinde sayıları ve etkinlikleri artmıştır.

1980'lerden itibaren büyük ilgiyle üzerine araştırma yapılan NGO'lar, uluslararası ilişkiler yürütmekte kamu kurumlarına nazaran daha etkili ve verimli görülmüştür (Robinson, Hewitt ve Harriss, 2000).

Son kırk yılda NGO olarak örgütlenen yapılar, devletlerin dış politikalarında önemli kurumsal oyuncular haline gelmiştir. NGO'lar, kamu ve özel sektör arasında “melez” bir tür olarak adlandırılmaktadır (Swanson ve Samy, 2002). Kamu örgütlenmesi içerisindeki hiyerarşik düzende yer almamasından ötürü özerk; ancak finans edilme noktasında farklılık gösterdikleri için tartışmalı bir yapıları mevcuttur. Bundan dolayı NGO'ların sınırlı bir özerkliğe sahip olduklarını savunanlar da vardır (Edwards & Hulme, 2002). Ancak belirtmek gerekir bu özerklik devletlerin iç hukukunun tanıdığı ölçüde ve uluslararası hukuk kurallarına uymayla sınırlıdır (Charnovitz, 2006). Birçok NGO, yalnızca kurulduğu ülke içerisinde faaliyet göstermeyip amaçları doğrultusunda birçok ülkede yer almasından ötürü her ülkenin hukuki yapısı ve kuralları farklı olsa da hepsine uymakla yükümlüdür.

Bu örgütlenme biçimi, kamu kurumlarının ağır bürokratik yapı ve işleyişlerinden farklı ve devletin varlığından uzak olduğu için uluslararası kuruluşlar ve bağışçılar tarafından da oldukça destek görmektedir (Lewis ve Kenny, 1988). Çünkü NGO'ların çoğu, küçük, yatay hiyerarşinin olduğu kuruluşlardır ve böylelikle kamu kurumlarından daha verimli ve daha düşük maliyetlerle hizmet sunabilmektedir (Musgrove, 1996, Farrington 1997). Çalışma etiği “iyi şeyler yapmak” olan NGO'lar, öncelikli olarak kırsal bölgelerde yaşayan yoksul insanlara yardım etmek için ortaya çıkmıştır. Son 40 yıldır başta Afrika kıtası olmak üzere birçok kıtada, az gelişmiş ülkelerde yoksullukla, açlıkla, salgın hastalıklarla mücadele etmeye çalışan insanlara yardım göndermekle acil durum taleplerine hızlı cevap vererek ve sürdürülebilir kalkınmayı hedefleyerek varlığını sürdüren bu örgütler,

günümüzde sanat, kültür, eğitim ve sağlık başta olmak üzere birçok alanda faaliyet göstermektedir (DeJong, 1991).

1970'lerden itibaren devlet öncülüğündeki kalkınma yaklaşımları başarısız olarak nitelendirilerek 1980'lerden itibaren kalkınma anlayışına yenilikçi bakan, insan odaklı savunuculuk, yetkilendirme ve hizmet sunma anlayışına sahip NGO'ların yaklaşımlarına sıcak bakılmaya başlanmıştır (Banks ve Hulme, 2012). Yapılacak kalkınma yardımlarının ve sunulacak kamu hizmetlerinin daha etkili bir kanalla, yerel ihtiyaçları bilerek daha hızlı ulaştırma amacıyla oluşturulmuşlardır (Bebbington ve Mitlin, 1996). Dolayısıyla NGO'ların yoksulluk, kalkınma odaklı birçok projesi kamu finansmanı ile sağlanmaktadır (Ruben ve Schulpen, 2008).

NGO'lar, kamu hizmeti sunumunun ademi merkezîyete dönüştürülmesi ve özelleştirilmesi yönünde ulusal stratejileri desteklemek için giderek daha fazla fonksiyonel ajan olarak kabul edilmektedir (Ruben ve Schulpen, 2008). Buna ek olarak dinamik piyasa düşüncesine destek veren bu örgütler, uluslararası kuruluşların, ulus ötesi siyasal partilerin, ulus ötesi güç odaklarının, diğer grupların ve bireylerin dikkatini çekmektedir (Charnovitz, 2006). Dolayısıyla devletler, küresel piyasada etkinliklerini artırabilmek için NGO'lara ihtiyaç duymaktadır. Bunun da örgütlenmedeki en büyük yansıması vakıflar olmuştur. Dünyada son yıllarda büyük bir gelişme gösteren vakıflar, insanların kamu hizmetlerine gönüllü katkılarının sağlanmasının hukuksal aracı olarak bilinmekte ve giderek vakıflar uluslararası ilişkilerin ve devletlerin ulusal politikalarının yürütülmesinin vazgeçilmez aktörleri haline gelmiş bulunmaktadır (Akyıldız, 2006:3). Sonuç olarak vakıflar, önceki bölümde anlatıldığı gibi mistik bir amaç uğruna faaliyet göstermekten uzaklaşmış, yardımda bulunan ama aynı zamanda bir devleti temsil eden, serbest piyasada etkinliklerini artıran yapılar haline gelmiştir.

Wilfred Jenks, 1972'de NGO'ların sayısının ve etkinliğinin gitgide arttığını ve ileride sorun teşkil etmemesi için uluslararası yasal statü sorununun somutlaştırılması gerektiğini söylemiştir (Jenks, 1972). Ancak aradan 40 yıl geçmesine rağmen aynı sorun günümüzde devam etmektedir. Kamu gücü ve kamu bütçesini kullanarak, devletlerin politikalarını uluslararası dünyada uygulayan aktör olarak kamu kurumu gibi nitelendirilebilecek NGO'lar, piyasada etkin rol oynayan, özerk, bürokratik süreçlere takılmadan serbestçe hareket edebilme özelliklerinin kaybolmaması için kamu kurumu olarak nitelendirilmemekte, böylelikle kendini tanımlama aşamasında sorun yaşamaktadır.

Bu çalışma, yaşanan bu sorunun ortaya konması ve Türkiye'deki yansımasıyla birlikte nasıl değerlendirilebileceği, kamu yönetimi literatüründeki yaklaşımlar ile ele alınmıştır. Kamu örgütü gibi hareket eden NGO'ların örgütlenme içerisinde nerede yer alabilecekleri ortaya konmuştur.

2.2. KAMU YÖNETİMİNE ETKİSİ

Değişen vakıf anlayışının kamu yönetimi sistemine dahil olmasını örgütlenme bağlamında incelemek gerekmektedir. Kamusal alana dahil olan, kamu hizmetleri sunarak kamu diplomasisi yürütmeye başlayan vakıflar, kamu kurumu niteliğinde yetki ve görevlere sahip olmaya başlamış, kamu kurumu gibi devlet bütçesinden yararlanmış dolayısıyla fiili olarak kamu örgütü sınırları içerisinde yer almaya başlamıştır. Bundan ötürü öncelikle bu örgütlenmenin ne olduğu, günümüze kadar nasıl evirildiği ele alınıp, çeşitlenmelerinden ve sonuç olarak bu çeşitlenmede değişen dünya ve kamu yönetimi algısının temel kavramlarını incelemeye çalışıp, vakıfların nasıl konumlandırılabilirliği tartışılacaktır.

2.2.1. Kamu Yönetimi Kapsamında Örgütlenme ve Dönüşümü

Örgüt, belirli bir amacı gerçekleştirmek için bir araya gelmiş insanlar topluluğudur (Öztaş, 2015: 17). Henri Fayol'a örgütlenme "bir kuruluşa çalışması için gerekli olan her şeyi sağlamak" demektir.

Örgütlerin kademeleri, birimleri, yöneticileri ve üyeleri vardır. Örgütler, açık birer sistemdir ve kendilerini meydana getiren alt parçalardan, alt sistemlerden oluşurlar ve birbirleriyle sürekli etkileşim halindedirler (Öztaş, 2015:18).

Tanımlar doğrultusunda örgüt denildiğinde öncelikle aklımıza gelecek olan şeyler belirlenmiş amaçlar ve bu amaçları kabul etmiş insan kaynağının bir araya gelmiş olmasıdır. Görülüyor ki aynı hedeflere ulaşmaya çalışan ve birlikte hareket etmeyi planlayan insan kaynağının yetki ve sorumluluklarının neler olacağı, iş bölümünün nasıl yapılacağı, değişen şartlara nasıl uyum sağlanacağı, nasıl verimli çalışmanın ortaya çıkacağı açısından örgütlenme büyük önem taşımaktadır.

Kamu örgütlenmesi ise en temelde kamu hizmetleri için gerekli olan araç ve imkânları bir düzende toplamak, yetki görev ve sorumlulukları belirleyerek bir yapı oluşturmak demektir. Başka bir tanıma göre kamu örgütlenmesi, kamu iktidarının,

hizmetlerinin, iş ve eylemlerinin maddi, görünen, karşılaştırılabilir, ölçülebilir boyutudur (Karasu, 2004: 26).

Örgütlenmenin iki temel amacı bulunmaktadır. Bu amaçlardan birincisi, devletin üstlendiği görevlerin ve fonksiyonların, verimli ve etkin bir şekilde yürütülmesini sağlamaktır. Örgütlenmenin ikinci amacı ise yönetim birimlerinin, siyasal ve yargısal yönden denetlenmesini sağlamak için yetki ve sorumluluk alanlarının belirlenmesidir (Eryılmaz, 2010: 69).

Yönetimin tarihsel gelişimi insanlığın başlangıcına kadar, yönetim biliminin başlangıcı ise 20.yy başlarına dayandırılmaktadır. Yukarıda tanımlamaları yapılan örgüt kavramı ise yönetim ile iç içedir.

Yönetim biliminin gelişiminden itibaren ortaya çıkan örgüt kuramlarına bakıldığında öncelikli olarak Klasik Örgüt Kuramı görülmektedir. Klasik Örgüt Kuramı/ Geleneksel Örgüt Kuramı 19.yy sonu, 20.yy başında örgüt ve yönetim alanının bir bilim dalı haline geldiği dönemde ortaya çıkmıştır (Öztaş, 2015:18). Bu Kuramdaki örgüt anlayışı *“bütün örgütler benzer özelliklere sahiptir; bu nedenle de örgüt kuramlarının ilke ve değerleri bütün örgütlere uygulanabilir”* şeklindedir (Karasu, 2004: 37). Sözün özü, Klasik Örgüt Kuramında devlet, kamu ya da özel örgütler aynı temelde örgütlenebilir ve yönetilebilir. Bir işi hangi örgütün yerine getirdiği önemli değildir, önemli olan bu işi en etkin ve verimli şekilde nasıl getirileceğidir. Dolayısıyla Klasik Örgüt Kuramı, bütüncül ve kapsayıcı bir iddia ile ortaya çıkmaktadır (Örnek, 1992:3). Bu Kuramın genel olarak yaklaşımı *“evrensel, etkililik, verimlilik ve ekonomiklik”* kavramları üzerine yoğunlaşmıştır (Üstüner, 1995).

1924-1932 arasında yapılan Hawthorne araştırmalarından elde edilen sonuçlar ile İnsan İlişkileri Okulu doğmuş ve Klasik Örgüt Kuramı ile birleşerek Neoklasik Örgüt Kuramını ortaya çıkmıştır. Bu kurama göre örgüt, bir sosyal sistem olarak tanımlanmakta ve örgüt ile yönetim alanında davranışçı bir yol izlenmeye başlanmıştır (Öztaş, 2015:20-21). Örgütler birer canlı organizmaya benzetilmiştir. Böylece yönetim ve örgüt anlayışı yeniden tanımlanmış, bilimsel yönetimin insan mühendisliği yaklaşımı sürdürülmüştür (Üstüner, 1995). Bu kuramın devlete ve kamu örgütlerine bakışı, liberal kuram örgüt anlayışına benzetilmiştir (Karasu, 2004: 56). Kuramcılar kapitalizmin bunalımdan çıkması için politika geliştirirken kamu örgütlerinin *“dev bir şirket”* haline gelmesini, devletin, kamu örgütlenmesinin küçülmesini savunmaktadır.

1960'lerden itibaren ise, 1920'lerden itibaren biyolojide geliştirilen Genel Sistem Kuramının temel kavramları örgütleri anlamak ve açıklamak için kullanılmaya başlanmıştır. Bu Kuramda örgüt, açık bir sistem olarak tanımlanmış, bir çevre içerisinde düşünülerek örgütün çevresi ile girdi-çıkı alışverişinde bulunduğu varsayılmıştır. Bu alışveriş sonucunda örgütler olumlu ya da olumsuz geri bildirim alacaktır. Sistem Yaklaşımı olarak adlandırılan bu kuramda klasik/geleneksel örgüt kuramının aksine örgüt, kapalı değil açık bir sistem olarak kabul edilmiştir. Modern örgüt kuramlarının temelini oluşturan bu yaklaşım, 1970'lerden itibaren tek bir örgüt yapısının verimli olmadığını, her örgütü kendi içerisinde, koşullarına göre değerlendirmek gerektiğini savunmuştur. Bu yaklaşım, "iyi" örgüt yapısının duruma göre değiştiği tezinden yola çıkarak işin, amacın, örgüt büyüklüğünün, teknolojinin, personelin iç niteliğinin örgütü etkileyen iç faktörler ile dış faktörler arasındaki ilişkiyi incelemektedir (Öztaş, 2015:22).

Klasik örgüt kuramcılarının istedikleri örgüt tipi; merkeziyetçi, kontrol alanı dar, hiyerarşik ve ayrıntılı kuralları ve iş tanımları olan mekanik örgüttür. Modern örgüt kuramcılarının istedikleri örgüt tipi ise basık, âdem-i merkeziyetçi, esnek, ayrıntılı kuralları ve iş tanımları olmayan ve demokratik bir yöneticilik tarzının benimsendiği organik örgütlerdir (Öztaş, 2015: 23).

1970'lerin ortalarından itibaren gelişen ve 1980'lerde tam olarak var olan kamu işletmeciliği, 1990'lardan sonra ise yeni kamu işletmeciliği yönetim ve örgütlenme şekli ortaya çıkmıştır. Temel amaç; etkinlik, verimlilik ve ekonomikliğe ulaşmaktır. 1970'lerden itibaren kamu yönetimi alanında gelişen algı ve kamu yönetimindeki aktörlerin sayısının ve çeşidinin artması tesadüf değildir. 1980'lerden itibaren tipik, katı kamu yönetimi algısı ve aktörleri değişmeye başlamış, yönetime kamu kurumları haricinde serbest piyasayı canlandırmak adına özel sektör aktörleri, bunlara ek olarak sivil toplum kuruluşları dahil olmaya başlamıştır. En nihayetinde yönetimde söz sahibi olan asıl aktör, devlet, yetkilerini, gücünü paylaşmak durumunda kalmıştır. Serbest piyasayı etkin hale getirmeye çalışırken artık kamu yönetiminin bir işletme gibi düşünülmesi, ona göre karar alınması ve uygulanması gerektiğine ilişkin fikirler ortaya atılmıştır. Bu, 1980'lerden itibaren yeni kamu işletmeciliği, sonrasında yönetişim olarak adlandırılmıştır.

Kamu yönetimi algısının değişmesiyle kamu örgütlenmesi de doğal olarak değişmeye başlamıştır. Devletin toprak üzerinde örgütlenmesi, kentsel ve kırsal yaşamı sıkı bir şekilde toprağa bağlayarak modern kapitalist ulus devletin gelişmesi için uygun bir zemin

sağlamıştır (Karasu, 2015). 1970'lerin başlarından itibaren ise bu anlayış değişmeye başlamış, ekonomik ve toplumsal ilişkilerin toprak ile ya da yerleşik coğrafi mekanlar ile olan bağı kopmuş, *detrterritorialization* kavramı (toprak esaslı örgütlenmeden uzaklaşma) ortaya çıkmış, 20. yy'ın ortalarından itibaren bilgi, iletişim ve ulaşım teknolojilerindeki yeni gelişmeler ile dünya ekonomisinin bütünleşik hale gelmeye başladığı, uluslararası, ulus ötesi/aşırı/üstü/altı yapılar yaygınlaşmıştır (Karasu, 2017). Ulusal ve uluslararası birlikler, topluluklar, dernekler, vakıflar gibi sivil toplum kuruluşlarının yaygınlaşmasıyla toprak merkezli örgütlenmenin sınırlarına çıkılmış, yeni tanımlamalara gereksinim doğmuştur. Artık coğrafi sınırlarla sabitlenmiş yapılardan ziyade çokluğu, çeşitliliği ve farklılıkları temsil edecek, ekonomik ve toplumsal ilişkilerin dünya yüzeyinde hızlı ve pürüzsüz bir şekilde hareket edebilmesine olanak tanıyacak “yersiz, yurtsuz, mesafesiz, sınırsız” mekanlara ihtiyaç vardır (Karasu, 2017). Bundan ötürü literatürde yeni argümanlar sunulmuştur.

Örgütlenme düşüncesinin evriminin anlatıldığı bu bölümden sonra Türk kamu yönetiminin de örgütlenme biçiminin olduğu “toprak esaslı örgütlenme”nin türlerinden ve literatürdeki argümanlardan bahsedilmeye çalışılmıştır.

2.2.2. Örgütlenme Biçimleri: Merkeziyetçilik, Âdem-i Merkeziyetçilik ve Merkezsizleşme

Ulus ötesi örgütlenmelerin hızla arttığı bu dönemde örgütlenme biçimleri ve gelişmelerinin nasıl bir yol izlediği anlatılmış ve bu çalışmanın esas öznesi vakıfların, 1970'lerden itibaren üstlendiği rol ve buna bağlı olarak örgütlenmenin neresinde yer alıp almadığı ya da alabileceği ortaya konmaya çalışılmıştır.

2.2.2.1. Merkeziyetçilik

Modern devlet meşruluğunun, idari iş ve eylemlerin genelliğinin, evrenselliğinin, ülke çapında herkese eşit olarak sunulmasını sağlamayı amaçlayarak teritoryal örgütlü mülki idare yapıları aracılığıyla elde edilmesidir (Hardt-Negri, 2000: 348).

Karar almaya ilişkin yetkilerin tamamının hiyerarşik anlamda idarenin en başında bulunan kişilere tanınması olarak da tanımlanmaktadır (Atay, 2009:196). Devlet iradesinin merkezinde/başkentte kontrolünü sağlayan çalışanlardan oluşan bu örgütlenme anlayışında merkezde toplanan otoritenin aldığı kararların uygulanmasını takip etme söz konusudur. Yetki genişliği ilkesi çerçevesinde, mahalli halkın ihtiyaçlarının karşılanması için yetkilerini

aynı tüzel kişilik içerisinde daha alt kademedede yer alan bir makama transfer eder (Akyılmaz, 2001:109). Yani tek bir karar alma merkezi, büyük bir aktör, emrinde uygulayıcıları olan ancak bu uygulayıcıların özgür iradesi bulunmayan örgütlenme biçimi olarak da yorumlanabilir.

Bahsi geçen yetki genişliği ilkesi ise Anayasa Mahkemesi'nin verdiği bir kararda şöyle tanımlanmıştır:

“Görevlerin bir bölümünün yürütülmesi için gerekli kararları almak ve uygulamak gibi kamu gücünden doğan yetkilerin, yasa ile bir bölge ya da hizmetin başında bulunan memurlara tanınması yöntemidir...Devlet ve hükümet temsilcisi vali ve büyükelçiler, Bakanlar Kurulunun ya da ayrı ayrı her bakanlığın taşradaki birimleri bu sistemin örnekleridir. Yetki genişliğinde kamu tüzel kişiliği, dolayısıyla özerklik söz konusu değildir. Karar alma ve uygulama yetkisine sahip gerçek kişi, tamamıyla merkezden yönetimin içindedir. Merkezi temsil ve onun adına hareket eder. Hiyerarşik denetime tabidir” (AYMK, 22/6/1988, E.1987/18, K.1988/23).

Bu ilkeyle birlikte merkezîyetçiliğin yumuşatılması ve esneklik sağlaması, bunun yanı sıra merkezîyetçiliğin uygulanması halinde ortaya çıkan uyumsuzluk ve sakıncalar asgari seviyeye indirilmeye çalışılmaktadır (Atay, 2009:197).

2.2.2.2. Âdem-i Merkezîyetçilik

Âdem-i merkezîyet, kelime anlamı olarak aslında merkezin yokluğu anlamına gelen *a-central* sözcüğüne karşılık gelmektedir. Ancak 19. yy'da Fransız yazınından etkilenerek yapılan tartışmalarda ve kavramın Osmanlıcaya aktarımında âdem-i merkezîyet, merkezin yokluğu anlamında (*a-central* karşılığı) değil, merkezleşmenin azaltılması, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi ya da merkezî yönetimin bazı yetkilerinin yerel yönetimlere aktarılması anlamlarını içeren *decenter* ya da *decentralization* kavramlarına karşılık olarak kullanılmıştır (Karasu, 2017).

Âdem-i merkezîyetçilik, kamu işlevlerinde yetki ve sorumluluk devrinin merkezî hükümetten, alt veya bağımsız devlet kuruluşlarına devir, özel sektöre devri gibi çok çeşitli kavramları kapsamaktadır. Bundan dolayı siyasi, idari, mali ve iktisadi alanlarda merkezden yetki devri farklı özelliklere sahiptir ancak büyük ölçüde birbirleriyle örtüşmektedir (Litwack & Seddon, 2000).

Âdem-i merkeziyetçiliğin siyasi, idari, mali ve iktisadi olarak ayrımı söz konusudur. Bunlardan siyasi âdem-i merkeziyetçilik, vatandaşları kamu adına karar alma süreçlerinde daha fazla söz sahibi kılmayı amaçlar. Genellikle çoğulcu politika ve temsili hükümetle ilişkilendirilen bu alanda, vatandaşlara ya da temsilcilere politika oluşturma ve uygulama konusunda daha fazla alan tanıyarak demokratikleştirme desteklenmektedir. Siyasi âdem-i merkeziyetçilik taraftarları, daha fazla katılımı alan kararların siyasi otoritelerin aldığı kararlardan çok daha etkin ve faydalı olacağını, çoğulcu çıkarlara hizmet edeceğini, bunun yanı sıra siyasi temsilcilerin de toplumu daha iyi tanıyacağını, ihtiyaç ve isteklerini daha iyi bileceklerini savunmaktadır.

Siyasi âdem-i merkeziyetçilik çoğu zaman anayasal ya da yasal reformlar, çoğulcu siyasi partilerin gelişmesi, yasama meclislerinin güçlendirilmesi, yerel siyasi birimlerin oluşturulması ve etkili kamu çıkar gruplarının teşvik edilmesini gerektirir (Rondinelli, 2000).

Mali âdem-i merkeziyetçilik, merkezi yönetim tarafından yerel yönetimlere harcama yetkisinin verildiği özerk bütçeyi tanımlamaktadır. Bu özerk bütçe çerçevesinde yerel yönetimler, kendilerini finanse edebilir, maliyetlerini hesaplayabilir, kamu hizmeti sağlayabilir, sınırları içerisindeki mülk veya satışlarından vergi ve dolaylı masraflar elde edebilir, borçlanabilirler.

İdari âdem-i merkeziyetçilik ise farklı hükümet düzeylerinde kamu hizmeti sağlamak için yetki, sorumluluk ve finansal kaynakları yeniden dağıtmayı amaçlamaktadır. Bazı kamu görevlerinin bölgesel olarak planlama, finansman ve yönetim sorumluluğunu merkezi hükümet ve kurumlarından kamu kurumlarının birimlerine veya alt birimlerine, yarı özerk kamu otoritelerine veya şirketlerine veya bölge çapındaki fonksiyonel otoritelere devretmeyi içermektedir (Rondinelli, 2000).

Uzun yıllar merkezi yönetimin bazı görev ve yetkilerini yerel yönetimlere aktarması anlamını taşıyan decentralizasyon kavramı, son yıllarda bu görev ve yetkilerin aktarılması sürecine sivil toplum kuruluşlarının da dahil edildiği bir anlamda kullanılmaktadır (Litvack & Seddon, 2000).

“Devletin verimli, etkili ve adaletli bir şekilde çalışabilmesi, optimum işbölümünü gerektirir” (Acartürk & Özgür 2004: 89) düşüncesinden hareketle önem kazanan decentralizasyon (adem-i merkeziyetçilik), Birleşmiş Milletler ve Dünya Bankası'nın çeşitli kaynaklarında dört türe ayrılmıştır: *Deconcentration* (Yetkilerin Dağıtılması), *Devolution*

(Yerel Yönetimlere Yetki Devri), *Deregulation* (Serbestleştirme-Sivil Toplum Kuruluşlarına Yetki Devri) ve *Privatization* (Özelleştirme) (Litvack & Seddon, 2000).

a) *Deconcentration/ Yetkilerin Dağıtılması*

Deconcentration olarak adlandırılan ve çoğu zaman ademi merkeziyetçiliğin en zayıf şekli olarak kabul edilen bu formda, karar verme otoritesinin yeniden dağıtılması ve merkezi yönetimin farklı kademeler arasında mali ve idari sorumluluklarının azaltılması söz konusudur. En sık, üniter devletlerde görülen bu kategoride, yerel girdi politikaları ve fırsatları değişkenlik gösterse bile yetki dağıtımı, yalnızca başkentteki merkezi hükümet yetkililerinden sorumlulukları altındaki bölgelerde, illerde veya ilçelerde çalışanlara yönlendirilebilir veya merkezi hükümet bakanlıklarının denetimi altında güçlü bir saha yönetimi ya da yerel yönetim kapasitesi oluşturulabilir.

b) *Devolution/ Yetki Devri*

Devolution denilen üçüncü form ise aslında siyasi âdem-i merkeziyetçiliğin temelini oluşturan, mali ve idari iş ve eylemlerde karar alma yetkisinin özerk, kurumsal statüye sahip yerel yönetim birimlerine devredilmesini içeren bir tür idari âdem-i merkeziyetçiliktir. Daha çok seçimle iş başına gelen belediye başkanı ve diğer meclis üyelerinin özerk bütçelerindeki gelirleri yükseltmeleri, yatırım kararları almaları için bağımsız yetkiye sahip olmalarını sağlar. Bu formda yerel yönetimlerin coğrafi sınırları açıkça ve yasal olarak tanımlanmakta, tanınan yetkiler ancak bu sınırlar içerisinde geçerli olmaktadır (Ford, 2000).

c) *Deregulation/ Serbestleştirme*

Âdem-i merkeziyetçiliğin diğer bir türü olan iktisadi âdem-i merkeziyetçilikte, devletin kamu alanlarını, hizmetlerini özelleştirme ve serbestleştirme yoluyla sorumluluğunu özel sektöre kaydırması söz konusudur (Rondinelli, 2000). Öncelikli olarak merkezi yönetimin bu hizmetleri yerine getirebilmesi için yetkiyi işletmelere, kooperatiflere, topluluklara, derneklere, vakıflara ve diğer sivil toplum kuruluşlarına vermesi söz konusudur.

Özelleştirme ve serbestleştirme, piyasa kurallarına entegre olarak gerçekleştirilir. Bunun nasıl olduğunu kavrayabilmek için iki kavramı tanımlamak gerekmektedir. Serbestleştirme *-deregulation-* daha önce hükümet tarafından düzenlenmiş, tekel olarak sunulan hizmetlerin özel sektör aktörlerine devredilmesinde bu aktörler arasında rekabete izin verilmesi anlamına gelmektedir.

Gelişmekte olan ülkeler için özelleştirme ve serbestleştirme, hizmet sunmada sorumluluğu ve maliyeti azalttığı için daha cazip alternatifler haline gelmiştir.

d) Privatization/ Özelleştirme

Özelleştirme *-privatization-*, hükümetin özel sektör aktörleriyle iş birliği yaparak sunulan kamu hizmeti ve bunu sağlayan araçların tamamen serbest piyasadan tedarik edilmesini sağlamasıdır. Daha önce devlet eliyle yürütülen ve tekelleştirilen hizmetlerin sorumluluğunun, finansmanı sermaye piyasası yoluyla özel teşebbüslerden, bazen kamu finansmanı desteğiyle sağlanmasıyla özel sektöre aktarılmasıdır (Rondinelli, 2000). Öte yandan, kamu iktisadi teşebbüslerinin tasfiyesi yoluyla kamudan özel sektöre hizmet sunma sorumluluğunun devredilmesi olarak da yorumlanabilir.

Özelleştirme, merkezi hükümetin borçlanma riskini taşımamasını sağlamak için yeterli düzenleme veya önlemlerle kamu piyasası programlarının sermaye piyasası yoluyla finanse edilmesini ve özel kuruluşların katılmasına izin verilmesini de içerebilir.

Kamu hizmetlerinin özel sektör aracılığıyla sunulması için proje veya program planlamacıları, kamu ve özel sektör kuruluşlarının farklı türdeki işlevleri yerine getirmedeki güçlü ve zayıf yönlerini değerlendirebilmelidir. Planlar geliştirilmeden önce, işlevleri etkin ve etkili bir şekilde yerine getiren en düşük kurumsal yönetim düzeyini ve hükümet tarafından sağlanması gerekmeyen işlevler için en uygun özelleştirme biçimleri tercih edilmelidir.

Fişek, katılımcı ya da demokratik yönetim söylemlerine rağmen âdem-i merkezileşme girişimlerinin katı bir merkezileşme doğurmasının hiç de şaşırtıcı olmadığını, teknolojinin sağladığı olanaklar ile yönetim süreçlerine ilişkin her türlü konuda rahatlıkla ayrıntılı nitelikte bilgi sahibi olabilen ve en alt düzeylerdeki yönetsel süreçleri dahi gözetleyebilen, denetleyebilen merkezin daha da güçlenmesinin kaçınılmaz bir sonuç olduğunu belirtmektedir (Fişek, 2005:147).

2.2.2.3. Merkezisizleşme

Merkezisizleşme (*a-centralization*), merkezin olmadığı bir yapıya doğru gidiş sürecini ifade etmektedir (Karasu, 2017). Merkezisizleşme, âdem-i merkezileşmeden farklıdır. Âdem-i merkezileşme süreci yukarıda da bahsedildiği üzere merkezi iktidarın/yönetimin var olduğu

ve hatta çoğunlukla da esas ve belirleyici olduğu bir kamu örgütlenmesinde, ayrı tüzel kişiliğe sahip kurumlara yetki-kaynak aktarılmasını, merkezde toplanmış(yoğunlaşmış) olan güç ve yetkinin merkez dışındaki kurumlara (çevreye) aktarılması ile merkezilik düzeyinin azaltılmasını ifade etmektedir (Karasu, 2017). Âdem-i merkezileşme olarak ifade edilen süreçte merkezin olmama hali, yokluğu söz konusu değildir. Oysa merkezsiz kavramı, merkezilik düzeyindeki niceliksel bir azalmayı değil, merkezin olmama halini ya da yokluğunu ifade etmektedir.

Merkezsiz kamu örgütlenmesi, bir merkezin (merkezi iktidarın) olmadığı bir devlet örgütlenmesini değil, toprak örgütlenmesinde merkezi yönetimin uzantısı yapıların (mülki idarenin/taşra örgütlenmesinin) standart olarak ülke çapında var olmadığı bir yapılanmayı ifade etmek üzere kullanılmaktadır.

Merkezsiz kamu örgütlenmesi farklı biçimlerde ortaya çıkabilmektedir. Bu yapı ekonomik ve toplumsal ilişkilerin özgün tarihsel özelliklerine bağlı olarak görece doğal, kendiliğinden gelişen süreçlerle oluşabilir. (Karasu, 2013).

NGO'lar bu örgütlenme biçimleri çerçevesinde düşünebilir. Bir devletin uluslararası ilişkilerinde siyasi irade dışında diplomasi yürüttüğü kurum ya da kuruluşlar, toprak esaslı örgütlenme tipleri içerisinde yer almamaktadır. Dünyanın birçok yerinde faaliyet gösteren ve devlet tarafından desteklenen STK'ları merkezi ya da âdem-i merkezi örgütlenmelerin içerisine dahil etmek mümkün değildir.

2.3. KAMU YÖNETİMİNE ETKİSİNİN SONUÇLARI

Yukarıda detaylı olarak ele alınan kamu yönetimi dönüşümü, liberalizm temellidir. 1970'lerde sermaye birikiminde yaşanan tıkanmaları aşmak için fordist üretim biçiminden ve müdahaleci refah devletinden vazgeçilmiş, onun yerine minimal devletin gözetiminde daha geniş bir pazar coğrafyasında mümkün olduğunca daha etkin olması amaçlanan piyasa için çalışılmaya başlanmıştır (Zengin, 2009).

Küreselleşme, ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel değerlerin, bu değerler çerçevesinde oluşmuş birikimlerin ulusal sınırların dışına taşarak dünya geneline yayılması olarak tanımlanmaktadır (Parlak, 2003:253).

Bir başka tanıma göre küreselleşme olgusu, ulusal ekonomilerin dünya piyasasına eklenmesi ve bütün iktisadi karar süreçlerinin giderek dünya kapitalizminin sermaye birikimine yönelik dinamikleriyle belirlenmesidir (Yeldan,2003: 428).

Türkiye'nin “yeni dünya düzenine” entegrasyon süreci başlarken önce kamu yönetimi bir özne haline gelmiş, tarafların öngördüğü ekonomik siyasi-yönetimsel işbirliğinin sorunsuz biçimde gerçekleştirilmesi için “yeni dünyanın” yönetim yapısı ve işleyiş biçimlerinin Türk kamu yönetimine uygulanması amacıyla girişilen çalışmalara konu olmuştur (Güler, 2011: 270).

Küreselleşme etkisiyle devletin rolü yeniden belirlenmiş, kamu yönetimi yeniden paylaştırılmış, özelleştirme, yerelleşme, düzenleme dışı bırakma (deregulation) ve şirketleşme (corporatization) gibi yukarıda tanımlanan kavramlar ortaya çıkmıştır. Kamu yönetimi alanında iki önemli kavram ortaya çıkmıştır: Yönetişim ve Subsidiarite ilkesi.

Küreselleşme sürecinde artık devletin dışındaki aktörler önem kazanmış, bu süreçte yeni bir kavram olarak karşımıza çıkan “yönetişim” kapsamında, sivil toplum ve NGO olarak adlandırdığımız diğer hükümet dışı örgütler daha etkin bir role sahip olmuşlardır.

2.3.1. Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı

1968 yılında Kamu Yönetimi disiplini alanında çalışmalar yapan D. Waldo tarafından ortaya atılan anlayış (Özgür, 2003: 183), 1970'lerden itibaren etkisini genişletmiştir.

Yeni kamu yönetimi/Kamu İşletmeciliği, geleneksel yönetimden farklı olarak, yönetimin organizasyonu ve işleyişinde, piyasalar ve toplumla ilişkilerinde yeni bir yapılanma öngörür. (Eryılmaz, 2011: 29-56). Yeni Kamu Yönetimi, geleneksel kamu yönetimindeki geniş ölçekli, hiyerarşiye dayalı bürokrasi anlayışını reddederek ademi merkeziyetçilik, yetki devri, rekabet, tercih imkânı, müşteri merkezlik ve esneklik gibi değerleri gündeme getirmiştir (Bayraktar, 1999:58).

Savran ise “1970'lerden sonra dünya kapitalizminin içinde bulunduğu krize çözüm arayışında burjuvazinin geliştirmiş olduğu yeni-liberal stratejinin ana eksenlerinden biri ‘özelleştirme’dir. Bu stratejinin diğer ayakları ‘küreselleşme’ ve ‘esnekleştirme’dir. Her üçü de açıkça ve dolaysız biçimde bir sınıf politikasıdır” olarak tanımlamaktadır (Savran, 1997: 39).

Başka bir tanıma göre kamu işletmeciliği, kamu alanını yani yönetimini, bütçesini, ilişkilerini vb., bu alana özgü değerlerin farkında olarak zaman ve mekân açısından evrensel olduğunu düşündüğü işletmecilerle verimli şekilde yönetmeye çalışmaktır (Zengin, 2009).

Yeni kamu yönetiminin, geleneksel kamu yönetimini eleştirerek temelde savunduğu iki düşünce vardır. İlki; bürokrasi kamu sektörünü yönetmenin en etkin yöntemi değildir. İkincisi ise; bürokratik örgütlenmenin yerini sözleşmecilik (contractualism) almalıdır. Bu bakımdan YKY, özel sektör ile kamu sektörünün birbirinden farklı olduğu fikrini kabul etmez, kamu hizmetlerinin sunumunun sözleşme esasına dayalı olarak gerçekleştirilmesini savunur (Lane, 2000: 317). Bu düşüncelerden yola çıkarak “esneklik” kavramı gündeme getirilmiştir. Bu esneklik ise; esnek iş verme, esnek uzmanlık, esnek üretim ve esnek birikim olarak dönüştürülerek örgütlenme anlayışına işlenmiştir (Öngen, 1996: 123). Bunun amacı kamu örgütü yaklaşımındaki “hukuksal ussallık” ın “işletmeci ussallık”a dönüştürmektir (Tan, 1995). Böylelikle merkezileşmenin azaltılması, yerelliğin artırılması, dolayısıyla yerinden yönetimin benimsenmesi, esnek yapı ve örgütlerin oluşturulması söz konusudur. Yönetim tekniklerinin uygulanması açısından kamu ya da özel örgüt ayrımının bir anlam ifade etmediği düşüncesi kamu işletmeciliği yaklaşımıyla yazında ve kamu yönetimi pratiğinde kabul görmeye başlamıştır (Zengin, 2009). Kamu ve özel örgütler karşılaştırılarak aslında her ikisinin de ortak, işletme gibi düşünülerek örgütlenmesi gerektiği savunulmuştur (Üstüner, 2003).

Aksoy’a göre bu durum “örgütlerin parçalara ayrılması, her bir parçanın hizmetin belli bir bölümünü yüklenmesi, kendi bütçesini oluşturma ve uygulayabilme serbestisine sahip olması, örgüt yöneticilerinin sadece sonuçlardan sorumlu tutulmaları ve buna göre değerlendirilmeleri, örgüt içi düzenlemeler ve uygulamalarda esneklik ve çeşitlilik sağlanabilmesi yolunun açılması teşvik edilmesi” olarak yorumlanmıştır (Aksoy, 1998). Buna ek olarak, örgütlenmeyi parçalara ayırmanın arkasında her şeyi özel sektöre devretme düşüncesinin var olduğunu düşünmektedir (Aksoy, 2003). *“Özel mülkiyete dayalı olan ve bu anlamda pek çok eşitsizliğin görüldüğü toplumsal düzen doğaldır, olağandır. Devletiyle, dernek, vakıf gibi sivil toplum örgütleriyle bu düzen kendi doğal dengesini, uyumunu bulacaktır. Bu denge içerisinde devletin geri çekildiği yerleri sivil toplum örgütleri dolduracaktır.”*

1980’lerden itibaren Yeni Kamu İşletmeciliği olarak adlandırılan ve Kamu İşletmeciliğini bir adım daha öteye götüren anlayışa göre harcamalar ve personel açısından azalmaya gidilerek, devletin küçültülmesini; kamu hizmeti sunma ve üretme noktasında özelleştirme mekanizmalarını ve yetki devirlerini, kamu hizmetlerinin üretimi ve dağıtımında -özellikle bilgi teknolojilerinin yardımıyla- otomasyonu; bunlarına yanı sıra politika tasarımı, karar sitemleri, devletlerarası işbirliği gibi uluslararası ajandanın geliştirilmesi savunulmaktadır (Hood, 1991).

Sonuç olarak yeni kamu yönetimi anlayışı, merkezi yönetim anlayışının zayıflaması, devletin sorumluluklarının azaltılması, tek bir karar mekanizması yerine özerk kuruluşların kendi kararlarının alması ve bunu da kamu, özel ve sivil toplum kuruluşları birlikteliği ile yapmasını içermektedir. Bu ortak işbirliği yönetim anlayışı ise yönetişim olarak adlandırılmıştır.

2.3.2. Yönetişim

Kamu yönetimi disiplininde her yönetim anlayışı farklı açılardan eleştirilerek geliştirilmiş, yeni modeller ortaya atılmıştır. 1960’lardan itibaren geleneksel kamu yönetimi anlayışı değişmeye ve dönüştürülmeye başlamıştır.

“Governance” olarak adlandırılan ve Türkçe literatürde yönetişim diye çevrilen yönetim politikası modelinde, ulus devlet sınırları aşarak küresel anlamda yönetim söz konusudur.

İlk kez 1989 yılında, Dünya Bankası tarafından Afrika üzerine hazırlanmış bir raporda kullanılan “governance” kavramı,

“açık ve öngörülebilir bir karar alma sürecinin; profesyonel bir bürokratik yönetimin; eylem ve işlemlerinden sorumlu bir hükümetin ve kamusal sürece aktif bir şekilde katılımında bulunan sivil toplum ve hukukun üstünlüğünün geçerli olduğu bir düzeni ifade eder” olarak tanımlanmaktadır (Aktan, 2015).

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) ise 1995 yılında Global Governance Komisyonunca kavram hakkında şu tanımlamayı yapmıştır:

“Yönetişim bireyler, kurumlar, kamu ve özel sektör unsurlarının ortak işleri birlikte yönetme biçimlerinin toplamıdır. Çatışan ya da farklı çıkarların uyum ve işbirliği sağlanarak harekete geçirilmesiyle işleyen bir süreçtir. Uyumu sağlamakla yükümlü formal kurum ve rejimleri kapsadığı gibi, insanların ya da kurumların ya uzlaşmaları ya da bunun kendi çıkarına olduğuna ikna olmaları üzerine doğmuş informal düzenlemeleri de kapsar” (Güler, 2003).

Rhodes, yönetim ve yönetişimin farklılığını belirterek yönetim kavramının devlet merkezli yönetim yapısını betimlediğini, yönetişim kavramının ise yönetim kelimesinden daha kapsamlı olup bir dizi aktörler, süreçler ve merkezi yönetimin birincil olmaktan çıkıp

diğer aktörlerle görece eşit olduğu bir durumu tanımladığını ifade etmektedir. (Rhodes, 1996: 660).

Devletin toplumdaki işlevinin “yönlendirme” ile sınırlandırılması olan ve Yeni Kamu İşletmeciliği anlayışı ile desteklenen bu model, *kamunun yönetimi yetkisinin doğrudan devlet eliyle kamusal mekanizmalara göre değil, devlet- özel sektör- sivil (üçüncü sektör) adı verilen kesimlerce piyasa mekanizmalarına göre yönetilmesini öngören bir politikadır* (Güler, 2011:316).

Yönetişim anlayışı, yönetimlerin vatandaşlarını dikkate almadan tek yönlü politika ve hizmet üretmeleri yerine, yönetilenlerle birlikte karar alma, birlikte düzenleme, birlikte uygulama, birlikte yönetim, birlikte üretim, birlikte denetim ve yönetenler/yönetilenler birlikteliğini amaçlamaktadır (Başaran, 2008: 45). Bu yönetim modeline göre modern devletin tek merkezli ve güç odaklı yapılanma biçimi, merkezden çevreye doğru işleyiş tarzından vazgeçilerek esnek, katılımcı merkezli devlet anlayışı yaşama geçirilmelidir (Keyman ve Üstüner, 1995).

Artık işlevsizliğine inanılan tek merkezli, hiyerarşik ve rasyonaliteyi esas alan geleneksel kamu yönetimi anlayışı, yerini çok boyutlu, decentralizasyonu esas alan, insan öncelikli, iletişimsel rasyonellik içinde hareket edebilen bir anlayışa bırakmaktadır. Bu özellikleriyle yönetişim siyasal ve ekonomik gücün yönetsel bir güçle birleştirilerek yaygınlaştırılmasını içermektedir.

Yönetişim, genel olarak, farklı ortaklık yapıları içeren interaktif bir süreç olarak görülmektedir. Bu süreç içerisinde de yönetişim, toplumu yönlendirmekte sorumluluk dengesinin devletten sivil topluma doğru kaymasına işaret eder; çok aktörlü bir sistemle birlikte, karşılıklı etkileşimle yönlendirme (steering) sürecini önerir. Sonuçta, yönetişime geçilmesi işlerin devlet tarafından yapılmasından, devlet tarafından yönlendirilmesi anlayışına yönelmeyi içermektedir (Tekeli, 2003: 621-631).

Yönetişim anlayışı, özel sektör ile kamu kesimi arasındaki sınırları muğlaklaştırarak kamu kuruluşlarının yanında özel sektöre, sivil toplum örgütlerine ve uluslararası organizasyonlara da yer açan, devlet otoritesi ve yaptırımlara dayanmayan, çoğulcu yönetim biçimlerinin aktörlerinin etkileşimiyle ortaya çıkan bir modeldir (Kooiman, 1993). Yönetişim kamu örgütlenmeleri ise yarı özerk ve özerk örgütler, yarı kamusal örgütler ve kamusal örgütlerdir (Karasu, 2004).

Kamu örgütlenmesinde daha önce de mevcut olan ve bu araştırmanın konusu olan özerk örgütlerin kurulma amacı “*siyasal bakımdan idareyi tarafsız kılmak, idari eylemin iç tutarlılığını ve rasyonelliğini sağlamak ve mesleki yetkeyi harekete geçirmek*” olarak ifade edilmiştir (Örnek, 1992: 106). Bu örgütler, merkezi yönetim hiyerarşisinde yer almayan, ayrı tüzel kişiliğe sahiptir. Kamu hizmeti sunan, ancak bunu özel hukuk esaslarına göre yapan, hükümetlerin denetiminden bağımsız, örgütlenme ve finansman açısından esnek kurallara tabi, bağış alabilen, yönetiminde hissedarların değil yerel paydaşların olduğu, sermayesiyle kamu hizmeti sunan, vakıf, dernek, şirket statüsünde “kamusal örgütler” biçiminde tanımlanmaktadır. Bunun yanı sıra örgütün mülkiyeti “toplumsal”dır ve yönetimlerin de şirket yönetişimi (ya da kurumsal yönetişim) esasına göre oluşturulur (Brecher, 2002: 1).

2.3.3. Kamu Örgütlenmesinde Yer Sorunsalı

Pek çok uluslararası kuruluş ve örgüt küresel, ulusal ve yerel-bölgesel gibi farklı ölçeklerle, özellikle de az gelişmiş ülkelerde çağın yönetim anlayışı olarak yönetişimi ‘iyi’ olarak göstermiştir. Uluslararası kuruluşlar tarafından yönetişim, olması gereken bir yönetim modeli olarak sunulmaktadır. Bunlara göre yönetişim, ülkelerin gelişmişlik düzeyine bağlı olarak kalkınma veya büyüme için bir yönetim reçetesidir (Bayramoğlu, 2005: 132).

Küreselleşme sürecinin gelişmesiyle ulus-devletin zayıflaması, demokrasi ve insan hakları söyleminin öne çıkması, sivil toplumun doğup gelişmesine ve etkinlik alanını genişletmesine uygun bir atmosfer yaratmıştır. Bu çerçevede sivil toplum ile küreselleşme karşılıklı etkileşim halinde 21.yüzyılı biçimlendirmede kilit rol oynayacak iki kavram haline gelmiştir (Acar, 2003).

Devletler/ hükümetler küreselleşmeyle birlikte artık yalnız hareket etmemekte, kendileri dışında gerek başka hükümetlerle, özel sektör örgütlenmeleriyle, sivil toplumla, STK’lar ve vatandaşlarla işbirliği içinde bulunmakta, bu da yönetimden (*government*) öte yönetişimden (*governance*) modelini gündeme getirmektedir (Denhart ve Denhart, 2003: 11).

Önceki bölümde de değinildiği üzere devletlerin “yumuşak güç” olarak nitelendirilen kamu diplomasi araçları olan *nongovernmental organizations* (STK’lar) küreselleşmenin etkisiyle güçlendirilmiş ve hem merkezi hem yerel yönetim sistemlerine dahil olmaya başlamıştır. Yönetimler karar süreçlerinde artık sivil toplum kuruluşlarını da dikkate almak zorunda kalmışlardır (Başaran, 2008: 47).

Sivil toplum kuruluşlarının ortaya çıkışlarının temel nedenlerinden biri olarak kamu hizmetlerinin finansmanına ilişkin alternatif arayışları gösterilmiştir (Karasu, 2009). Hatta hükümetlerin kamu harcamalarında bütçe ve muhasebe ile ilgili geleneksel denetim usullerinden kaçış aracı olarak yorumlanmıştır. (Maltby, 2003: 9). Esnek ve denetlenebilir nitelikte olmayan yapılarının varlığı nedeniyle çok ilgi görmüştür.

Devlet tarafından denetim altına alınması için kamusallaştırılan bu örgütler, yönetim devlet modelinde kamu iktidarının bir parçası haline dönüştürülmek istenmiştir (Karasu, 2004). Bu örgütlerin kamu politikalarında yer almasının kuramsal geri planında liberal politikalar gereği uygulamaların beraberinde getirdiği gelir dağılımı adaletsizliği ve yoksullaşmayı hafifleteceği düşüncesi (Aksoy, 1995:163) ile kamu iktidarının paylaşılması amacıyla devletin dışında bir aktör olması (Güler, 2003: 114) yer almaktadır. Ancak bazı görüşlere göre, kamu hizmetleri alanında kâr amacı gütmeyen sektör örgütlerinin yeniden aktif bir biçimde yer alması devletleştirmeler öncesine bir dönüştür. Devletleştirmeler öncesinde de sağlık ve eğitim hizmetlerinin büyük bir bölümü geleneksel yardım kuruluşları ya da ortaklık örgütleri tarafından sunulmaktaydı (DTI, 2003: 2-3).

Bu örgütlerin kamu örgütleri içerisinde yer alıp almayacağı hususunda farklı görüşler mevcuttur. Bozeman'a göre kamu örgütleri ile özel örgütler arasındaki ayırım giderek belirsizleşmiş ve ortadan kalkmıştır. Örgütlerin kamusalılığı, örgütlerin siyasal otoritenin eylem ve işlemlerinden etkilenme düzeylerine, kamu politikalarına katkılarına ve genel olarak toplum üzerindeki etkilerine göre belirlenmektedir. Bozeman, bütün örgütlerin kamusal olduğunu düşünmektedir. Bazıları az bazıları çok kamusaldır; bundan ötürü örgütlerin kamusalılığı bir derece meselesidir. Kamusalılık bir ikiliğin tarafı değildir; örgütler açısından bir dizi içinde kıyaslamalı bir "özel" ya da "kamusal" nitelikten söz edilmelidir. Örgütler kamusalılık derecelerine göre sıralanmaktadırlar. Buna göre "*bazı örgütler devlet örgütüdür, fakat bütün örgütler kamusaldır*" (Bozeman, 1987:19).

Pesch'e göre, kamu örgütü-özel örgüt-sivil toplum örgütü/gönüllü örgüt niteliği ne olursa olsun işletme yönetimi teknikleri ile bireylere etkili ve verimli hizmet sunan bütün örgütler iyi yaşamı sağlamaya yönelik bütün faaliyetler kamu yararını ifade edebilmektedir (Pesch, 2005: 93).

Maltby ise bu örgütleri kamu örgütü olarak nitelemekte ve kamu sektöründen özel sektöre uzanan örgütler dünyasında bu örgütleri devletleştirilmiş sanayi örgütlerine göre

daha özel, ancak kamu-özel ortaklıkları örgütlerine göre ise daha kamusal bir noktaya yerleştirmektedir (Maltby, 2003: 14).

Kamu diplomasisi aracı olarak görülen bu örgütlerin sayıları yönetim devleti modelinde hayli artmıştır. Bunun nedeni ise devletin küçültülmesi politikası sonucudur. Devletin varlığının görünürlüğü uluslararası kamusal faaliyet gösteren STK'lar ile azaltma girişimleri sonrasında ortaya çıkmışlardır. Ancak göz ardı edilmemesi gereken bir husus ise bu tip özerk örgütlenme modellerinin yönetim kurullarında sektörde yer alan kamusal örgütlerin temsilcileri bulunmaktadır (OECD, 2002). Bunun yanı sıra hizmetten yararlananlar, özel ya da gönüllü sektör temsilcileri, çalışanlar, yerel topluluklar ve finansman sağlayıcılar bulunmaktadır (Mayo & Moore, 2001: 21). Bu temsilciler, sözleşme ile görevlerini yerine getirdikleri için kamu hizmeti alanında sözleşmelilik sisteminin çok yaygınlaşmasına neden olmuştur (Maltby, 2003: 43).

Günümüzde dünya genelinde sayıları ve etkinlikleri hayli fazla olan bu örgütlerle ilgili genel kabul gören düzenlemenin olmaması, var olan yasal düzenlemelerin de bu örgütlere ilişkin hükümler içermemesi kamu örgütlenmesi, bunun yanı sıra kamu yararı gözetilen ve kamu hizmeti sunan örgütlerin tanıtımı açısından ciddi sorunları beraberinde getirmiştir.

Sonuç olarak belirtmek gerekir ki bu örgütlerin genel olarak özel hukuk tüzel kişisi olması, bu örgütlerin kamu örgütü niteliğini değiştirmemektedir. Kamu hizmeti sunan, kamu kaynağı kullanan, kamusal yetki ve ayrıcalıklarına sahip, mali açıdan devlet güvencesi sağlanan sivil toplum kuruluşlarını kamu örgütlenmesi içinde kabul etmek ve bununla ilgili çalışmalar yapmak gerekmektedir.

Üçüncü Bölüm

TÜRKİYE MAARİF VAKFI

3.1. KURULUŞU VE AMACI

Türkiye Maarif Vakfı, “*kültür ve medeniyet etkileşimini ‘ortak iyi’ye ulaştıracak bir yol olarak gören Türkiye'nin uluslararası eğitimde dünyaya açılan kapısı*” olarak tanımlanmaktadır.⁷

17.06.2016 tarihli 6721 sayılı Kanun ile kurulan Türkiye Maarif Vakfı, yurt dışında Türkiye Cumhuriyeti adına Millî Eğitim Bakanlığı dışında doğrudan eğitim kurumu açma yetkisine sahip tek kuruluş olarak var olmaktadır.

Kâr amacı gütmeyen, kamu yararına çalışan bir vakıf olan Türkiye Maarif Vakfı, her ülkede okul öncesinden yükseköğretime eğitimin her aşamasında etkin faaliyet yürütmek amacıyla kurulmuştur.

İlmini ve irfanını insanlığın barış ve huzuru için kullanacak iyi insanların yetiştiği öncü bir eğitim kurumu olmayı ve bütün dünyada insanlığın ortak birikimini ve Anadolu'nun kadim irfan geleneğini esas alan kapsamlı eğitim faaliyetleri yürütmeyi hedefleyen Türkiye Maarif Vakfı'nın edindiği değerler şöyle sıralanmaktadır:

- Güven
- İşbirliği ve Dayanışma
- Şeffaflık
- Ehliyet ve Liyakat
- İyilikte Israr
- Eğitimde Kuşatıcılık
- Evrensellik

Vakfın kuruluş işlemleri, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç ay içinde Türkiye Maarif Vakfı resmî senedi ve Türkiye Maarif Vakfının Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre tesciline ilişkin işlemler Millî Eğitim Bakanlığınca sonuçlandırılmıştır. Yine bu Kanun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir ay içinde Vakfın kuruluş işlemlerinde

---

⁷ <https://turkiyemaarif.org/page/524-turkiye-maarif-vakfi-12>

kullanılmak ve kalanı kuruluş tamamlandıktan sonra Vakfa devredilmek üzere Millî Eğitim Bakanlığı bütçesinden Türkiye Maarif Vakfına bir milyon Türk lirası aktarılmıştır.

Vakfın kuruluş merkezi olarak kullanılmak üzere Maliye Bakanlığınca uygun görülen taşınmaz, bedelsiz olarak Vakfın kullanımına bırakılmıştır. Vakfın kurulmasından ve teşkilatlanmasının tamamlanmasından sonra, Millî Eğitim Bakanlığının uygun gördüğü yurt dışında kamuya ait varlıklar Bakanlar Kurulu kararı ile bedelsiz olarak Türkiye Maarif Vakfına devredilmiştir (6721 sayılı Kanunun Geçici 1.maddesi).

3.2. TÜRKİYE MAARİF VAKFI FAALİYETLERİ

17/6/2016 tarihli ve 6721 sayılı Kanun, 28/6/2016 tarihinde Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Kanunun 1.maddesinde Vakfın amaç ve kapsamı sıralanmıştır:

“Bu Kanunun amacı; yurt dışında insanlığın ortak birikim ve değerlerini esas alarak örgün ve yaygın eğitim hizmetleri vermek ve geliştirmek amacıyla okul öncesi eğitimden üniversite eğitimine kadar tüm eğitim süreçlerinde burslar vermek, okullar, eğitim kurumları ve yurtlar gibi tesisler açmak, yurt içi de dâhil olmak üzere bu kurumlarda görev alabilecek öğretmenleri yetiştirmek, bilimsel araştırmalar ve araştırma-geliştirme çalışmaları yapmak, yayınlar yapmak ve metotlar geliştirmek ve faaliyet gösterdiği ülkenin mevzuatına uygun diğer eğitim faaliyetlerini yürütmek için merkezi İstanbul’da olan Türkiye Maarif Vakfının kurulması ve işleyişine ilişkin usul ve esasları belirlemektir.”

Kanunun 2.maddesinde, yukarıda tanımlanan amaçları gerçekleştirmek için Vakfın yapacağı faaliyetleri sayılmıştır:

“a) Eğitim ve öğretim ile ilgili olarak;

- 1) Okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumları açmak,
- 2) Yaygın eğitim amaçlı kurslar, etüt merkezleri ve kültür merkezleri gibi tesisler kurmak,
- 3) Eğitim tesislerinin mütemmim cüzü sayılacak kütüphaneler, laboratuvarlar, sanat ve spor tesisleri kurmak,

4) Eğitim amaçlı internet sitesi gibi yayın organları kurmak, Millî Eğitim Bakanlığının uygun gördüğü eğitim program ve içeriklerini geliştirmek, üretmek ve yayımlatmak,

5) Eğitim kurumlarında hizmet veren ve eğitim alan kişilerin barınma ihtiyacını karşılayacak yurt, pansiyon ve lojman gibi tesisler kurmak.

b) (a) bendinde sayılan tesisleri satın almak, devralmak ve kiralamak.

c) Benzer faaliyetlerde bulunan kurum ve kuruluşlarla yasal sınırlar içerisinde ortaklık dâhil her türlü işbirliği yapmak.

ç) Okul öncesi eğitimden üniversiteye kadar bütün eğitim süreçlerinde öğrencilere; eğitim amaçlı burslar ile nakdî destekler ve defter, kitap, kıyafet, bilgisayar ve yazılım gibi eğitim materyalleri ile aynı destekler sağlamak.

d) Eğitim metot ve usulleri ile içerik ve müfredata yönelik bilimsel araştırmalar ve araştırma-geliştirme çalışmaları yapmak ve yapılan çalışmalara destek olmak, bu çerçevede süreli ve süresiz yayınlar yapmak, sempozyum, konferans ve çalıştaylar düzenlemek ile bu alanda faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak.

e) Eğitim kurumlarında öğretmenlik, okutmanlık, danışmanlık ve akademisyenlik gibi görevleri üstlenecek kadroları yetiştirmek amacıyla; eğitim tesisleri kurmak, eğitim programları düzenlemek, dünyanın farklı yerlerinde bu eğitim programlarına katılımı teşvik etmek, katılımcılara burs ve barınma gibi imkânlar sunmak, bu alanda faaliyet gösteren kurum ve kuruluşları maddi olarak desteklemek ve gerektiğinde bunlarla işbirliği yapmak.

f) (a) ila (e) bentlerinde belirtilen faaliyetleri yürütebilmek ve amacı çerçevesindeki faaliyetleri organize edebilmek için yurt içi ve yurt dışından nakdî ve ayni yardım kabul etmek, yurt içi ve yurt dışında gelir sağlayıcı işletmeler kurmak ve mevcut işletmelere ortak olmak.

(2) Türkiye Maarif Vakfı, bu faaliyetleri tek başına yapabileceği gibi tüzel veya gerçek kişilerle ortak olarak da yapabilir. Türkiye Maarif Vakfı gerektiğinde sadece tanıtım amaçlı faaliyetler de yapabilir, ortak faaliyetlere katılabilir veya bu tarz faaliyetleri destekleyebilir. Ayrıca, ihtiyaç hâlinde bu maddede sayılan bütün

faaliyetleri özel hukuk tüzel kişiliğini haiz şirketler kurarak veya şirketler devralarak bu şirketler üzerinden bu faaliyetlerin hepsini veya bir kısmını gerçekleştirebilir.

(3) (**Değişik: 3/10/2016-KHK-676/81 md.**) Türkiye Maarif Vakfı tarafından örgün ve yaygın eğitim kurumları açılan ülkelerde, Millî Eğitim Bakanlığı dışındaki kamu kurum ve kuruluşlarının aynı amaçla başka birimler açması veya oluşturması Millî Eğitim Bakanlığının iznine tabidir.”

Bunlara ek olarak, 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanununun Ek 39.maddesinde yer alan hükme göre,

“Türkiye’deki Devlet üniversiteleri, Türkiye Maarif Vakfının önerisi, Yükseköğretim Kurulunun olumlu görüşü ve Bakanlar Kurulu kararıyla yurtdışında akademik birimler ve bu kapsamda ihtiyaç duyulan sosyal tesisler kurabilir. Bu maddenin uygulanmasıyla ilgili usul ve esaslar Dışişleri Bakanlığı, Maliye Bakanlığı ve Türkiye Maarif Vakfının görüşleri alınarak Yükseköğretim Kurulu tarafından çıkarılan yönetmelikle belirlenir.”

Bu faaliyetler kapsamında 19.08.2019 tarihi itibarıyla Türkiye Maarif Vakfı kurulduğu günden bu yana 35 ülkede eğitim kurum ve tesislerine sahip, 58 ülkede faaliyette bulunup, 41 ülkeyle resmi temaslarını sürdürerek toplamda 99 ülkede faaliyet göstermektedir (Ek 1).

3.3. TEŞKİLAT YAPISI

Türkiye Maarif Vakfının organları Mütevelli Heyeti, Yönetim Kurulu ve Denetim Kuruludur. Vakıf teşkilatı 6721 sayılı Kanun ve Vakıf İçtüzüğüne; Vakfın organlarından ve bunlara bağlı destek hizmet birimlerinden, Yönetim Kuruluna bağlı Ana Hizmet Birimlerinden ve Daire Başkanlıklarından, Yönetim Kuruluna bağlı Bölge Koordinatörlüklerinden, Ülke Direktörlüklerinden ve bunlara bağlı alt birimlerden oluşur.

3.3.1. Mütevelli Heyeti

6721 sayılı Kanunun 3.maddesinde yer alan hükümlere göre Mütevelli Heyeti, Türkiye Maarif Vakfının karar organı olup 12 üyeden oluşmaktadır. Mütevelli Heyeti; Cumhurbaşkanı tarafından atanan yedi daimî üye ile ikisi Millî Eğitim Bakanlığı temsilcisi olmak üzere Dışişleri Bakanlığı ve Maliye Bakanlığı ile Yükseköğretim Kurulu

temsilcilerinden teşekkül etmektedir. Mütevelli Heyeti Daimî Üyeleri, Daimî Üyeler arasından gizli oylama ile beş yıllığına bir başkan ve bir başkan vekili seçerler. Mütevelli Heyeti Başkanının görevinin herhangi bir sebeple sona ermesi durumunda başkan vekilinin de görevi sona erer.

Mütevelli Heyet Başkanlığının herhangi bir sebeple boşalması hâlinde, Mütevelli Heyetinin yeni başkanı seçilinceye kadar, toplantılara en yaşlı Daimî Üye başkanlık eder. Yeni Başkan ve Başkan Vekili, kural olarak makamın boşalmasını takip eden ilk Mütevelli Heyeti toplantısında gizli oyla seçilir. Ancak Mütevelli Heyeti Başkanlık Makamının boşalması durumu, daimî üyeliklerdeki boşalmalarla ilgili ise, Başkanlık seçiminden önce yeni daimî üyelik seçimleri tamamlanır ve yeni Daimî Üyelerin katılacağı ilk Mütevelli Heyeti toplantısında yeni Başkan ve Başkan Vekili seçilir.

Türkiye Maarif Vakfının kuruluşuna katılan gerçek kişiler ve tüzel kişi temsilcileri Türkiye Maarif Vakfının Mütevelli Heyetini oluşturmaktadır. Daimî üyeliklerde boşalma olması durumunda, takip eden ilk Mütevelli Heyeti toplantısında, Daimî Üyeler salt çoğunlukla boşalan üyelikler için yeni üyeler seçer. Daimî üyelik seçim oylamasında eşitlik olması hâlinde Mütevelli Heyeti Başkanının, henüz Mütevelli Heyeti Başkanı seçilmemiş ise, en yaşlı Daimî Üyenin kullandığı oy yönünde çoğunluk sağlanmış sayılır. Mütevelli Heyeti Temsilci Üyeleri, ikisi Millî Eğitim Bakanlığı temsilcisi olmak üzere Dışişleri Bakanlığı ve Maliye Bakanlığı ile Yükseköğretim Kurulu temsilcilerinden teşekkül eder.

Temsilci üyeliklerde boşalma olması durumunda Mütevelli Heyeti, yeni temsilcinin atanmasını ilgili kurumdan talep eder. Mütevelli Heyetinin toplantılarına mazeretsiz olarak art arda üç kez veya son on toplantının beşine mazeretsiz olarak katılmayan Mütevelli Heyeti Üyesinin üyeliği sona erer

Mütevelli Heyeti gerektiğinde Türkiye Maarif Vakfı resmî senedinde değişiklik yapmaya yetkilidir.

Bunların yanı sıra Vakfa fayda sağlamak amacıyla İhtüzüğünde yer alan hükümlere göre;

- i. Yönetim Kurulu Üyelerini seçer.
- ii. Yönetim Kurulu Üyeleri arasından Yönetim Kurulu Başkanını atar.
- iii. Yönetim Kurulu Başkanlığında yahut Yönetim Kurulu Üyeliklerinde boşalma olması hâlinde, derhal olağanüstü toplanarak yeni başkanı yahut üyeleri seçer.

- iv. Denetim Kurulu Asil ve Yedek Üyelerini ve Başkanını seçer.
- v. Yönetim Kurulu Üyelerinin özlük haklarını ve Denetim Kurulu Üyelerine ödenecek huzur hakkı miktarını belirler.
- vi. Vakıf faaliyetlerinin işleyişine ilişkin tavsiye niteliğinde kararlar alır ve bu kararları Yönetim Kuruluna bildirir.
- vii. İhtiyaç duyulması hâlinde, Vakıf senedinin 17. maddesi uyarınca Vakıf senedinde değişiklik yapılmasına yönelik karar alır ve gerçekleştirilen senet değişikliklerinin duyurulmasını sağlar.
- viii. Vakıf nam ve hesabına sözleşme akdetmeye, mukavele, hukuki belge veya senet tanzim etmeye yetkili Vakıf temsilcilerinin belirlenmesine ilişkin Yönetim Kurulu kararlarını sonuçlandırır.
- ix. Yönetim Kurulu tarafından Vakıf İç Tüzüğü ve Yönetmeliklere ilişkin alınan kararları sonuçlandırır.
- x. Vakfın faaliyetlerine yönelik genel politikaları belirler ve Yönetim Kurulu tarafından hazırlanan stratejik planları ve bunlara bağlı eylem planlarını karara bağlar.
- xi. Vakfın yurt dışında gerçekleştireceği faaliyetlere ilişkin genel politikaları belirler ve Yönetim Kurulunun vakfın yabancı bir ülkede faaliyete başlamasına yahut yabancı bir ülkede yürüttüğü faaliyetleri tamamen sonlandırmasına ilişkin önerilerini karara bağlar.
- xii. Yönetim Kurulu tarafından hazırlanacak yıllık bütçe tasarımlarını karara bağlar.
- xiii. İhtiyaç hâlinde ya da Yönetim Kurulunun talebi çerçevesinde yeni kadrolar ihdas eder, ilgili yönetmelikler uyarınca Vakıf çalışanlarının atanmasına ve görevden alınmasına ilişkin hususları karara bağlar.
- xiv. Yetkili makamların izniyle her türlü taşınır ve taşınmaz malların satın alınıp devralınması, satılması, kiralanması, kiraya verilmesi, işletilmesi, işlettirilmesi, ticari işletmeler kurulması, kurulmuş olan ticari işletmelere ortak olunması, ortak işletme ve şirketler nezdinde Vakıf temsilcilerinin seçilmesine ilişkin hususları karara bağlar.
- xv. Ayni ve nakdi bağış, vasiyet ve diğer teberruları kabul eder.
- xvi. Her türlü hakkın devralınmasına, satın alınmasına veya bunların başkalarına devredilmesine, satılmasına veya bunlar üzerinde her türlü hukuki tasarruflarda bulunulmasına karar verir.

xvii. Yönetim Kurulu tarafından hazırlanan bilanço, gelir gider hesabını ve yıllık program ile geçici bütçeyi karara bağlar.

xviii. Yönetim Kurulunun Vakıf faaliyetlerine ilişkin olarak hazırlayacağı çalışma raporlarının hangi aralıklarda Mütevelli Heyetine sunulacağını belirler.

xix. Yönetim Kurulu tarafından hazırlanan yıllık faaliyet raporu ile Denetim Kurulu raporlarını inceler ve Yönetim Kurulunun ibrası konusunda karar verir.

Politika, stratejik plan, bütçe ve yatırımlara ilişkin Vakfın amacına yönelik olarak alınacak kararlar, Mütevelli Heyeti Başkanının veya Başkan Vekilinin toplantıda bulunması kaydıyla alınır.

Mütevelli Heyeti yukarıda belirtilen yetki ve görevlerini bizzat kendisi yerine getirebileceği gibi bu yetki ve görevlerin bir kısmını sınırlarını açıkça belirlemek şartı ile Yönetim Kuruluna da devredebilir.

Mütevelli Heyeti Başkanının görev, yetki ve sorumlulukları ise şöyledir;

a. İç tüzüğün 3.3.1. maddesi uyarınca Mütevelli Heyeti toplantılarının düzenlenmesini sağlar.

b. Mütevelli Heyetine başkanlık eder.

c. Gerekğinde Yönetim Kurulunu toplar ve bu Yönetim Kurulu toplantılarına başkanlık eder.

d. Olağan toplantılara Mütevelli Heyeti Üyeleri dışında kimlerin davet edileceğine Mütevelli Heyeti Başkanı karar verir.

e. Daimî üyeliklerde boşalma olması hâlinde alınacak tedbirleri belirler.

f. İhtiyaç hâlinde ilgili kurumlardan yeni bir Temsilci Üye atanmasını talep eder.

g. Mütevelli Heyeti Üyelerinin Mütevelli Heyeti toplantılarına katılım durumlarını takip eder, mazeretsiz olarak art arda iki toplantıya katılmayan yahut son sekiz toplantıdan üçüne katılmayan Mütevelli Heyeti Üyelerini durum hakkında bilgilendirir.

h. Mütevelli Heyeti kararlarını Yönetim Kuruluna iletir.

- i. Diğer kurum ve kuruluşlardan Mütevelli Heyeti Başkanlığına iletilen ve Vakıf faaliyetlerinin icrasıyla ilgili olan her türlü yazı, belge ve bilgiyi bir üst yazıyla Yönetim Kurulu Başkanlığına iletir.
- j. Mütevelli Heyeti tarafından yapılan işlerle ilgili olarak Yönetim Kurulunun düzenli olarak bilgilendirilmesini sağlar.
- k. Mütevelli Heyeti arasında yapılması mümkün olan iş bölümünün organize edilmesini sağlar.
- l. İlgili yönetmelikler uyarınca Vakıf çalışanlarının atanma ve görevden alınma kararlarını imzalar ve Mütevelli Heyetini bu işlemler hakkında bilgilendirir.
- m. Yönetim Kurulunun iletmiş olduğu hususların Mütevelli Heyetince görüşülmesini sağlar.
- n. Herhangi bir usulsüzlük ya da yerindelik sorunu yaşandığı iddiası ya da şüphesi durumunda yahut Mütevelli Heyetinin veya Yönetim Kurulunun talebi üzerine ya da lüzum görmesi hâlinde re'sen Denetim Kurulunu göreve davet eder.
- o. Mütevelli Heyeti Başkanı, bu yetki ve görevlerinin bir kısmını sınırlarını ve çerçevesini açıkça belirlemek kaydıyla, bir başka Mütevelli Heyeti Üyesine devredebilir.
- p. Mütevelli Heyeti Başkanının mevcut olmadığı toplantılarda bu yetki ve görevler, Mütevelli Heyeti Başkan Vekili tarafından yerine getirir.

3.3.2. Yönetim Kurulu

Yönetim Kurulu, Türkiye Maarif Vakfının icra organı olup Türkiye Maarif Vakfını temsil yetkisine haizdir. Yönetim Kurulu, bir başkan ve altı üye olmak üzere yedi kişiden oluşur. Yönetim Kurulu üyeleri ve başkanı Mütevelli Heyeti tarafından beş yıllığına atanır ve atanan üyeler gerektiğinde Mütevelli Heyeti tarafından görevden alınabilir. Mütevelli Heyeti, Yönetim Kurulu üyelerini Mütevelli Heyeti içerisinde veya dışarıdan seçebilir.

Yönetim Kurulu Üyeleri hukuk, finans, iletişim, eğitim, eğitim yöneticiliği, uluslararası ilişkiler alanlarında temayüz etmiş kişiler arasından seçilir. Her Yönetim Kurulu Üyesi aynı zamanda kendisine bağlı Ana Hizmet Biriminin de başkanıdır.

Yönetim Kuruluna bağlı Ana Hizmet Birimleri şunlardır:

- a. Stratejik Planlama ve Yatırım Politikaları

- b. Müessese ve İktisadi İşletmeler
- c. Eğitim Politikaları ve Öğretim Programları
- d. Eğitici Yetiştirme ve İnsan Kaynakları Yönetimi
- e. Öğrenci ve Mezun Takip işleri
- f. Mevzuat Değerlendirme ve Denetim Hizmetleri

Yönetim Kurulunun ilk toplantısında Mütevelli Heyeti tarafından belirlenmediyse Başkan ve Muhasip Üye seçilerek görev taksimi yapılır. Görev süresi bitmeden herhangi bir sebeple Yönetim Kurulu üyeliği sona eren üyenin yerine Mütevelli Heyeti tarafından atama yapılır. Yönetim Kurulu, üye tam sayısının salt çoğunluğu ile toplanır ve toplantıya katılanların salt çoğunluğuyla karar alır.

Yönetim Kurulu Başkanı ve Üyeleri çekimser oy kullanamaz. Alınan kararlar noter tasdikli karar defterine yazılarak imzalanır.

Yönetim Kurulu toplantılarına mazeretsiz olarak art arda üç kez veya son on toplantının beşine mazeretsiz olarak katılmayan Yönetim Kurulu Üyesinin üyeliği sona erer.

Yönetim Kurulu, mevzuata ve Vakfın gayesine uygun olarak Vakfa fayda sağlamak amacıyla, Vakfın misyonu, vizyonu ve değerleri çerçevesinde, Mütevelli Heyeti tarafından belirlenmiş genel politikalar ışığında ve stratejik plan doğrultusunda;

- i. Vakıf faaliyetlerinin düzenli ve verimli olarak yürütülmesini sağlar.
- ii. Mütevelli Heyeti toplantılarına gündem önerileri sunar.
- iii. Mütevelli Heyetinin Vakıf faaliyetlerinin işleyişine ilişkin olarak aldığı tavsiye niteliğinde kararları öncelikli olarak değerlendirir.
- iv. Vakıflar Genel Müdürlüğü ve ilgili Bölge Müdürlükleri ile yasalar çerçevesinde gerekli ilişkiyi sürdürür.
- v. İlgili kurum ve kuruluşlarla iş birliği ve koordinasyon içerisinde, faaliyette bulunulacak ülkelerdeki ilişkilerin kurulmasını sağlar, ihtiyaç hâlinde Mütevelli Heyetinden bu konuda destek alır.
- vi. Vakfın yabancı bir ülkede faaliyete başlamasına yahut yabancı bir ülkede yürüttüğü faaliyetleri tamamen sonlandırmasına ilişkin önerilerini Mütevelli Heyetine sunar.

- vii. Faaliyette bulunulacak ülkenin ve faaliyetin özel şartlarına göre atılacak adımları ve gerçekleştirilecek çalışmaları belirler ve hayata geçirir.
- viii. Vakıf tüzel kişiliği adına, yurt içinde ve yurt dışında bütün gerçek ve tüzel kişiler, kurum ve kuruluşlar nezdinde Vakfı temsil eder. Kanun ve senette belirlenen kurallar muvacehesinde, Vakfın gayesinin gerçekleşmesine hizmet edecek hukuki, idari, mali ve sair her türlü girişimde bulunur, Vakıf senedinin 5. maddesinde sayılan iş ve işlemleri yapar.
- ix. Vakıf nam ve hesabına sözleşme akdetmeye, mukavele, hukuki belge veya senet tanzim etmeye yetkili Vakıf temsilcilerini belirler ve Mütevelli Heyetinin onayına sunar.
- x. Vakfın İç Tüzüğünü, Yönetmeliklerini ve bunlara ilişkin değişiklik önerilerini hazırlayarak Mütevelli Heyetinin onayına sunar.
- xi. Yönetim Kurulu, Vakıf çalışmalarının düzenli bir şekilde sürdürülebilmesi için ihtiyaç duyulan alanlarda yönetmelikler, yönergeler, genelgeler ve başka düzenleyici işlemler yapabilir. Bu işlemlerin Kanuna, Senede ve İç Tüzüğe uygun olmaları gerekir.
- xii. Vakıf faaliyetlerinin İç Tüzüğe ve Yönetmeliklere uygun yürütülmesini sağlamak üzere uyulacak çalışma usul ve esaslarını, görev tanımlarını belirleyerek prosedürleri oluşturur ve bunları takip eder.
- xiii. Stratejik Planları ve buna bağlı eylem planlarını hazırlayarak Mütevelli Heyetinin onayına sunar.
- xiv. Yıllık bütçe tasarılarını hazırlayarak Mütevelli Heyetinin onayına sunar Mütevelli Heyetinin kabul ettiği yıllık bütçeyi uygular.
- xv. Vakfın muhasebe işlerini takip ve kontrol eder, hesap dönemi sonunda gelir-gider cetveli ve bilançoların ilgili birim tarafından düzenlenmesini ve ilgili idareye gönderilmesini sağlar.
- xvi. Ana Hizmet Birimlerinin ve Daire Başkanlıklarının, Bölge Masalarının, Bölge Koordinatörlüklerinin, Ülke Direktörlüklerinin ve Destek Hizmet Birimlerinin çalışma usul ve esaslarını belirler.
- xvii. İhtiyaç duyulması hâlinde yeni kadrolar ihdas edilmesi için gerekli çalışmaları hazırlayarak Mütevelli Heyetinin onayına sunar.
- xviii. Vakıf çalışanlarının özlük haklarına ilişkin alt ve üst sınırları, süreleri ve usulleri ilgili yönetmelikler uyarınca tayin eder.

- xix. İlgili yönetmelikler uyarınca Vakıf çalışanlarının atanma ve görevden alınma kararlarını Mütevelli Heyeti Başkanının onayına sunar.
- xx. Vakıf tarafından ihdas edilecek burslarla ilgili olarak ayrıntılı bir çalışma planı hazırlar ve bu plana uygun olarak burs çalışmalarını yürütür.
- xxi. Vakıf mal varlığının değerlendirilmesine ve kaynak geliştirmeye ilişkin esas ve usulleri hazırlar, bu çerçevede gerekli işlemleri yapar, ilgili birim veya birimleri bu konuyla ilgili olarak yetkilendirir.
- xxii. Mütevelli Heyetinin aldığı kararlar doğrultusunda her türlü taşınır ve taşınmaz malları satın alıp devralır, satar, kiralar, kiraya verir, işletir, işlettirir, ticari işletmeler, şirketler, ortaklıklar kurar, kurulmuş olan ticari işletmelere, şirketlere, ortaklıklara ortak olur, bu işletmeler, şirketler, ortaklıklar nezdinde Vakıf temsilcilerini seçer.
- xxiii. Aynı ve nakdi bağış, vasiyet ve diğer teberruları Mütevelli Heyetinin onayına sunar.
- xxiv. Her türlü hakkın devralınmasına, satın alınmasına veya bunların başkalarına devredilmesine, satılmasına veya bunlar üzerinde her türlü hukuki tasarruflarda bulunulmasına ilişkin önerilerini Mütevelli Heyetinin onayına sunar.
- xxv. Bilanço, gelir gider hesabını ve yıllık program ile geçici bütçeyi hazırlayarak Mütevelli Heyetinin onayına sunar.
- xxvi. Mütevelli Heyetince belirlenecek aralıklarda, Vakıf faaliyetlerine ilişkin çalışma raporlarını hazırlayarak, Mütevelli Heyetine sunar.
- xxvii. Yıllık faaliyet raporunu ve Denetim Kurulu Raporunu Mütevelli Heyetine ibraya sunar.
- xxviii. Vakfın resmî internet sitesini ve Vakıf faaliyetlerine ilişkin internet sitelerini, portalları, veri tabanlarını, elektronik sistemleri vs. hazırlar.
- xxix. Vakfın gayesi doğrultusunda, araştırmalar, bilimsel çalışmalar, araştırma-geliştirme faaliyetleri yapılması, yaptırılması yahut bu tür faaliyetlerin desteklenmesi veya geçici veya sürekli bilimsel veya teknik komiteler veya çalışma grupları kurulması hususlarındaki gerekçeli görüşlerini Mütevelli Heyetinin onayına sunar.
- xxx. Vakfın tanıtıcı belgelerini hazırlar ve tanıtıcı faaliyetlerini planlar ve uygular. İlgili birimleri bu doğrultuda faaliyete geçirir. Söz konusu tanıtıcı belge ve faaliyetlerin sürekli güncel tutulmasını sağlar.

xxxı. İç Tüzüğün 3.2.1. maddesinin c bendi uyarınca Mütevelli Heyeti tarafından kendisine tevdi edilen görevleri yerine getirir.

Yönetim Kurulu yukarıda belirtilen yetki ve görevlerini bizzat kendisi yerine getirebileceği gibi bu yetki ve görevlerin bir kısmını sınırlarını açıkça belirlemek şartı ile Hizmet Birimlerine de devredebilir.

Yönetim Kurulu, Mütevelli Heyetine karşı sorumludur.

3.3.3. Denetim Kurulu

6721 sayılı TMV Kanunu ve İçtüzüğünde yer alan hükümlere göre Denetim Kurulu, Vakıf faaliyetlerinin ve hesaplarının incelenmesinden sorumlu olup Mütevelli Heyeti tarafından beş yıllığına atanan beş asil ve beş yedek üyeden oluşur. Denetim Kurulunun hem asil hem yedek üyeleri belirlenirken Millî Eğitim Bakanlığı ve Maliye Bakanlığının temsilcilerine yer verilir. Denetim Kurulu asil üyeliklerinde bir boşalma olması hâlinde Mütevelli Heyeti boşalan üyeliğin niteliğine göre yeterli sayıda yedek üyeyi göreve çağırır ve yeni yedek üyeleri belirler.

Denetim Kurulu Asil ve Yedek Üyeleri, aynı anda Vakfın diğer organlarında görev alamazlar.

Denetim Kurulu, mevzuata ve Vakfın gayesine uygun olarak,

- i. Türkiye Maarif Vakfının gelirleri ve giderleri açısından yasal zorunluluklara, Vakfın kuruluş amaçlarına, ilgili mevzuat ve kanunlara uyulup uyulmadığını Mütevelli Heyeti adına denetler.
- ii. Denetim raporunu hazırlar ve Mütevelli Heyetine sunulmak üzere Yönetim Kuruluna teslim eder. Bu denetimler defter, kayıt ve belgeler üzerinden yapılır.

3.3.4. Ana Hizmet Birimleri, Bölge Koordinatörlükleri, Daire Başkanlıkları ve Destek Hizmet Birimleri

Ana Hizmet birimleri, Vakıf faaliyetlerinin, Vakfın gayesine uygun bir şekilde yürütülebilmesi için Senet uyarınca oluşturulmuş ve her biri bir Yönetim Kurulu Üyesine yahut Yönetim Kurulu Başkanına bağlı olarak çalışan birimlerdir. Ana hizmet birimleri Yönetim Kuruluna karşı sorumludur.

Bölge masaları, Sınırları Mütevelli Heyeti kararıyla belirlenen coğrafi bölgelerde yürütülecek Vakıf faaliyetlerinin, Vakfın gayesine uygun bir şekilde yürütülebilmesini sağlamak için her biri bir Yönetim Kurulu Üyesine yahut Yönetim Kurulu Başkanına bağlı olarak çalışan birimlerdir. Bölge Koordinatörlükleri Yönetim Kuruluna karşı sorumludur. Bölge Koordinatörlüğüne bağlı olarak ihtiyaca göre Ülke Direktörlükleri kurulur. Ülke Direktörleri Bölge Koordinatörlerine, Bölge Koordinatörleri ilgili Yönetim Kurulu Üyesine karşı sorumludur. Koordinatörlüklerinin ve bunlara bağlı alt birimlerin çalışma usul ve esasları, özel şartlar ve ihtiyaçlar gözetilerek, Mütevelli Heyeti Kararları doğrultusunda, Yönetim Kurulu tarafından belirlenir.

Daire Başkanlıkları, Yönetim Kurulu tarafından, Mütevelli Heyetince belirlenen genel ilkeler çerçevesinde Ana Hizmet Birimlerinden birine bağlı olarak kurulan ve Yönetim Kurulu Üyelerine veya doğrudan Yönetim Kurulu Başkanına bağlı olarak çalışan hizmet birimleridir.

Her Daire Başkanlığı, bir Daire Başkanı tarafından yönetilir. Daire Başkanına bağlı olarak çalışan uzmanlar, uzman yardımcıları ve diğer çalışanlar bulunur. Daire Başkanı yöneticisi olduğu birimin faaliyetleri açısından, bağlı olduğu Yönetim Kurulu Üyesine karşı sorumludur. Birimler arası koordinasyonun sağlanabilmesi amacıyla, Daire Başkanlıklarının yöneticileri Yönetim Kurulu tarafından belirlenen aralıklarla toplanırlar. Bu toplantılara ilişkin çalışma usul ve esasları Yönetim Kurulu tarafından belirlenir.

Vakfın organlarının ve Organ Başkanlıklarının olağan çalışmalarının organize edilmesi ve ihtiyaç duyulan alanlarda bu çalışmalara destek sağlanması amacıyla Mütevelli Heyeti tarafından belirlenen genel esaslar çerçevesinde ilgili organlar tarafından ihdas edilecek genel sekreterlik, danışmanlık, özel kalem müdürlüğü, sekretarya gibi destek hizmet birimleridir.

3.4. MALİ YAPISI

3.4.1. Mali Haklar

Bahsi geçen Kanunun 4.maddesinde yer alan mali haklar bölümünde, “*Vakfın Kanunda sayılan organlarına ve Türkiye Maarif Vakfı resmî senedi ile oluşturulacak yeni birimlerine ödenecek ücretler, harcırahlar ve yolluklar ile diğer özlük hakları Mütevelli Heyeti tarafından belirlenir*” hükmü yer almaktadır. (Ek cümle: 15/8/2016-KHK-674/1 md.; Aynen Kabul: 10/11/2016-6758/1 md.) Mütevelli Heyetine ödenecek huzur hakkı ise Millî Eğitim Bakanı tarafından belirlenir.

Türkiye Maarif Vakfının organlarında görev alan kişiler 15/7/1950 tarihli ve 5682 sayılı Pasaport Kanunu'nun 13'üncü maddesi kapsamındaki Türkiye Cumhuriyeti dış temsilcilikleri nezdinde memur edilen müşavirlere tanınan haklardan faydalanırlar.

Vakıf tarafından yurtdışında görevlendirilen okul yöneticileri ve öğretmenler 15/7/1950 tarihli ve 5682 sayılı Pasaport Kanunu'nun 14'üncü maddesi kapsamındaki Hükümetçe, hususi idarelerce veya belediyelerce resmî vazife ile dış memleketlere gönderilenlere veya dış memleketlerde vazifeye alınanlara tanınan haklardan faydalanırlar.

3.4.2. Bütçe ve Muafiyetler

6721 sayılı Kanunun 5.maddesinde yer alan hükümlere göre Türkiye Maarif Vakfı, 2'nci maddede yer alan amaç ve faaliyetleri doğrultusunda yıllık bütçe yapar. Bütçe hesap dönemi takvim yılıdır. Türkiye Maarif Vakfı, yıl içinde elde ettiği brüt gelirin en fazla üçte birini mali, idari, hukuki ve bunlara yardımcı işlerde çalışan personel, yönetim ve idame masrafları ile ihtiyatlara; kalan üçte ikisini ise Türkiye Maarif Vakfının amaçlarına, bu amaçları gerçekleştirmek için çalışan personele ve mal varlığını artıracak yatırımlara sarf ve tahsis eder. Ayrıca Türkiye Maarif Vakfı, amaçlarını gerçekleştirmek için yurt içi ve yurt dışında iktisadi işletme veya sermaye şirketi kurabilir, devralabilir ve bunlara ortak olabilir.

Türkiye Maarif Vakfının gelirleri şunlardır:

- a) Türkiye Maarif Vakfının amacına uygun ulusal ve uluslararası fonlardan aktarılan hibeler de dâhil olmak üzere her türlü şartlı, şartsız bağışlar ile yardımlar.
- b) Yurt içi ve yurt dışı her türlü ürün, hizmet, menkul, gayrimenkul, irat ve vasiyet bağışları ile ayni ve nakdî yardımlar.
- c) Vakıf faaliyetlerinden elde edilen muhtelif gelirler.
- ç) İktisadi işletmeler, iştirakler ve ortaklıklardan sağlanan gelirler.
- d) Vakıf taşınır ve taşınmaz varlıkları ile diğer haklarının değerlendirilmesi ile sağlanan gelirler.
- e) Bakanlar Kurulu kararı ile genel bütçeden ve ilgili kamu kurum ve kuruluşlarından aktarılacak tutarlar.
- f) Diğer gelirler.

Türkiye Maarif Vakfı;

- a) Kurumlar vergisinden (iktisadi işletmeler ve iştirakler hariç),
- b) Yapılan bağış ve yardımlar sebebiyle veraset ve intikal vergisinden,
- c) Bu Kanunda sayılan faaliyetleri dolayısıyla yapılan işlemler yönünden harçlardan, bu kapsamda düzenlenen kâğıtlar nedeniyle damga vergisinden, sahip olduğu taşınmazları dolayısıyla emlak vergisinden muaftır.

Türkiye Maarif Vakfı, Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan vakıflara diğer kanunlarla tanınan vergi, resim ve harç istisnalarından yararlanır.

Türkiye Maarif Vakfına yapılacak bağış ve yardımlar gelir ve kurumlar vergisi matrahından indirilir.

25/6/2019 tarihli ve 1203 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile Türkiye Maarif Vakfına, Vakfın amaçlarını gerçekleştirmek için yapacağı hizmetlere ilişkin giderlerin karşılanmasına yönelik olarak 2019 yılında Millî Eğitim Bakanlığı bütçesinden 541 milyon Türk Lirasına kadar aktarılacaktır.⁸

3.5. PERSONEL İŞ ve İŞLEMLERİ

Yukarıda teşkilat yapısından bahsedilen TMV'nin istihdam edilen insan kaynağına ilişkin 6721 sayılı Kanuna, Vakıf Senedine ve Vakıf İç Tüzüğü'ne dayanan İnsan Kaynakları Yönetmeliği mevcuttur. Vakfın insan kaynakları politikalarının amacını, kapsamını, genel esaslarını, uygulama aşamalarını ve bunlara dair yetki ve sorumlulukları düzenleyen bu Yönetmelik, TMV tarafından yönetilen yahut yürütülen tüm faaliyetlerde görevlendirilen her türlü personeli kapsar.

Vakfın yurtdışı teşkilatında istihdam edilen personel için özel hükümler getirilmiş ve Yurtdışı Teşkilat Yönetmeliği hazırlanmıştır.

TMV, öncelikle yıllık iş gücü planlaması yapmaktadır. İnsan Kaynakları Yönetmeliği'nin 7.maddesinde yer alan yıllık iş gücü planlaması hakkında hükümler şöyledir:

---

⁸<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/06/20190626-12.pdf>

“(1) Vakıf insan kaynakları planlaması; Vakfın insan kaynağı ihtiyaçlarını belirlemek amacıyla, Vakfın faaliyetleri, personel istihdamını etkileyecek teknolojik yenilikler, insan kaynağındaki niteliksel gelişmeler ve yasal düzenlemeler ile hizmetin sürekli, etkin, verimli, kaliteli ve en uygun sayıda personel tarafından yürütülmesinin sağlanması hususları göz önüne alınarak yapılır.

Yönetmeliğin 8.maddesinde ise hazırlanan yıllık iş gücü planı içerisinde yer alan pozisyonlar için personel istek formunun doldurulması gerektiği bildirilmektedir. İşe alınma şartlarını sağlayan adaylar tespit edilir ve adaylar arasından seçim yapılır. Atama yetkisi ise detaylı olarak İnsan Kaynakları Yönetmeliğinin 12.maddesinde belirtilmiştir:

“(1) Atama ile ilgili her türlü işlem İnsan Kaynakları Daire Başkanlığı tarafından yürütülür.

(2) Daire Başkanları, Bölge Koordinatörleri, Ülke Direktörleri, Okul ve Yurt Müdürleri ilgili Yönetim Kurulu Üyesinin veya Üyelerinin önerisi üzerine Yönetim Kurulu Başkanının teklifi ve Mütevelli Heyeti Başkanının onayı ile göreve atanırlar.

(3) 2. fıkrada belirtilen görev unvanlarının dışında kalan diğer Vakıf çalışanları, ilgili Yönetim Kurulu Üyesinin uygun görüşü ve Yönetim Kurulu Başkanının onayı ile atanırlar.

(4) Atamalarda Görev Tanımlarında belirlenen asgari yeterliliklere sahip olunma şartı aranır.”

Her bir Vakıf çalışanı için özlük dosyası açılır, bu dosyaların gizliliği esastır.

Vakıf çalışanları İş Kanunu hükümlerine tabidir. İnsan Kaynakları Yönetmeliği'nin 22.maddesine göre;

“(1) Haftalık çalışma süresi 45 saattir. Vakıf çalışanın haftalık ve günlük çalışma ve dinlenme süreleri Yönetim Kurulu tarafından İş Kanunu'nun 63. maddesi doğrultusunda belirlenir.

(2) Vakıf bünyesinde yoğunlaştırılmış iş günleri, yoğunlaştırılmış iş haftası ve denkleştirme esasları çerçevesinde çalışma uygulanabilir. Vakıf çalışanı bu esaslara göre çalışmayı kabul etmiş sayılır. Yoğunlaştırılmış iş günleri, yoğunlaştırılmış iş haftası denkleştirme sürelerinin uygulanmasından önce süresi ve başlangıcı yöneticiler tarafından çalışanlara bildirilir.

(3) *İş Kanunu'nun 68. maddesi uyarınca verilecek ara dinlenmeleri, hizmetin sürekliliğini sağlamak amacıyla, personel arasında farklı saatlere dağıtılarak uygulanabilir.*”

Yine Vakıf çalışanlarının yıllık izin süreleri, kıdem süreleri vb. gibi süreler İş Kanunu'ndaki hükümler çerçevesinde belirlenmiştir. Yönetmeliğin 40.maddesine göre;

“1) Vakıf çalışanlarının yıllık ücretli izin süreleri, kıdem süreleri ve İş Kanunu'ndaki süreler esas alınarak aşağıdaki şekilde uygulanır.

<u>Hizmet Süresi</u>	<u>Yıllık İzin Süresi</u>
5 yıl (dâhil)	14 iş günü
5 yıldan 15 yıla kadar	20 iş günü
15 yıl ve fazlası (dâhil)	26 iş günü

(2) *18 yaşından küçük ve 50 yaşından büyük personelin yıllık ücretli izinleri 20 günden az olamaz.*

(3) *Yurt dışında görev yapan personel her eğitim öğretim dönemi için ilgili ülkeye ait tatil döneminde 30 takvim günü izin hak eder. Aynı eğitim öğretim döneminde kullanılmayan izinler bir sonraki döneme aktarılamaz. Ayrıca diğer özel izin hükümleri için Yurtdışı Personeli Görevlendirme Esasları Yönergesindeki hükümler dikkate alınır.*

(4) *Bu süreler Yönetim Kurulu kararı ile arttırılabilir.*”

Bunlara ek olarak, 6721 sayılı TMV Kanununun “Personel görevlendirilmesi” başlıklı Ek 1.maddesindeki hükme göre (Ek: 3/10/2016-KHK-676/83 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7070/67 md.);

“(1) 2nci maddede sayılan faaliyetlerinin yürütülmesi için ihtiyaç duyulan personelin temini amacıyla kamu kurumlarında istihdam edilen Devlet memurları ile öğretim elemanlarından gerekli nitelikleri taşıyanlar, Türkiye Maarif Vakfının talebi ve kendilerinin isteği üzerine kurumlarınca;

- a) *En fazla iki yıl süreyle Türkiye Maarif Vakfında görevlendirilebilir. Söz konusu görevlendirmeler, iki yılın dolmasından sonra gerektiğinde aynı usulle ikişer yıl süreyle en fazla üç defa uzatılabilir. Bu şekilde görevlendirilenler bu görevleri süresince aylıklı izinli sayılırlar. Bunlara, yurtdışında görev yaptıkları süre için, görevlendirildikleri ülkede sürekli görevle bulunan ve 9 uncu derecenin 1 inci kademesinden aylık alan bekâr meslek memuruna ödenmekte olan yurtdışı aylığını*

geçmemek üzere Mütevelli Heyetince belirlenecek tutarda Vakıf tarafından ödeme yapılabilir.”

3.6. TABİ OLUNAN MEVZUAT

3.6.1. İş Kanunu

Vakıf çalışanları 4857 sayılı İş Kanunu'nda sayılan sözleşme türlerinden *belirsiz süreli iş sözleşmesi* ile istihdam edilmektedir.

İş Kanunu'nun 11.maddesine göre belirsiz süreli iş sözleşmeleri “*İş ilişkisinin bir süreye bağlı olarak yapılmadığı halde sözleşme belirsiz süreli sayılır*” olarak tanımlanmaktadır.

Ücretler, izinler (yıllık, ücretli ve ücretsiz izin, analık ve babalık izni vb.), işin düzenlenmesi, işveren ve işçi arasındaki uyuşmazlıklar hususlarında yine TMV çalışanları için İş Kanunu hükümleri geçerlidir.

Sözleşmenin fesih durumunda ise yine 4857 sayılı İş Kanunu'nun 17-26.maddeler arası hükümler geçerlidir.

3.6.2. Kamu İhale Kanunu

4734 sayılı Kamu İhale Kanununun 1.maddesinde “*bu kanunun amacı kamu hukukuna tâbi olan veya kamunun denetimi altında bulunan veyahut kamu kaynağı kullanan kamu kurum ve kuruluşlarının yapacakları ihalelerde uygulanacak esas ve usulleri belirlemektir*” hükmü yer almaktadır.

Yine Kanunun 2.maddesinde kanunun kapsamı belirtilmiştir:

“Aşağıda belirtilen idarelerin kullanımında bulunan her türlü kaynaktan karşılanan mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin ihaleleri bu Kanun hükümlerine göre yürütülür:

a) (Değişik: 1/6/2007-5680/1 md.) Genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri ile özel bütçeli idareler, il özel idareleri ve belediyeler ile bunlara bağlı; döner sermayeli kuruluşlar, birlikler (meslekî kuruluş şeklinde faaliyet gösterenler ile bunların üst kuruluşları hariç), tüzel kişiler.

b) (Değişik: 30/7/2003-4964/1 md.) Kamu iktisadi kuruluşları ile iktisadi devlet teşekküllerinden oluşan kamu iktisadi teşebbüsleri.

c) (Değişik: 30/7/2003-4964/1 md.) Sosyal güvenlik kuruluşları, fonlar, özel kanunlarla veya Cumhurbaşkanlığı Kararnameleriyle kurulmuş ve kendilerine kamu görevi verilmiş tüzel kişiliğe sahip kuruluşlar (meslekî kuruluşlar ve vakıf yüksek öğretim kurumları hariç) ile bağımsız bütçeli kuruluşlar.⁹

d) (Değişik: 12/6/2002-4761/10 md.) (a), (b) ve (c) bentlerinde belirtilenlerin doğrudan veya dolaylı olarak birlikte ya da ayrı ayrı sermayesinin yarısından fazlasına sahip buldukları her çeşit kuruluş, müessese, birlik, işletme ve şirketler.

e) (Değişik: 13/2/2011-6111/176 md.) 4603 sayılı Kanun kapsamındaki bankalar ile bu bankaların doğrudan veya dolaylı olarak birlikte ya da ayrı ayrı sermayesinin yarısından fazlasına sahip buldukları şirketlerin yapım ihaleleri.

(Değişik ikinci fıkra: 13/2/2011-6111/176 md.) Ancak, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu ve bu Fonun hisselerine kısmen ya da tamamen sahip olduğu bankalar, 4603 sayılı Kanun kapsamındaki bankalar ve bu bankaların doğrudan veya dolaylı olarak birlikte ya da ayrı ayrı sermayesinin yarısından fazlasına sahip buldukları şirketler (e) bendinde belirtilen yapım ihaleleri hariç) 4603 sayılı Kanun kapsamındaki bankaların 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununa tabi gayrimenkul yatırım ortaklıkları ile enerji, su, ulaştırma ve telekomünikasyon sektörlerinde faaliyet gösteren teşebbüs, işletme ve şirketler bu Kanun kapsamı dışındadır.”

TMV tarafından, ihale usul ve esasları kapsamında Satın Alma Yönetmeliği hazırlanmış ve yürürlüğe konmuştur. Bu yönetmeliğe göre ihale usulü, Mütevelli Heyeti tarafından belirlenmektedir. Yönetmeliğin 6.maddesine göre;

“Bu Yönetmelik kapsamındaki parasal sınırları ve ihale yetkililerini belirleme yetkisi Mütevelli Heyetine aittir.¹⁰

Mütevelli Heyeti bu Yönetmelikte yer verilen yetkilerini devredebilir.

⁹ 2/7/2018 tarihli ve 703 sayılı KHK'nin 171 inci maddesiyle, bu bentte yer alan “özel kanunlarla” ibaresinden sonra gelmek üzere “veya Cumhurbaşkanlığı Kararnameleriyle” ibaresi eklenmiştir.

¹⁰ 25.11.2017 tarihli Mütevelli Heyeti kararıyla bu yetkiler Yönetim Kuruluna devredilmiştir.

Mütevelli Heyeti, istisnai olarak işbu Yönetmelikte yer alan usuller dışında, Vakfın ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik farklı usuller kararlaştırıp, organ üyeleri veya Vakıf çalışanları arasından satın alma yetkilileri belirleyebilir.

İşbu Yönetmeliğin 22. maddesi kapsamına giren alımlara ilişkin yetkiler Mütevelli Heyetinin kararı doğrultusunda belirlenen sınırlar içerisinde Yönetim Kurulu Başkanı ve Yönetim Kurulu Üyelerine aittir.¹¹

Yurt dışında gerçekleştirilecek mal ve hizmet alımları ile yapım işlerinde uygulanacak usul ve esaslar işbu Yönetmeliğin yedinci bölümündeki hükümler çerçevesinde gerçekleştirilecektir.”

Uygulanan ihale usullerine bakıldığında Satın Alma Yönetmeliğinin 17.maddesinde usuller sayılmıştır:

- a. Açık ihale usulü,
- b. Belli istekliler arasında ihale usulü,
- c. Pazarlık usulü.

Bu yönetmeliğe göre yapılacak ihalelerde açık ihale usulü ve belli istekliler arasında ihale usulü temel usullerdir. Diğer ihale usulleri yönetmelikte belirtilen özel hâllerde kullanılabilir.

Yönetmeliğin 49.maddesine göre;

“Bu yönetmelik kapsamında yapılan ihaleler ile sözleşmelerde, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 10'uncu maddesinin dördüncü, beşinci ve altıncı fıkraları 11'inci ve 17'nci maddeleri ve Dördüncü Kısımda yer alan hükümleriyle 5/1/2002 tarihli ve 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanununun Üçüncü Kısımında yer alan hükümler kıyasen uygulanır.

Bu yönetmeliğin uygulamasında Kamu İhale Kurumunca 4734 sayılı kanunun uygulanması için hazırlanan standart formlardan ilgili olanları kullanılır.”

hükmü yer almaktadır.

---

¹¹13.10.2017 tarihli Mütevelli Heyeti kararıyla 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nda esas alınacak eşik değerlerin temel alınacağı belirlenmiştir.

4734 sayılı KİK 2.maddesinin c bendindeki hükme göre ve TMV Satın Alma Yönetmeliği hükümleri birlikte göz önünde bulundurulduğunda, TMV “*özel kanunlarla kurulmuş ve kendilerine kamu görevi verilmiş tüzel kişiliğe sahip kuruluşlar*” kapsamına girmekte ve bu Kanuna tabi olması gerekmektedir. Ancak TMV tarafından ayrıca Satın Alma Yönetmeliğinin çıkarılması ve yukarıda bahsi geçen 49.maddedeki hükme göre TMV, Kamu İhale Kanunu’na tabi olmak istememektedir.

3.6.3. Kişisel Verilerin Korunması Kanunu

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununun amacı 1.maddesinde şöyle belirtilmiştir;

“Kişisel verilerin işlenmesinde başta özel hayatın gizliliği olmak üzere kişilerin temel hak ve özgürlüklerini korumak ve kişisel verileri işleyen gerçek ve tüzel kişilerin yükümlülükleri ile uyacakları usul ve esasları düzenlemektir”

6698 sayılı Kanunun 2.maddesinde ise kapsamı,

“Bu Kanun hükümleri, kişisel verileri işlenen gerçek kişiler ile bu verileri tamamen veya kısmen otomatik olan ya da herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla işleyen gerçek ve tüzel kişiler hakkında uygulanır.”

olarak ifade edilmiştir. Bu Kanunun 5.maddesine göre “*kişisel veriler ilgili kişinin açık rızası olmaksızın işlenemez*”.

TMV iş ve eylemleri açısından bakıldığında hem yurt içinde hem yurtdışında birçok personeli bulunmaktadır. Bu Kanun çerçevesinde ise 9.maddede kişisel verilerin yurt dışına aktarılmasıyla ilgili şu hususlar mevcuttur:

“(1) Kişisel veriler, ilgili kişinin açık rızası olmaksızın yurt dışına aktarılamaz.

(2) Kişisel veriler, 5 inci maddenin ikinci fıkrası ile 6 ncı maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen şartlardan birinin varlığı ve kişisel verinin aktarılacağı yabancı ülkede;

a) Yeterli korumanın bulunması,

b) Yeterli korumanın bulunmaması durumunda Türkiye’deki ve ilgili yabancı ülkedeki veri sorumlularının yeterli bir korumayı yazılı olarak taahhüt etmeleri ve

Kurulun izninin bulunması, kaydıyla ilgili kişinin açık rızası aranmaksızın yurt dışına aktarılabilir.

(3) Yeterli korumanın bulunduğu ülkeler Kurulca belirlenerek ilan edilir.

(4) Kurul yabancı ülkede yeterli koruma bulunup bulunmadığına ve ikinci fıkranın (b) bendi uyarınca izin verilip verilmeyeceğine;

a) Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeleri,

b) Kişisel veri talep eden ülke ile Türkiye arasında veri aktarımına ilişkin karşılıklılık durumunu,

c) Her somut kişisel veri aktarımına ilişkin olarak, kişisel verinin niteliği ile işleme amaç ve süresini,

ç) Kişisel verinin aktarılacağı ülkenin konuyla ilgili mevzuatı ve uygulamasını,

d) Kişisel verinin aktarılacağı ülkede bulunan veri sorumlusu tarafından taahhüt edilen önlemleri, değerlendirmek ve ihtiyaç duyması hâlinde, ilgili kurum ve kuruluşların görüşünü de almak suretiyle karar verir.

(5) Kişisel veriler, uluslararası sözleşme hükümleri saklı kalmak üzere, Türkiye'nin veya ilgili kişinin menfaatinin ciddi bir şekilde zarar göreceği durumlarda, ancak ilgili kamu kurum veya kuruluşunun görüşü alınarak Kurulun izniyle yurt dışına aktarılabilir.

(6) Kişisel verilerin yurt dışına aktarılmasına ilişkin diğer kanunlarda yer alan hükümler saklıdır.

TMV özelinde yurtiçinde ve yurtdışında istihdam edilen bütün personelin, personel adaylarının verileri Vakıf merkezindeki veri toplayıcı, paylaştırıcı bilgisayar ağında bulunmaktadır.

Bunlara ek olarak, "Veri Sorumluları Siciline Kayıt Yükümlülüğünden İstisna Tutulacak Veri Sorumluları" ile ilgili Kişisel Verileri Koruma Kurulunun 02/04/2018 tarihli ve 2018/32 sayılı Kararı ile;

1. "Herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla yalnızca otomatik olmayan yollarla kişisel veri işleyenler.

2. 18/01/1972 tarihli ve 1512 sayılı Noterlik Kanunu uyarınca faaliyet gösteren noterler.
3. 04/11/2004 tarihli ve 5253 sayılı Dernekler Kanunu'na göre kurulmuş derneklerden, 20/02/2008 tarihli ve 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'na göre kurulmuş vakıflardan ve 18/10/2012 tarihli 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanununa göre kurulmuş sendikalardan yalnızca ilgili mevzuat ve amaçlarına uygun, faaliyet alanlarıyla sınırlı ve sadece kendi çalışanlarına, üyelerine, mensuplarına ve bağışçularına yönelik kişisel veri işleyenler.
4. 22/04/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununa göre kurulmuş siyasi partiler.
5. 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu uyarınca faaliyet gösteren avukatlar
6. 1/6/1989 tarihli ve 3568 sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu uyarınca faaliyet gösteren Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler.

Sicile kayıt yükümlülüğünden muaf tutulmuştur. Dolayısıyla TMV, verileri işleme sorumluluğundan muaftır. Ancak yine de kişisel verilerin korunmasına ilişkin temkinli davranılarak "Sicile Kayıt Yükümlülüğünün Başlama Tarihleri" ile ilgili Kişisel Verileri Koruma Kurulunun 19/07/2018 Tarihli ve 2018/88 Sayılı Kararı ile;

“6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununun (Kanun) 16 ncı maddesinin (2) numaralı fıkrasında yer alan “Kişisel verileri işleyen gerçek ve tüzel kişiler, veri işlemeye başlamadan önce Veri Sorumluları Siciline kaydolmak zorundadır. Ancak, işlenen kişisel verinin niteliği, sayısı, veri işlemenin kanundan kaynaklanması veya üçüncü kişilere aktarılma durumu gibi Kurulca belirlenecek objektif kriterler göz önüne alınmak suretiyle, Kurul tarafından, Veri Sorumluları Siciline kayıt zorunluluğuna istisna getirilebilir.” hükmü ile Kanunun Geçici 1 inci maddesinin 2 nci fıkrasında yer alan “Veri sorumluları, Kurul tarafından belirlenen ve ilan edilen süre içinde Veri Sorumluları Siciline kayıt yaptırmak zorundadır.” hükmü göz önünde bulundurularak;

- Yıllık çalışan sayısı 50'den çok veya yıllık mali bilanço toplamı 25 milyon TL'den çok olan gerçek ve tüzel kişi veri sorumluları için Veri Sorumluları Siciline kayıt

yükümlülüğü başlangıç tarihinin 01.10.2018 olması ve Sicile kayıt yaptırmaları için bu veri sorumlularına 30.09.2019 tarihine kadar süre verilmesinin kabulüne,

- Yurtdışında yerleşik gerçek ve tüzel kişi veri sorumluları için Veri Sorumluları Siciline kayıt yükümlülüğü başlangıç tarihinin 01.10.2018 olması ve Sicile kayıt yaptırmaları için bu veri sorumlularına 30.09.2019 tarihine kadar süre verilmesinin kabulüne,

- Yıllık çalışan sayısı 50'den az ve yıllık mali bilanço toplamı 25 milyon TL'den az olmakla birlikte ana faaliyet konusu özel nitelikli kişisel veri işleme olan gerçek ve tüzel kişi veri sorumluları için Veri Sorumluları Siciline kayıt yükümlülüğü başlangıç tarihinin 01.01.2019 olması ve Sicile kayıt yaptırmaları için bu veri sorumlularına 31.03.2020 tarihine kadar süre verilmesinin kabulüne,

- Kamu kurum ve kuruluşu veri sorumluları için Veri Sorumluları Siciline kayıt yükümlülüğü başlangıç tarihinin 01.04.2019 olması ve Sicile kayıt yaptırmaları için bu veri sorumlularına 30.06.2020 tarihine kadar süre verilmesinin kabulüne

- Bu kararın Kurum internet sayfası ile Resmî Gazetede yayımlanmasına oybirliği ile karar verilmiştir.”

TMV, kamu kurum ve kuruluşu gibi davranıp 30.06.2020 tarihine kadar sicile kayıt yaptırma kararı almıştır.

3.7. TÜZEL KİŞİLİĞİN BELİRLENMESİ VE KAMU ÖRGÜTLENMESİNDEKİ YERİ SORUNSALI

Araştırmanın konusu olan bu başlıkta, araştırma örneklemi üzerinden gidilerek Türkiye Maarif Vakfı'nı tanımlarken yaşanan tüzel kişiliğini belirleme sorunu ve kamu örgütlenmesinde yerinin olup olmadığı tartışılacaktır.

3.7.1. Tüzel Kişiliğin Belirlenmesi Sorunsalı

Türkiye Maarif Vakfı'nın hukuki statüsüne dair henüz net bir bilgi bulunamamaktadır. Kuruluş kanunu olan 6721 sayılı Kanunda bu konuya ilişkin bir hüküm yer almamaktadır. Ancak Vakfın öncelikle yurtdışında okul öncesi eğitimden yükseköğretime kadar her kademedeki eğitim hizmeti vererek bir kamu hizmeti sunduğu aşikardır. Vakfın karar organı olan Mütevelli Heyeti'nin 7 daimî üyesi Cumhurbaşkanı

tarafından atanmakta, diğer 5 üye ise Millî Eğitim Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Maliye Bakanlığı ile Yükseköğretim Kurulu temsilcilerinden oluşmaktadır. Dolayısıyla kamu tüzel kişisi olarak görünmektedir fakat kuruluş kararından sonra tescil işlemleri ile tüzel kişilik kazanması ve daha birçok yetki ve işlemleriyle özel hukuk tüzel kişisi olarak da nitelendirilmesi mümkündür.

Onar'a göre bu tür kuruluşlar, kamu yararına hizmet eden özel hukuk tüzel kişisidir. Özel hukuk alanına giren irade beyanı sonucu kurullar ve yine sona ermeleri irade beyanıyla gerçekleşir. Bu tüzel kişilerin kamu hukukundan doğma hiçbir yetki ve imtiyazları yoktur. Özel hukuk hükümlerine tabi olarak işleyişini sağlayan bu tüzel kişiler, çalışanlarını sözleşme ilişkisiyle istihdam ederler (Onar, 1960:788).

Ancak bu yorumu genişletmek belki de düzeltmek gerekmektedir. Dolayısıyla var olan tüzel kişilik sorunsalının varlığını netleştirebilmek adına Vakıf, her iki tüzel kişilik kapsamında ele alınacaktır.

3.7.1.1. Özel Hukuk Tüzel Kişisi Olarak TMV

Birinci bölümde de bahsedildiği üzere tüzel kişiliğin oluşturulması ve devamında bazı örgütlenmelerin tüzel kişiliği belirtilmemiş olabilmektedir. Bunun için yargı kararlarının tüzel kişiliğin oluşum biçimi ve hukuksal statü belirleme hususunda yardımcı olduğu söylenmiştir.

TMV hakkında 131 Milletvekili, 6721 sayılı Kanununun 1. Maddesinin 1. fıkrasında yer alan “ve yurtlar gibi tesisler” ibaresinin, 1. Maddesinin 1. fıkrasında yer alan “yurt içi de dahil olmak üzere bu kurumlarda görev alabilecek öğretmenleri yetiştirmek” ibaresinin, 2. maddesinin 1 inci fıkrasının (a) bendinin 5 inci alt bendinde yer alan “ve eğitim alan” ibaresinin, 2 nci maddesinin 1 inci fıkrasının (e) bendinde yer alan “Eğitim kurumlarında öğretmenlik, okutmanlık, danışmanlık ve akademisyenlik gibi görevleri üstlenecek kadroları yetiştirmek amacıyla” ibaresinin, 2 nci maddesinin 2 nci fıkrasının 1 inci cümlesinde yer alan “yapabileceği gibi tüzel ve ya gerçek kişilere ortak olarak da” ibaresi ile 3 üncü cümlesinde yer alan “veya şirket devralarak” ibaresi, 2 nci maddesinin 3 üncü fıkrasının, 3 üncü maddesinin 3 üncü fıkrasının, 3 üncü maddesinin 6 ncı fıkrasındaki “beş asil ve beş yedek” ibaresinin, 4 üncü maddesinin 2 nci fıkrasının, 5 inci maddesinin 1 inci fıkrasının son cümlesinde yer alan “devralabilir ve bunlara ortak olabilir” ibaresinin, Geçici Madde 1'in 2 nci fıkrasının, Geçici 1. Maddesinin 4 üncü fıkrasındaki “Millî Eğitim Bakanlığı'nın uygun gördüğü yurt dışında kamuya ait varlıklar Bakanlar Kurulu kararı ile bedelsiz olarak

Türkiye Maarif Vakfına devredilir” ibaresinin Anayasaya aykırılığı iddiasıyla iptali için Anayasa Mahkemesi’nde iptal davası açmıştır. Bahsi geçen Kanun maddeleri konu dışı olduğundan ele alınmayacak yalnızca Anayasa Mahkemesinin vermiş olduğu karardan tüzel kişilik hakkında hükümler aktarılacaktır.

6/12/2018 tarihli ve E.2016/159 K.2018/108 sayılı Anayasa Mahkemesi kararında yine TMV’nin tüzel kişiliği hakkında kesin bir ifade kullanılmamıştır.¹²

Bu kararda;

“Türkiye Maarif Vakfının (Vakıf) kurulması ve işleyişine ilişkin usul ve esaslar ise 6721 sayılı Kanun’da düzenlenmiştir. Kanun’un geçici 1.maddesinin (1) numaralı fıkrasında, Vakfın kuruluşu, vakıf resmi senedi ve 4721 sayılı Kanun hükümlerine göre tesciline ilişkin işlemlerin Millî Eğitim Bakanlığınca sonuçlandırılacağı belirtilmiş; 6.maddesinde de Kanun’da hüküm bulunmayan durumlarda 4721 sayılı Kanun ile 5737 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanacağı hüküm altına alınmıştır. Anılan hükümlere göre Vakıf da diğer vakıflar gibi 4721 sayılı Kanun hükümlerine göre vakfın kuruluş yeri mahkemesindeki vakıf siciline tescil edilerek kurulacaktır. Bununla birlikte 6721 sayılı Kanun’da Vakfın kuruluş ve işleyişine ilişkin özel hükümler öngörülmemiş, ayrıca Vakfa birtakım kamusal ayrıcalıklar tanınmıştır.”

“Vakıfların, gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal toplulukları olmaları ve kuruluş amaçları çerçevesinde faaliyette bulunmaları dolayısıyla her bir vakıf kendi kuruluş amacı çerçevesinde farklı bir hukuki konumdadır. Bu nedenle vakıfların kuruluş amaçlarını gerçekleştirebilmeleri için farklı kurallara tabi tutulmaları olağandır.”

“Yurt dışında insanlığın ortak birikim ve değerlerini esas alarak örgün ve yaygın eğitim hizmetleri vermek ve geliştirmek amacıyla kurulmuş olan Vakfın kuruluş amacını gerçekleştirebilmesi amacıyla diğer vakıflardan farklı kurallara tabi tutulmasında eşitlik ilkesine aykırılık bulunmamaktadır.”

“5737 sayılı Kanun’un 26.maddesinde; vakıfların amacını gerçekleştirmeye yardımcı olmak ve vakfa gelir temin etmek amacıyla -Genel Müdürlüğe bilgi vermek şartıyla- iktisadi işletme ve şirket kurabileceği, kurulmuş şirketlere ortak olabileceği

¹²<https://www.anayasa.gov.tr/icsayfalar/basin/kararlarailiskinbasinduyurulari/genelkurul/detay/pdf/2018-108.pdf>

belirtilmiştir. Anılan hüküm uyarınca vakıfların kural olarak şirket kurmalarına veya kurulu bir şirkete ortak olmalarına herhangi bir engel bulunmamaktadır. Anayasa Mahkemesinin 17/6/2010 tarihli ve E.2008/22, K.2010/82 sayılı kararında da elde ettikleri gelirleri amaçları doğrultusunda kullanmaları şartıyla vakıflara iktisadi işletme veya şirketlere sahip olma imkânı tanınmasında Anayasa'ya aykırı bir husus görülmemiştir.”

“Vakfın organları, organlarının oluşumu ve görevleri 4727 sayılı Kanun’un 106.maddesinde belirtilen genel kuraldan farklı olarak 6721 sayılı Kanun’da düzenlenmiştir...Öte yandan Denetim Kurulu üyelerinin belirlenmesine ilişkin anılan yetki sınırsız da değildir. Vakıf yöneticilerinde bulunması gereken nitelikler 5737 sayılı Kanun’da düzenlenmiştir...Denetim Kuruluna seçilecek üyelerin de 5737 sayılı Kanun’da belirtilen şartları taşıması zorunludur.”

“Dava konusu kuralda, Vakıf organlarında görev alan kişilerin 15/7/1950 tarihli ve 5682 sayılı Pasaport Kanunu’nun 13.maddesi kapsamındaki Türkiye Cumhuriyeti dış temsilcilikleri nezdinde memur edilen müşavirlere tanınan haklardan faydalanacakları hüküm altına alınmıştır. 5682 sayılı Kanun’un 13.maddesinde, diplomatik pasaport verilmesi öngörülen kamu görevlilerine yer verilmiştir. Maddenin üçüncü fıkrasında, Türkiye Cumhuriyeti dış temsilcilikleri nezdinde memur edilen müşavirler diplomatik pasaport verilecek kamu görevlileri arasında sayılmıştır. Dava konusu kuralla Vakıf organlarında görev alan kişilerin 5682 sayılı Kanun’un 13.maddesi kapsamındaki Türkiye Cumhuriyeti dış temsilcilikleri nezdinde memur edilen müşavirlere tanınan haklardan faydalanacakları hüküm altına alındığından kural uyarınca Vakıf organlarında görev alan kişilere de diplomatik pasaport verilebilecektir.”

“Hukuki nitelikleri gereği vakıflara kuruluş amaçlarını gerçekleştirebilmeleri amacıyla birtakım ayrıcalıklar tanınabilir. Dolayısıyla vakıflar amaçlarını gerçekleştirebilmeleri için farklı kurallara tabi tutulabilir...Vakfın kuruluş amacını gerçekleştirebilmesi amacıyla diğer vakıflardan farklı kurallara tabi tutulmasında eşitlik ilkesine aykırılık bulunmamaktadır.”

“Vakıf, 4721 sayılı Kanun ve 5737 sayılı Kanun’a tabi olarak faaliyette bulunacağından Vakıflar Genel Müdürlüğünün denetimine tabidir.”

hükmü verilmiştir. Buna göre Anayasa Mahkemesi, TMV'nin özel hukuk tüzel kişiliğine sahip olduğunu kabul etmiş, bu kapsamda iptal edilmesi talep edilen Kanun hükümlerini değerlendirmiştir.

Kararda belirtildiği üzere;

- TMV'nin de diğer vakıflar gibi 4721 sayılı Kanun hükümlerine göre vakfın kuruluş yeri mahkemesindeki vakıf siciline tescil edilerek kurulması,
- 6721 sayılı Kanununun 6.maddesinde belirtildiği üzere hüküm bulunmayan durumlarda 4721 sayılı Kanun ile 5737 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanması,
- Mahkemenin *“her bir vakıf kendi kuruluş amacı çerçevesinde farklı bir hukuki konumdadır. Bu nedenle vakıfların kuruluş amaçlarını gerçekleştirebilmeleri için farklı kurallara tabi tutulmaları olağandır.”* hükmüyle özelde TMV'nin genelde diğer vakıfların kamusal ayrıcalıklara sahip olmasının, vakıfların özel hukuk tüzel kişisi olma gerçeğini değiştirmeyecek olması,
- 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'nun 25.maddesinde belirtilen *“Vakıflar, vakıf senetlerinde yer almak kaydıyla amaç veya faaliyetleri doğrultusunda, uluslararası faaliyet ve işbirliğinde bulunabilirler, yurt dışında şube ve temsilcilik açabilirler, üst kuruluşlar kurabilirler ve yurt dışında kurulmuş kuruluşlara üye olabilirler”* hükmüne istinaden TMV'nin uluslararası faaliyette bulunması, yurt dışında 66 ülkede¹³ şube ve temsilciliğinin bulunması,
- Yine 5737 sayılı Vakıflar Kanununun 26.maddesinde belirtilen *“Vakıflar; amacını gerçekleştirmeye yardımcı olmak ve vakfa gelir temin etmek amacıyla... iktisadî işletme ve şirket kurabilir, kurulmuş şirketlere ortak olabilirler”* hüküm neticesinde TMV'nin Maarif Uluslararası Eğitim Kurumları Anonim Şirketi kurması ve faaliyetlerine devam etmesi,
- Vakıf yöneticilerinde bulunması gereken niteliklerin 5737 sayılı Kanun'da düzenlenmesi ve yöneticilerin de 5737 sayılı Kanun'da belirtilen şartları taşımasının zorunlu olması,
- Vakfın karar organı olan Mütevelli Heyetinden 7 daimî üyenin Cumhurbaşkanı tarafından atanması, 5 üyesinin Millî Eğitim Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Maliye Bakanlığı ve Yükseköğretim Kurulu tarafından atanmasına rağmen karar alırken bağımsız olması,

¹³ Türkiye Maarif Vakfının dünya genelinde hızla faaliyetlerini geliştirmesinden dolayı sayılar değişmektedir. Güncel durum ve detaylı bilgi için <https://turkiyemaarif.org/page/42-dunyada-tmv-16>.

- Vakfın personelinin İş Hukukuna tabi olması,
- Kişisel Verileri Koruma Kurumunun "Veri Sorumluları Siciline Kayıt Yükümlülüğünden İstisna Tutulacak Veri Sorumluları" ile ilgili Kişisel Verileri Koruma Kurulunun 02/04/2018 Tarihli ve 2018/32 Sayılı Kararı ile 04/11/2004 tarihli ve 5253 sayılı Dernekler Kanunu'na göre kurulmuş derneklerden, 20/02/2008 tarihli ve 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'na göre kurulmuş vakıfların sicile kayıt yaptırmaktan muaf tutulması,
- TMV'nin kuruluş Kanununda denetimden Denetim Kurulu olması, bunun yanı sıra bahsi geçen Anayasa Mahkemesi kararında Vakfın denetiminden Vakıflar Genel Müdürlüğünün sorumlu olması, 1203 sayılı Cumhurbaşkanı kararı ile Vakfın amaçları doğrultusunda kullanılmak üzere MEB bütçesinden 541 milyon Türk Lirasının aktarılması ancak bu aktarılan bütçenin 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu¹⁴ kapsamında Sayıştay tarafından denetlenememesi,

Nedenleriyle Türkiye Maarif Vakfı özel hukuk tüzel kişiliğine haizdir yorumu yapılabilir.

3.7.1.2.Kamu Hukuku Tüzel Kişisi Olarak TMV

Türkiye Maarif Vakfı'nın kanunla tanınan yetki, görev ve sorumlulukları incelendiğinde akla ilk olarak 5072 sayılı Dernek ve Vakıfların Kamu Kurum ve Kuruluşları ile İlişkilerine Dair Kanun gelebilir. Ancak adı geçen Kanunun amaç ve kapsamı hakkında bilgi veren 1.maddesine bakıldığında;

“Bu Kanun; kamu kurum ve kuruluşlarını, kamu hizmetlerini veya personelini desteklemek üzere kurulan dernekler ve Türk Medeni Kanunu'na göre kurulan vakıflar ile bunların kamu kurum ve kuruluşları ile ilişkilerini düzenler ve kapsar.

Kanunla kurulan dernek ve vakıflar, bu Kanun kapsamı dışındadır.”

hükümleri çerçevesinde 6721 sayılı Kanun ile kurulan Türkiye Maarif Vakfı'nın bu Kanunun kapsamı dışında olduğu görülmektedir.

Anayasanın idarenin bütünlüğü ve kamu tüzel kişiliği başlıklı 123.maddesine göre *“Kamu tüzel kişiliği, kanunla veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle kurulur.”* Dolayısıyla kanunla kurulmuş olmayı mevcut özel hukuk tüzel kişiliğinden uzaklaşma, kamu tüzel kişiliği olarak

¹⁴ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5018.pdf>

kurulma şeklinde yorumlayabiliriz. Yapılan araştırmalarda Türkiye’de kanunla kurulan başka bir vakfın bilgisine ulaşılamamıştır. Bu da TMV’nin kamu tüzeli kişisi olma niteliklerinden en baskın olanıdır.

Türkiye Maarif Vakfı, Anayasa Mahkemesi’nin 18/2/1985 tarihli ve E.1984/9, K.1985/4 sayılı kararında¹⁵ 2983 sayılı Tasarrufların Teşviki ve Kamu Yatırımlarının Hızlandırılması Hakkındaki Kanunun 6.maddesinin son fıkrasıyla Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı Kurulu’na yönetmelik çıkarma yetkisi vermiştir. Kanun’da Kurul’un tüzeli kişiliği hakkında herhangi bir hüküm bulunmadığı için yönetmelik çıkarma yetkisine haiz olmadığı ileri sürülerek iptal davası açılmıştır. Anayasa Mahkemesi, yönetmelik çıkarma hususunda Anayasa’nın 124.maddesindeki “Cumhurbaşkanı, bakanlıklar ve kamu tüzeli kişileri, kendi görev alanlarını ilgilendiren kanunların ve Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla, yönetmelikler çıkarabilirler” hükmünü Kurul’un oluşumundan yola çıkarak;

“Başbakanın veya görevlendireceği bir Bakanın başkanlığında kurulan ve Başbakan tarafından seçilecek Devlet Bakanları ile Maliye ve Gümrük, Bayındırlık ve İşkân, Ulaştırma, Tarım Orman ve Köyişleri, Sanayi ve Ticaret, Enerji ve Tabii Kaynaklar, Çalışma ve Sosyal Güvenlik ile Kültür ve Turizm Bakanlarından teşekkül eden; bir merkezi idare örgütü niteliğindeki Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı Kurulu’nun kamu tüzeli kişiliğine sahip olduğunu gösterir yasada herhangi bir hüküm de bulunmamaktadır. Bu nedenle, davaya konu edilen 8. maddenin son fıkrası hükmünün Anayasa’nın 124. Maddesine aykırı bulunmadığı sonucuna varılmıştır”

yorumunu yapmış ve oyçokluğu ile Kurul’u kamu tüzeli kişisi olarak kabul etmiştir. Bu karara karşı oy kullanan üyelerden biri Kurul’un Kanun’da açıkça belirtilen tüzeli kişiliğe sahip olmadığını dolayısıyla yönetmelik çıkaramayacağını savunmuştur.

TMV’de de benzer durum söz konusudur. 6721 sayılı Kanunun 3.maddesinin 2.fıkrasına göre Vakfın karar organı olan Mütevelli Heyeti, on iki üyeden oluşur. Bunlardan dördü Cumhurbaşkanı ve üçü Bakanlar Kurulu tarafından atanan yedi daimî üye ile ikisi Millî Eğitim Bakanlığı temsilcisi olmak üzere Dışışleri Bakanlığı ve Maliye Bakanlığı ile Yükseköğretim Kurulu temsilcilerinden teşekkül eder. Türkiye Maarif Vakfının kuruluşuna katılan gerçek kişiler ve tüzeli kişi temsilcileri Türkiye Maarif Vakfının Mütevelli Heyetini

¹⁵ <http://kararlaryeni.anayasa.gov.tr/Karar/Content/d28211b8-4ded-4592-b0ec-898d6bf79813?excludeGerekce=False&wordsOnly=False>

oluşturur. Yine Vakıf iç tüzüğüne göre Mütevelli Heyeti, yönetmeliklerin onaylanmasından sorumludur. Dolayısıyla yukarıda bahsi geçen Anayasa Mahkemesi kararında yer alan yorumlamalar Türkiye Maarif Vakfı için de yapılabilir. TMV'nin karar organının Cumhurbaşkanı tarafından belirlenmesi Vakfın merkezi idare örgütü niteliği taşıyabileceğini, bununla birlikte yönetmelik çıkarabilmesi, Vakfın kamu tüzel kişisi olarak yorumlanabilmesini sağlamaktadır.

Bunun yanı sıra 6721 sayılı Kanun'da belirtilen kuruluş amacına göre Türkiye Maarif Vakfı, yurt dışında Türkiye Cumhuriyeti adına Millî Eğitim Bakanlığı dışında doğrudan eğitim kurumu açma yetkisine sahip tek kuruluştur. Bir kamu hizmeti olan eğitim hizmetinin bir kamu kurumu olarak Türkiye'de merkezi teşkilat biriminde yer alan Millî Eğitim Bakanlığı tarafından kamu gücü ve ayrıcalıkları kullanarak ve kamu yararı gözeterek kamu personeli aracılığıyla tekel olarak sunulması, uluslararası arena da ise Millî Eğitim Bakanlığı'nın yanı sıra Türkiye Maarif Vakfının bu hizmeti sunmakta yetkili olması, kamu gücü ve ayrıcalıklarını, kamu bütçesini kullanarak kamudan görevlendirebildiği personelle eğitim faaliyetlerini yerine getirmesi Bakanlık ile Vakfi statü olarak eşdeğer tutmaktadır.

Vakfa tanınan ayrıcalıklar incelendiğinde 6721 sayılı Kanunun 4.maddesine göre Türkiye Maarif Vakfının organlarında görev alan kişiler 15/7/1950 tarihli ve 5682 sayılı Pasaport Kanunu'nun 13'üncü maddesi kapsamındaki Türkiye Cumhuriyeti dış temsilcilikleri nezdinde memur edilen müşavirlere tanınan haklardan faydalanırlar. Vakıf tarafından yurtdışında görevlendirilen okul yöneticileri ve öğretmenler 15/7/1950 tarihli ve 5682 sayılı Pasaport Kanunu'nun 14'üncü maddesi kapsamındaki Hükümetçe, hususi idarelerce veya belediyelerce resmî vazife ile dış memleketlere gönderilenlere veya dış memleketlerde vazifeye alınanlara tanınan haklardan faydalanırlar. Bundan ötürü Vakfın yurtdışında görev alan personeli, kamu personelinin gücü ve ayrıcalıklarına sahiptir. Yani görevini ifa ettiği ülkede, yetkililer tarafından Türkiye Cumhuriyeti'nin kamu görevlisi olarak kabul edilmekte ve muamele görmektedir. Bu da Vakfın kamu kurumu olduğunu, herhangi bir sivil toplum kuruluşu olmadığını göstermekte, kamu tüzel kişisi olarak varlık göstermektedir.

Yine 6721 sayılı Kanunun 2'nci maddesinde sayılan faaliyetlerinin yürütülmesi için ihtiyaç duyulan personelin temini amacıyla kamu kurumlarında istihdam edilen Devlet memurları ile öğretim elemanlarından gerekli nitelikleri taşıyanlar, Türkiye Maarif Vakfının talebi ve kendilerinin isteği üzerine kurumlarınca en fazla iki yıl süreyle Türkiye Maarif Vakfında görevlendirilebilir. Söz konusu görevlendirmeler, iki yılın dolmasından sonra gerektiğinde

aynı usulle ikişer yıl süreyle en fazla üç defa uzatılabilir. Bu şekilde görevlendirilenler bu görevleri süresince aylıklı izinli sayılırlar. Bunlara, yurtdışında görev yaptıkları süre için, görevlendirildikleri ülkede sürekli görevle bulunan ve 9 uncu derecenin 1 inci kademesinden aylık alan bekâr meslek memuruna ödenmekte olan yurtdışı aylığını geçmemek üzere Mütvevelli Heyetince belirlenecek tutarda Vakıf tarafından ödeme yapılabilir. Bu hükümle birlikte, Vakfın kamu görevlilerini geçici görevlendirme ile istihdam edebilmesi, Vakıf bünyesinde çalışmaya başlayan devlet memurları ve öğretim üyelerinin mevcut özlük haklarının bir kamu kurumunda görevlerini ifa etmeye devam ediyormuşçasına korunması, TMV'nin kamu kurumu olarak nitelendirilmesi, dolayısıyla kamu tüzel kişiliğine sahip olması anlamına gelmektedir.

Vakfın amaçlarını gerçekleştirmek için yapacağı hizmetlere ilişkin giderlerin karşılanmasına yönelik bütçesini, 25/6/2019 tarihli ve 1203 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile 2019 yılında Millî Eğitim Bakanlığı bütçesinden aktarılan 541 milyon Türk Lirası oluşturmaktadır. 6721 sayılı Kanun gereği bağış ve yardım alabilen, iktisadi işletmeler kurabilen, bu işletmelere ortak olabilen Vakfın en büyük gelir kaynağı kamu bütçesidir.

Vakfın, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 2.maddesinin c fıkrasında sayılan sosyal güvenlik kuruluşları, fonlar, özel kanunlarla veya Cumhurbaşkanlığı Kararnameleriyle kurulmuş ve kendilerine kamu görevi verilmiş tüzel kişiliğe sahip kuruluşlar (meslekî kuruluşlar ve vakıf yüksek öğretim kurumları hariç) arasında “özel kanunlarla kurulmuş” kuruluş olarak değerlendirilmesi ve bu Kanun hükümleri çerçevesinde ihaleler gerçekleştirmesi kamu tüzel kişiliğine sahip olarak değerlendirilebilir.

Bunlara ek olarak, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 30/05/2018 tarihli ve E. 2016/1222, K. 2018/1137 sayılı kararında taraflar arasındaki “ilave tediye” davasından dolayı yapılan yargılamada davacı, davalı vakfın kamu hukuku tüzel kişisi olup, kendisinin de kamu işçisi olduğu hâlde 6772 sayılı Kanun uyarınca ödenmesi gereken ilave tediye ödemelerinin yapılmadığını ileri sürerek ilave tediye alacağını tahsiline karar verilmesini talep etmiştir. Dava sonucunda Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfının (SYD) tüzel kişiliği ve kamu kurumu olup olmaması hakkında Hukuk Genel Kurulu tarafından karar verilmiştir.¹⁶ Karara göre;

¹⁶ <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/dsp.php?fn=hgk-2016-9-1222.htm&kw=`2018/1137`#fm>

“Medeni Kanuna göre tüzel kişilik kazanan vakıflar ile kanunla kurulan SYD vakıflarının farklılıklarına da değinmek gerekir. Az yukarıda kuruluş aşamasına ilişkin yapılan açıklamalardan da anlaşılacağı üzere SYD vakıfları, kuruluşunda olduğu kadar gelirler, ayrıcalıklar, çalışan personelin tabi olduğu esaslar vs. yönlerden kendine özgü nitelikler taşımaktadır. Diğer vakıfların kuruluşu Medeni Kanuna göre resmî senetle veya vasiyet yolu ile gerçekleşmesine rağmen Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları özel bir Yasayla yani 3294 sayılı Kanun ile kurulmuştur. Özel bir kanunla kurulduğu gibi yönetimin de bu kanunla belirlendiği SYD Vakıflarında, vakıf kuran yani vakfeden kuruluş bizatihi Devletin kendisidir. Vakfın gelirleri 3294 sayılı Kanununun Ek-1. maddesi gereğince kamu alacağı mahiyetinde kabul edilmiştir. Diğer vakıfların amacı, malları, organlarının asliye hukuk mahkemesi kararı ile değiştirilmesi mümkün olduğu hâlde, SYD vakıflarında bu değişiklikler yasayla yapılmaktadır. Vakıflar amaçlarına uygun bir mal varlığı ile kurulurken SYD Vakıfları sembolik bir mal varlığı ile kurulup giderleri kamu bütçesinden sürekli karşılanmaktadır. Yine yasayla belirlenen yöneticiler için SYD Vakıflarında huzur hakkı ücreti belirlenmiştir.

...SYD Vakıflarının gelirleri arasında bağışlardan bahsedilmiş ise de fiiliyatta sayılan bu yardımların payının yok denecek kadar az olduğu bilinen bir gerçektir. Gelirlerinin neredeyse tamamı kamu gelirlerinden (SYD Teşvik Fonundan) sağlanmaktadır.

... Gönüllülük ve rızaen değil bizzat Kanunla kurulması öngörülen SYD vakıflarının kuruluş aşamasının vakıflardaki prosedüre uygun olarak tamamlanması SYD Vakıflarının hukuki statüsünü değiştirecek mahiyette kabul edilemez. Zira 3294 sayılı Kanunda düzenlenen sosyal yardım şeklindeki kamu hizmetinin gerçekleştirilmesi Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının görev alanına girmektedir.

... Vakıflarının belirtilen nitelikleri dikkate alındığında kamu kurumu şeklinde örgütlendiği açık olup bu noktada Bakanlığın vakıflar üzerindeki yetkisinin sadece denetim ile sınırlı olduğunu söylemek biraz önce yer verilen yasal düzenlemeler ile bağdaşmayacaktır.

... Bütün bu nedenlerle vakıfların kamuya bağlı, kamusal yetkiler kullanan, kamusal hizmet gerçekleştiren, gelirlerinin tamamına yakını Devlet tarafından karşılanan kamu işyerleri olduğunun kabulü gerekmektedir.

... Sonuç olarak, Devlet tarafından yasa ve yasanın verdiği yetki ile idari işlemlerle kurulan, kamusal yetki ve ayrıcalıklardan yararlanan kamu tüzel kişilikleri ile bunlara bağlı kuruluşlarda iş sözleşmesi ile çalışanlar anılı alacağına hak kazanacaktır. Buna göre de gelirlerinin %50 sinden fazlası kamu kurumuna ait olan, kamu kurumu şeklinde örgütlenen davalı vakıf 6772 sayılı Kanun kapsamındadır.

Hâl böyle olunca, kamu kurumu niteliği 3294 sayılı Kanununun 7. maddesine eklenen fıkra ile de açıklığa kavuşturulan davalı vakıf, 6772 sayılı Kanun kapsamında ilave tediye ödemekle yükümlü olup yerinde olmayan gerekçelerle davanın reddine karar verilmesi hatalı olmuştur.”

adı geçen Vakıf, kamu kurumu niteliğinde, kamu tüzel kişiliğine haiz kabul edilmiştir. Sundukları hizmet farklı olsa da nitelik olarak SYD Vakıfları ve Türkiye Maarif Vakfı kamu hizmeti sunmaktadır. Yine her iki Vakıf, kanunla kurulmuş ve Medeni Kanun’da belirtilen hükümlere göre faaliyetlerine başlamıştır. Her iki Vakfın gelirleri, her ne kadar bağış alabilseler de büyük çoğunluğu kamu bütçesinden sağlanmakta, her ikisinin yöneticilerine kanunla belirlenen huzur hakkı ücreti ödenmektedir.

Sonuç olarak yukarıda bahsedilen Hukuk Genel Kurulu’nun vermiş olduğu karar ve yaklaşım emsal teşkil edebilecek, böylelikle Türkiye Maarif Vakfının kamu kurumu niteliğinde, kamu tüzel kişiliğine haiz olduğu yorumu yapılabilir.

3.7.2.Kamu Örgütlenmesindeki Yeri Sorunsalı

Kamu örgütlenmesinde araştırmanın örneklemini olan TMV gibi hukuksal niteliği tartışmalı kamu yararına faaliyet gösteren dernekler, vakıflar, meslek kuruluşları, özerk kuruluşlar ya da bağımsız idari otoriteler gibi çok fazla sayıda kamu örgütü vardır (Karasu, 2004).

Bu tip örgütlenmeleri Onar, “kamu tüzel kişilerine benzeyen özel hukuk tüzel kişisi” olarak tanımlamaktadır. İki ayrı tüzel kişiliği karşılaştırarak kamu kurumları ile kamu yararına hizmet eden özel hukuk tüzel kişilerini ayıran Onar, kamu yararına hizmet eden dernek veya vakıfların kamu tüzel kişiliğine dönüşebilmeleri için kamu hukuku tasarrufu ile kamu örgütlenmesi içinde var olan idareye bağlanmaları gerektiğini, vakıflar içinse bunun doğrudan kanundan kaynaklandığını belirtir (Onar, 1960:787). Buna örnek olarak 5/5/2007 tarihli ve 5653 sayılı Yunus Emre Vakfı Kanunu ile kurulan Yunus Emre Vakfı

gösterilebilir.¹⁷ Birçok açıdan TMV ile benzerlik gösteren Yunus Emre Enstitüsü, Kültür ve Turizm Bakanlığının merkez teşkilatı içerisine dahil edilmiştir.

Araştırma örneklemini Türkiye Maarif Vakfına bakıldığında dünya genelinde eğitim hizmetleri sunan bir vakıf olduğu görülmektedir. Bir kamu hizmeti olan eğitim hizmetini sunan bu vakıf, kamu örgütlenmesi içerisinde yer almamaktadır. Kamu hizmetini, kamu bütçesinden yararlanarak, kamu gücü ve ayrıcalıklarını kullanarak, karar organı Cumhurbaşkanlığı tarafından belirlenerek, kamu personeli görevlendirerek yurtdışında, kamu örgütlenmesinin merkez teşkilatının temel taşlarından olan Bakanlıkla eşdeğer hizmet sunan ve yetkiye sahip olan bir vakıf, özel hukuk tüzel kişisi gibi yorumlanarak herhangi bir kamu örgütüyle organik ya da inorganik bağı oluşturulmamıştır.

İkinci bölümde ele alınan bu sorunsal aslında dünya genelinde mevcuttur. Araştırma örneklemini olan TMV'nin yurtdışında eğitim faaliyetleri yürütmesinde, bu faaliyetleri ülkelerin yerel hukukları çerçevesinde tüzel kişiliklerini vakıf ya da şirket şubesi olarak oluşturmasında, dünya genelinde okulların şirket (*company limited by guarantee*) formunda kamu yararı şirketi olarak örgütlenmesinde yasal bir engel ya da sınırlama yoktur. Hatta İngiltere'de giderek çok sayıda okul kamu yararı güden şirket, vakıf vb. biçiminde örgütlenmektedir. (Maltby, 2003: 18). Ancak kamu yararı güden bir vakfın, şirketin vb. özel hukuk tüzel kişisinin bağımsız, hesap vermeden kamu hizmeti sunması, kamu bütçesini kullanması mümkün görünmemektedir. Devlet bütçesini, yine devletin kamuya sunduğu hizmeti, devletin çalışanı aracılığıyla sunması bir örgüt, kamu örgütünden tam olarak bağımsız olmadığını, hatta birçok açıdan bağı olduğunu kabul etmek gerekmektedir.

Türkiye Maarif Vakfı da bu örgütlerden biridir. 6721 sayılı Kanun'da kamu yararına çalışan bir vakıf olduğu belirtilen TMV, öncelikli olarak Türkiye Cumhuriyeti'nin kamu diplomasisi yürüttüğü misyon kurumlarından. Dolayısıyla yukarıda detayları aktarılan Anayasa Mahkemesinin 17/6/2010 tarihli ve E.2008/22, K.2010/82 sayılı kararında belirtildiği üzere kuruluş olarak 4721 sayılı TMK'da yer alan vakıflar gibi olsa da işlevi farklılaşmış; kamu kurumu gibi hareket ederek Türkiye devleti adına diplomasi faaliyetleri

---

¹⁷ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5653.pdf> (Değişik: 6/12/2017 – 7063/8 md.) Vakfın karar organı olan Mütevelli Heyeti; heyetin tabii üyeleri olan Kültür ve Turizm Bakanı, Kültür ve Turizm Bakanlığı Müsteşarı, Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı, Maliye Bakanlığı Müsteşarı ve Millî Eğitim Bakanlığı Müsteşarından, tabii üyelerin dışında; Cumhurbaşkanlığı tarafından seçilen beş kişi ve Türkiye Maarif Vakfı tarafından kendi mütevelli heyeti üyeleri arasından seçilen bir kişiden oluşur. Kültür ve Turizm Bakanı, Mütevelli Heyetin başkanı; Kültür ve Turizm Bakanlığı Müsteşarı, başkan vekili şeklinde değiştirilmiştir.

yürütmektedir. Bu da karşımıza değişen vakıf anlayışı sonucu kamu kurumu niteliğindeki örgütlenmeyi çıkarmaktadır.

Türkiye Maarif Vakfı, “Türkiye'nin uluslararası eğitimde dünyaya açılan kapısı” sloganıyla Türkiye Cumhuriyeti adına Millî Eğitim Bakanlığı dışında doğrudan eğitim kurumu açma yetkisine sahip tek kuruluş olarak varlık göstermektedir. Dolayısıyla yurtdışında Türkiye adına eğitim faaliyetlerini yürüten iki kuruluş bulunmaktadır. Ancak MEB, idarenin merkez teşkilatı içerisinde yer alırken TMV herhangi bir idare teşkilatı içerisinde yer almamaktadır.

Bunun yanı sıra Vakfın Mütevelli Heyet üyeleri Cumhurbaşkanı tarafından atanan yedi daimî üye ile ikisi Millî Eğitim Bakanlığı temsilcisi olmak üzere Dışişleri Bakanlığı ve Maliye Bakanlığı ile Yükseköğretim Kurulu temsilcilerinden teşekkül eder. Bu üyeler gerçek kişi olarak değil tüzel kişiliklerini temsilen seçilmektedir. Karar organı idarenin merkez teşkilatından temsilcilerinin Cumhurbaşkanı tarafından atanmasıyla oluşan bir vakıf, idare teşkilatı içerisinde bulunmamaktadır.

Vakfın faaliyet ve hesaplarını Mütevelli Heyeti adına denetleyen Denetleme Kurulu da keza Millî Eğitim Bakanlığı ve Maliye Bakanlığı temsilcilerinden oluşmaktadır. Dolayısıyla kamu kurumlarının kararlarını aldığı ve yine kamu kurumları tarafından denetlenen TMV'nin kamu kurumu olarak örgütlenme içerisinde bulunmaması anlamsızlık oluşturmaktadır.

Vakıf organlarında görev alan kişilerin Türkiye Cumhuriyeti dış temsilcilikleri nezdinde memur edilen müşavirlere tanınan haklardan faydalanması, yurtdışında görevlendirilen okul yöneticileri ve öğretmenlerin Hükümetçe, hususi idarelerce veya belediyelerce resmî vazife ile dış memleketlere gönderilenlere veya dış memleketlerde vazifeye alınanlara tanınan haklardan faydalanması, personelin İş Kanunu hükümleri çerçevesinde haklara sahip olsa bile yurtdışında Türkiye Cumhuriyeti'nin kamu görevlisi, temsilcisi olarak değerlendirildiği açıktır. Yine Vakıf faaliyetleri için ihtiyaç duyulan personelin temini amacıyla kamu kurumlarında istihdam edilen devlet memurları ile öğretim elemanlarından gerekli nitelikleri taşıyanların TMV'nin talebi ve kendilerinin isteği üzerine kurumlarınca TMV'de görevlendirilmeleri, görevleri süresince aylıklı izinli sayılmaları, kamu personelinin yine bir kamu kurumunda görevini ifa ediyormuşçasına sahip olduğu özlük haklarının devam etmesi Vakfın bir kamu kurumu olarak nitelendirilebilmesini sağlamaktadır.

6721 sayılı Kanunun geçici 1.maddesinde ve 1203 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı'nda belirtilen hükümlere göre Millî Eğitim Bakanlığı bütçesinden Türkiye Maarif Vakfına faaliyetlerini gerçekleştirebilmesi için bütçe aktarılmaktadır. Dolayısıyla Vakıf, kamu bütçesi kullanmaktadır.

Tüm bu bilgiler ışığında Türkiye Maarif Vakfı'nın 4721 sayılı Kanun ve 5737 sayılı Kanun çerçevesinde kurulması, organları, personel istihdam etme yöntemi, tabi olunan mevzuat, uyuşmazlıkların çözümü açısından bakıldığında özel hukuk tüzel kişisi olarak kabul edilebilir. Bundan ötürü kamu örgütlenmesi içerisinde yer alması beklenmeyebilir.

Öte yandan Vakfın, kuruluş amacı açısından kamu hizmeti sunması ve bunu da Milli Eğitim Bakanlığı yanında tek yetki sahibi olarak var olması, karar organının 7 daimi üyesinin Cumhurbaşkanı tarafından atanması, diğer 5 üyenin Türkiye Cumhuriyeti devletinin bakanlıklarının temsilcilerinden olması, yönetmelik çıkarabilmesi, bütçesini Türkiye Cumhuriyeti devleti hazinesinden alması, kendi ihale şartları olsa da hükmün bulunmadığı hallerde 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'na tabi olması, Kişisel Verileri Koruma Kanunu'na göre verilerini kamu kurumları gibi işlemesi açısından değerlendirildiğinde kamu tüzel kişiliğine haiz kamu örgütü olarak kabul edilebilir.

Vakfın bir kamu örgütü olarak idarenin teşkilatlanmasında yer almamasının temelinde birçok neden bulunmaktadır. Bunlardan ilki, kamu diplomasisi yürütülürken ülkelerin farklı hukuki yapılarından ötürü ağır bürokratik süreçlere takılmadan, vakıf ya da şirket şubesi kurarak hızlı bir şekilde faaliyet gösterebilmesi, istihdamda kolaylıklar sağlanması, vergi vb. yükümlülüklerden muaf tutulması söz konusudur.

İkincisi ise kamu örgütlerinden “bağımsız, serbestçe” faaliyette bulunulması, hesap verilebilirliğin azaltılması, yerindelik ve hukukilik denetiminin azaltılması amacıdır.

1980'lerden itibaren özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının kamu sektörünün sunduğu hizmetlere dahil olmasıyla kamu kurumu niteliğinde birçok örgüt ortaya çıkmış, bu da örgütlenmede çok parçalı yapıların oluşmasına neden olmuştur. Böylelikle farklı yapılarda örgütler, benzer kamu hizmeti sunmaya başlamış ve uluslararası anlamda nitelendirme yapılmakta sorunlar yaşanmıştır. Bu sorunlar beraberinde başka sorunları doğurmuştur. Denetimlerin kamu örgütlerinde olduğu kadar sıkı olmaması yolsuzluklara, liyakatin kaybolmasına, kalitenin azalmasına sebep olmuştur. Bu sebeple, dünya genelinde sayıları oldukça fazla olan kamu kurumu niteliğindeki örgütler için teşkilatlanmanın oluşturulması elzemdir.

SONUÇ

1980'den itibaren kamu örgütlenmesi yönetim modeliyle parçalı hale gelmiştir. Kamu-özel-STK ortaklığı modeliyle yürütülen kamu hizmetlerinin sağlıklı ve verimli sunulması hususunda örgütlenmenin bütünlük içermemesi bazı sorunları gündeme getirmiştir. Bu parçalanmanın getirdiği sorunlardan biri tüzel kişilik sınırının belirlenmesi, aktörlerin kamu örgütlenmesi içerisinde bulunup bulunamayacağı sorunsalının aşılması ve bu aktörlerin sahip oldukları özerklik boyutudur. Bunların yanı sıra Oyan şu sorunlardan bahsetmiştir:

“Kamu yönetiminin bütünlüğü bozuldukça, yani kamu otoritesinin ‘devlet tüzel kişiliği’ dışında ayrı kamu tüzel kişilerin temsil edilmesi yaygınlaştıkça, devlet yönetimi o ölçüde parçalanacak, kamu gelir ve giderlerinin parlamento denetimindeki merkezi bütçe dışına çıkması riski artacak, kamu ekonomik yönetiminin eşgüdümü ve denetimi zorlaşacak, kamu personel ve ücret rejimi çarpıklaşacak, ayrı karar birimlerinin kamuya getirdiği cari gider yükleri ve yeterince uzmanlaşmamış ve dağınık karar süreçleri nedeniyle kamu kaynaklarının kullanımı olanağı zayıflayacaktır” (Oyan, 2001).

Merkeziyetçiliğin zayıflatılarak sorumluluğun, denetimin, işlevselliğin, hizmet sunmadaki tekliğin zedelendiğini, sistemi karmaşık hale geldiğini ve sonuçta devletin zayıflatıldığını savunan yazarların aksine bazı yazarlar örgütlenmedeki çeşitliliğin devleti zayıflatmadığını, tersine güçlendirdiğini, “kürek çeken değil, direksiyon tutan devlet” anlayışına dayanan bir örgütlenme modeline gidildiğini böylelikle devletin diğer örgütleri yönlendirme yoluyla yürütme görevini vererek işlevsel hale getirdiğini savunmaktadır (Osborne & Gaebler, 1993: 25-48).

OECD Raporu'nda ise özerk örgütlenmelerin yozlaşmalara sebep olduğu, özerk örgütlenmelerin yönetim kurullarının bakanlık, özel sektör, STK vb. gibi yerlerden gelen temsilcilerden oluştuğu, bu yüzden yönetimde idari usullerin çok bilinmediğini, bunlara ek olarak yönetim kurulu üyelerinin belirlenmesinde şeffaf kriterlerin olmaması, üyelerin temsil niteliğinin zayıf olması, “dost ilişkilerine konu olan”, “hak edilmeyen oranlarda maaş ve diğer haklara sahip” olması, gibi nedenlerle eleştirilmiştir. (OECD, 2002).

Görüldüğü üzere siyasi iradenin kararıyla kurulan ve yine bu iradeyle faaliyetlerini sürdüren, kamu kaynaklarını kullanarak kamu diplomasisi yürüten *tampon kurum* olarak adlandırılacak bu organizasyonların, örgütlenmelerin sayılarının artmasıyla kamu

yönetimi örgütlenmesi farklı açılardan yorumlanmıştır. Ancak bu yorumlamalar içerisinde, tüzel kişiliğinin açık ve anlaşılır şekilde ortaya kon (a)madığı örgütlenmelerin kamu örgütlenmesi içerisinde kesin olarak var olup olmadığı, varsa hangi tip örgütlenmeler içerisinde yer aldığı, yoksa niçin olmadığı sorularının cevabı bulunmamaktadır.

Yapılan bu araştırmada da 4721 sayılı TMK ve 5737 sayılı Vakıflar Kanunu hükümleri uyarınca kurulan ancak amaç olarak kamu yararı güden, siyasi irade tarafından kanunla kurulan, devlet tarafından desteklenerek kamu hizmeti sunan vakıfların tüzel kişiliklerinin kanunlarında açıkça belirtilmemesi ele alınmış, kamu örgütlenmesinde nerede yer aldıkları belli olmayan vakıflardan Türkiye Maarif Vakfı incelenmiştir.

Vakıf, hakkında Anayasa Mahkemesi'nde açılan dava ile ayrıcalıklara sahip, kamu yararına faaliyet gösteren özel hukuk tüzel kişisi gibi değerlendirilmiştir. Ancak başta Türkiye Maarif Vakfı olmak üzere kanunla, Türkiye Cumhuriyeti adına farklı coğrafyalarda faaliyette bulunan Vakıflar; amaç, yetki ve görev, bütçe, kaynak, ayrıcalıklar açısından değerlendirildiğinde kamu tüzel kişisi olarak nitelendirilmesi gerekmektedir. Araştırmaya konu olan Türkiye Maarif Vakfı, özel hukuk tüzel kişisi gibi irade özerkliğine sahip değildir. Öncelikli hedefi yurtdışında faaliyet gösteren FETÖ iltisaklı okulların Vakfa devrini gerçekleştirmek olan, daha sonrasında dünyanın farklı coğrafyalarında okul, yurt vb. gibi eğitim kurumları açmak olan Vakfın, bahsi geçen faaliyetleri gerçekleştirebilmek adına başta Cumhurbaşkanımızın iş ve işlemler yürütülecek, eğitim hizmeti sunulacak ülke başkanlarına hitaben yazdıkları mektuplarla, iki ülke arasında yapılan işbirliği protokolleri ya da ev sahibi ülke anlaşmalarıyla, Dışişleri Bakanlığı nezdinde yürütülen ilişkiler neticesinde yurtdışında varlığını sağladığı söylenebilir. Bunun yanı sıra yıllık ve aylık bütçesini devlet hazinesinden, Maliye Bakanlığı üzerinden alması yine Vakfın özerk, kamu kurumu olma niteliğinden uzak olmadığını göstermektedir. Uluslararası ilişkilerin geliştirmesi maksadıyla, uluslararası hukuk kurallara uygun olarak ve tüzel kişilik açısından “*nongovernmental organizations*” olması nedeniyle daha serbest faaliyet gösterebilecek nitelikte kurgulanan vakıfların yukarıda bahsi geçen nedenlerden ötürü kamu örgütlenmesinden uzak, salt özel hukuk tüzel kişisi olarak görülmesi gerçekçi değildir.

Bu vakıfların ya da kapsayıcı şekilde ifade etmek gerekirse özel sektör, STK gibi aktörlerin kamu örgütlenmesi içerisinde net bir şekilde bulunmamaları; aşırı parçalı kamu örgütlenmesinin ortaya çıkmasına, bunun idarenin bütünlüğü ilkesine zarar vermesine, bu

aktörlerin işleyişinde siyasallaşmanın ortaya çıkmasına, kamu kaynak kullanımının ve harcamalarının kontrol edilmesinin güçleşmesine sebebiyet vermektedir.

Sonuç olarak, yönetim modeli sonrasında değişen örgütlenme modelleri ve geleneksel toprak esaslı örgütlenme prensibi çerçevesinde, Türk kamu yönetimi örgütlenmesinde değişikliklerin yapılması büyük önem taşımaktadır. Bu çalışma ile geçmişten günümüze değişen vakıf anlayışının kamu yönetimi modelleri çerçevesinde kamu örgütlenme prensipleri içerisine uygulamalarda dahil edildiği ancak teorik olarak henüz bir düzenleme yapılmadığı ortaya konmaya çalışılmış, gittikçe sayıları artan bu aktörler için kamu yönetimi disiplininde çalışmalar yapılması gerektiği, bu hususta uluslararası faaliyet göstermeleri nedeniyle *merkezsizleşme* kavramından yola çıkılarak kamu örgütlenme tipi oluşturulabileceği belirtilmiştir.

KAYNAKÇA

- Acar, M. (2003). "21.yüzyılı Şekillendirecek İki Anahtar Kavram Olarak Küreselleşme ve Sivil Toplum". *Sivil Toplum Dergisi*, 2.
- Akdemir, M. S. (2007). "Osmanlı Arşiv Belgeleri Işığı Altında XIX. Yüzyıl Burdur Vakıfları". *Review of the Faculty Divinity, University of Suleyman Demirel*, 101.
- Akgündüz, A. (1988). *İslam Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Vakıf Müessesesi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu yayınları.
- Akipek, J., & Akıntürk, T. (2004). *Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri*. İstanbul: Beta.
- Aksoy, Ş. (1998). "Yeni Sağ, Kamu Yönetimi ve Yerel Yönetimler: Eleştirel Bir Yaklaşım". *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 3-13.
- Aksoy, Ş. (2003). "Yeni Sağ ve Devletin Değişimi", B. Aykaç, Ş. Durgun ve H. Yayman (Editörler). *Türkiye'de Kamu Yönetimi*. Ankara. Yargı, s. 545-559.
- Aktan, C. C. (2015). "İdeal Devlet ve İyi Yönetim: Temel İlkeler, Kurallar ve Kurumlar". *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 50-60.
- Akyıldız, A. (2006). "Vakfın Sona Ermesi". *Türk Hukuk Enstitüsü Dergisi*, 3-7.
- Akyılmaz, B., & Sezginer, M. (2001). *İdare Hukuku Dersleri*. Konya: Göksu Matbaası.
- Atay, E. E. (2009). *İdare Hukuku*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Ateş, İ. (1982). "Vakıflarda Eğitim Hizmetleri ve Vakıf Öğrenci Yurtları". *Vakıflar Dergisi*, 32-99.
- Banks, N., & Hulme, D. (2012). "The Role of NGOs and Civil Society in Development and Poverty Reduction". *Brooks World Poverty Institute, University of Manchester*, 2-38.
- Barkan, Ö. L. (1942). "Vakıfların Bir İskan ve Kolonizasyon Metodu Olarak". *Vakıflar Dergisi*, 354-386.
- Başaran, İ. (2008). *Kent ve Yerel Yönetim*. İstanbul: Okutan Yayıncılık.
- Bayraktar, G. (1999). "Yeni Sağ Düşüncesinin Kamu Yönetimindeki Yansıması Olarak YKY Anlayışı". *Kök Araştırmalar*, 55-65.
- Bayramoğlu, S. (2005). *Yönetişim Zihniyeti: Türkiye'de Üst Kurullar ve Siyasal İktidarın Dönüşümü*. İstanbul: İletişim.
- Bebbington, T., & Mitlin, D. (1996). *The NGO Sector and Its Role In Strengthening Civil Society and Securing Good Governance*. London: IIED.
- Bebbington, T., & Hickey, S. (2006). "NGOs and Civil Society", in D.A. Clark (Ed.) *The Elgar Companion to Development Studies*, Edward Elgar, Cheltenham.
- Bebbington, T., Hickey, S. & Mitlin, D. (Editors). (2008). *Can NGOs Make a Difference? The Challenge of Development Alternatives*, London & New York: Zed Books.

- Berkün, S. (2017). Kamu Açısından Yönetim. *Emek ve Toplum*, 638-663.
- Bilmen, Ö.N. (1969). *Hukuk-i İslamiye ve Istılahat-ı Fikhiyye Kamusu*, C.4, İstanbul: Bilmen Yayınları.
- Bozkurt, Ö., Ergun, T., & Sezen, S. (2008). *Kamu Yönetimi Sözlüğü (Fransızca ve İngilizce Karşılıklarıyla)*. Ankara: TODAİE Yayını.
- Bozeman, B. (1987), *All Organizations Are Public: Bridging Public and Private Organizational Theories* (San Francisco: Jossey Bass Publishers).
- Brecher, C. (2002), *The Public Interest Company as a Mechanism to Improve Service Delivery* (London: Public Management Foundation).
- Charnovitz, S. (2006). Nongovernmental Organizations and International Law. *The American Journal of International Law*, 358-372.
- Cin, H., Akgündüz, A. (1990). *Türk İslam Hukuk Tarihi*, C.2. İstanbul: Timaş.
- Çizakça, M. (2000). *A History of Philanthropic Foundations*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- DeJong, J. (1991). *Nongovernmental Organizations and Health Delivery in Sub-Saharan Africa (English)*. Washington, DC: World Bank.
- Demir, M. (1997). "Anadolu'da İlk Türk Şehirleşmesinde Vakıfların Rolü", *C. B. Ü., I. Türk Tarihi ve Edebiyatı Kongresi Bildirileri*, 63-67.
- Denhardt, B. R., & Denhardt, J. V. (2000). "The New Public Service: Serving Rather than Steering". *Public Administration Review*, 549-559.
- Develioğlu, F. (1993). *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lügat*. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- Diler, E. (1992). *Osmanlı İmparatorluğu'nda Kamu Hizmeti Açısından Vakıflar. Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- DTI (2003), *Enterprise for Communities: Proposals for a Community Interest Company* (London: HM Treasury).
- Dural, M., & Öğüz, T. (2001). *Kişiler Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Duran, L. (1982). *İdare Hukuku Ders Notları*. İstanbul: Fakülteler Matbaası.
- Edwards, M., & Hulme, D. (2002). *NGO Performance and Accountability*. London: Earthscan.
- Em, A. (2011). *Türk Hukuk Sisteminde Vakıflar*. Ankara: Turhan Kitabevi
- Erdoğan, S. (2003). Kamu Personel Rejiminde Uyarılma. *A.Ü. SBF GETA Tartışma Metinleri*, 10-23.
- Ertem, A. (2011). "Osmanlıdan Günümüze Vakıflar", *Vakıflar Dergisi*, Aralık (36), 25-65.

- Ertu, H. (2007). *İslam Hukuk Tarihinde Vakıflar ile Batı Kùltüründeki Benzer Kurumların Karşılaştırılması*. Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Eryılmaz, B. (2010). *Kamu Yönetimi*. Ankara: Okutman Yayıncılık.
- Eryılmaz, B. (2011). *Kamu Yönetimi: Düşünceler, Yapılar, Fonksiyonlar*. Ankara: Okutman Yayıncılık.
- Farrington, J. (1997). The Role of Nongovernmental Organizations in Extension. B. Swanson, R. Bentz, & A. Sofranko içinde, *Improving Agricultural Extension: A Reference Manual* (s. 291-303). Rome: Food and Agricultural Organization of the United Nations.
- Fişek, K. (2005). *Yönetim*. Ankara: Paragraf Yayınevi.
- Ford, J. (2019, 07 27). *Rationale for Decentralization*. World Bank Institute WBI Working Papers in Collaboration with PREM Network:
<http://siteresources.worldbank.org/WBI/Resources/wbi37142.pdf> adresinden alındı.
- Gözler, K. (2009). *İdare Hukuku*. Bursa: Ekin Kitabevi.
- Gözler, K., Kaplan, G. (2011). *İdare Hukukuna Giriş*. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Gözübüyük, A. Ş. (1999). *Yönetim Hukuku*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Gözübüyük, A. Ş. (2008). *Türkiye'nin Yönetim Yapısı*. Ankara: Turhan Yayınevi.
- Gözübüyük, A. Ş., & Tan, T. (2001). *İdare Hukuku*. Ankara: Turhan Yayınevi.
- Güler, B. A. (2003). "Yönetişim: Tüm İktidar Sermaye". *Praksis*, 93-116.
- Güler, B. A. (2009). *Türkiye'nin Yönetimi-Yapı*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Güler, B. A. (2011). *Türkiye'nin Yönetimi-Yapı*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Gümen, L. (2014). *Türkiye'de Vakıfların Dünü Bugünü*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Günay, H. M. (2012). Vakıf. *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, XLII* (s. 475,479). içinde
- Günday, M. (2004). *İdare Hukuku*. Ankara: İmaj Yayınevi.
- Hardt, M., Negri, A., & Yılmaz(Çev.), A. (2000). *İmparatorluk*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Hatemi, H. (1969). *Türk Hukukunda Vakıf Kurma Muamelesi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Hatemi, H. (1979). *Medeni Hukuk Tüzel Kişileri*. İstanbul: Sulhi Garan Matbaası.
- Hatemi, H. (1996). "Vakıf Kurumunun Kökeni Hakkında Düşünceler". *3. Sektör*, 11.
- Hood, C. (1991). "Administration Public Management for All Seasons?", *Public Administration*, Vol: 69, No: 1, s. 3-19.
- İkizler, M. (2012). *Tüzel Kişilerin İlkeli Kişiliği Bu Uğurda Ana Statünün Anlamı ve İşlevi*. Ankara: Yetkin Kitabevi

- İnalcık, H. (2019). *Fatih Sultan Mehmed Han*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Jenks, C. W. (1972). Multinational Entities in the Law of Nations. W. Friedman, L. Henkin, & O. Lissitzyn içinde, *Transnational Law in A Changing Society: Essays N Honor of Philip C Jessup*. 70-72.
- Kaboğlu, İ.Ö. (1989). *Kolektif Özgürlükler*. Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları
- Karahanogulları, O. (2002). *Kamu Hizmeti: Kavram ve Hukuksal Rejim*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Karasu, K. (2003). Kamu Örgütlenmesi Boyutuyla Kamu Yönetimi Temel Kanun Tasarısı. *A.Ü. SBF GETA Tartışma Metinleri*, 1-13.
- Karasu, K. (2004). Kuram ve Uygulamada Kamu Örgütleri. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Karasu, K. (2009). "Yeni 'Kamusal' Örgütler: Kamu Yararı Şirketler" *AÜSBF Dergisi*, 64(3), 117-147.
- Karasu, K. (2013). İngiltere'de Kamu Yönetimi. K. Karasu içinde, *Kamu Yönetimi: Ülke İncelemeleri* (s. 145-292). Ankara: İmge Yayınevi.
- Karasu, K. (2015). İdarenin Mülkle Bağının Kurulması: Mülkileşme. E. Tural, & S. Çapar içinde, *1864 Vilayet Nizamnamesi* (s. 345-368). Ankara: TODAİE.
- Karasu, K. (2017). Topraktan Bağımsızlaşma ve Merkezleşme Tartışmaları Çerçevesinde Kamu Örgütlenmesi. *Memleket Siyaset Yönetimi*, 81-110.
- Kazıcı, Z. (2003). *Osmanlı Vakıf Medeniyetleri*. İstanbul: Bilge Yayınları.
- Keyman, F., & Üstüner, Y. (1995). Globalleşme, Katılımcı Demokrasi ve Örgüt Sorunu. *Ekonomik Yaklaşım*, 33-50.
- Kooiman, J. (1993). Socio-Political Governance : An Introduction. J. Kooiman içinde, *Modern Governance: New Government-Society Interactions*. London: Sage Publications.
- Kozak, İ.E. (1985). *Bir Sosyal Siyaset Müessesesi Olarak Vakıf*. İstanbul: Akabe.
- Köprülü, B. (1951). "Tarihte Vakıflar". *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 479-518.
- Köprülü, B. (1967). *Medeni Hukukta Tüzelkişiler*. İstanbul: Fakülteler Matbaası.
- Köprülü, F. (2005). *İslam ve Türk Hukuk Tarihi Araştırmaları ve Vakıf Müessesesi*. Ankara: Akçağ.
- Kuntoğlu, Ö. F. (2011). *Kamu Tüzel Kişiliği*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Lane, J. E. (2000). *The Public Sector*. Londra: Sage.

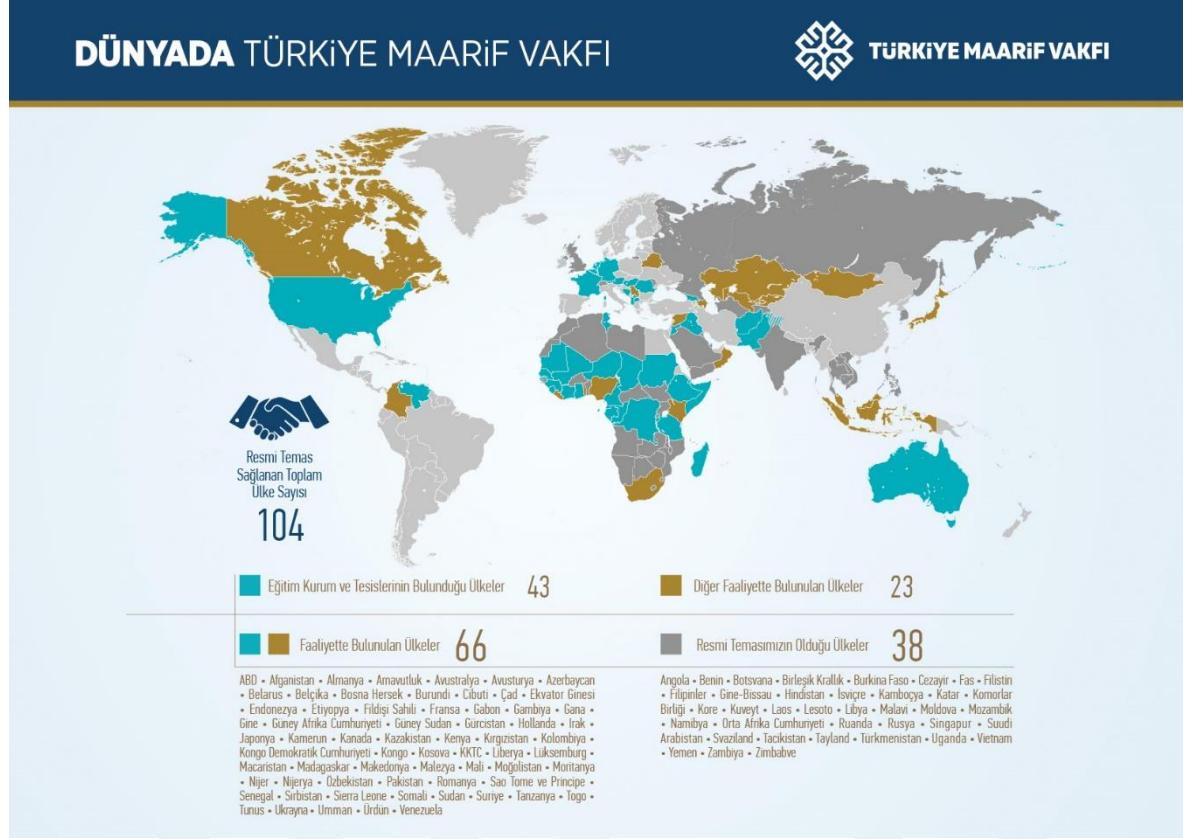

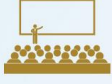
- Lewis, M., & Kenney, G. (1988). *The Private Sector and Family Planning in Developing Countries*. Washington DC: The International Bank for Reconstruction and Development- The World Bank.
- Litvack, J., & Seddon, J. (2019, 07 27). *Decentralization Briefing Notes*. World Bank Institute WBI Working Papers in Collaboration with PREM Network: <http://siteresources.worldbank.org/WBI/Resources/wbi37142.pdf> adresinden alındı.
- Maltby, P. (2003), *In the Public Interest?: Assessing the Potential for Public Interest Companies* (London: Institute for Public Policy Research).
- Mayo, E. & Moore, H. (2001), *The Mutual State: How Local Communities Can Run Public Services* (London: New Economics Foundation).
- Musgrove, P. (1996). *Public and Private Roles in health: Theory and Financing Patterns*. World Bank Discussion Paper No.339. Washington DC: The World Bank.
- Ocak, A.Y. (1978)."Emirci Sultan ve Zaviyesi". *Tarih Enstitüsü Dergisi*, 9, 130-208.
- OECD. (2002). *Distributed Public Governance: Agencies, Authorities and Other Government Bodies*. Paris: OECD.
- Okçu, M. (2005). Avrupa Yönetişel Anlanına Doğru Türk Kamu Yönetimi: Çok Düzenli Yönetişim. A. Nohutçu, & A. Balcı içinde, *Bilgi Çağında Türk Kamu Yönetiminin Yeniden Yapılandırılması* (s. 21). İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Onar, S. S. (1960). *İdare Hukukunun Umumi Esasları*. İstanbul: İsmail Akgün Matbaası.
- Osborne, D., & Gaebler, T. (1993). *Reinventing Government*. New York: Penguin.
- Oyan, O. (2001). Kamu Maliyesi ve Politikası. A. Şahinöz içinde, *Türkiye Ekonomisi: Sektörel Analiz* (s. 271-304). Ankara: İmaj Yayıncılık.
- Öğüz, T. (2007). *Türk Hukukunda Vakıf Tüzel Kişiliğinin Hukuki Esasları*. İstanbul: Beşir Kitabevi.
- Öksüz, E. (1984). "Sosyal Gelişmenin Unsuru Açısından Vakıf Müessesemiz". *II. Vakıf Haftası Dergisi*, 174.
- Öngen, T. (1996). *Prometheus'un Sönmeyen Ateşi: Günümüzde İşçi Sınıfı*. İstanbul: Alan Yayıncılık.
- Örnek, A. (1992). *Kamu Yönetimi*. İstanbul: Meram Yayıncılık.
- Özay, İ. (2004). *Günüşığında Yönetim*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Özaydın, M. (2003). "Vakıfların Sosyal Politika İşlevleri ve Günümüzde Artan Önemi". *Kamu-İş*, 1-32.
- Özcan, T. (2008). "Osmanlı Toplumuna Özgü Bir Finansman Modeli: Para Vakıfları". *Çerçeve İslam Ülkeleri Arasında Ekonomik İşbirliği Dosyası*, Ekim, 124-128.
- Özer, M. A. (2006). Yönetişim Üzerine Notlar. *Sayıştay Dergisi*, 51.

- Özgür, H. (2003). Yeni Kamu Yönetimi Hareketi. M. Acar içinde, *Çağdaş Kamu Yönetimi I*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Özsunay, E. (1982). *Medeni Hukukumuzda Tüzel Kişiler*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.
- Öztan, B. (1998). *Tüzel Kişiler*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Öztan, B. (2007). *Medeni Hukukun Temel Kavramları*. Ankara: Turhan Yayınevi.
- Öztaş, N. (2015). *Örgüt: Örgüt ve Yönetim Kuramları II*. İstanbul: Otorite Yayınları.
- Öztürk, N. (1983). *Menşei ve Tarihi Gelişimi Açısından Vakıflar*. Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü.
- Öztürk, N. (1987). "M. Hamdi Yazır'ın Vakıfçılık Anlayışı". *İslami Araştırmalar*, 208-214.
- Öztürk, N. (1995). *Türk Yenileşme Tarihi Çerçevesinde Vakıf Müessesesi*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı
- Öztürk, N. (2003). *Azınlık Vakıfları*. Ankara: Altıncüye Yayınları.
- Parlak, B. (2003). Küreselleşme Sürecinde Modern Ulus- Devlet ve Kamu Yönetimi. M. Acar, & H. Özgür içinde, *Çağdaş Kamu Yönetimi I* (s. 253). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Pesch, U. (2005), *The Predicaments of Publicness: An Inquiry into the Conceptual Ambiguity of Public Administration* (The Netherlands: Eburon Delft).
- Polatoğlu, A. (2001). *Kamu Yönetimi*. Ankara: METU Press.
- Rhodes, R. (1996). "The New Governance: Governing Without Government". *Political Studies*, 652-667.
- Robinson, D., Hewitt, T. & Harriss, J. (2000). *Managing Development: Understanding Inter-organizational Relationships*, Open University Press and Sage.
- Ruben, R., & Schulpen, L. (2008). RubenHow to Allocate Public Funding to Nongovernmental Development Organizations: A Critical Assessment of the Dutch Co-Financing System. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 287-306.
- Sağlam, N. (2006). "Avrupa Birliğinde ve Türkiye'de Vakıflar". *Sivil Toplum Düşünce ve Araştırma Dergisi*.
- Savran, S. (1997). Devlet Mülkiyeti: Toplumsal Mülkiyete Giden Yol. *Kamu Girişimciliği Sempozyumu* (s. 72-83). Ankara: Sınıf Bilinci Dergisi.
- Savran, S. (1997). Devlet Mülkiyeti: Toplumsal Mülkiyete Giden Yol. *Dünya'da ve Türkiye'de Kamu Girişimciliğinin Geçmişi, Bugünü ve Geleceği Sempozyumu Bildirileri I*. İstanbul: TMMOB.
- Serozan, R. (1994). *Tüzel Kişiler*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Sungurbey, İ. (1978) *Karinabadizade Ömer Hilmi, Eski Vakıfların Temel Kitabı*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.

- Swanson, B. E., & Samy, M. M. (2002). Developing an Extension Partnership Among Public, Private and Nongovernmental Organizations. *Journal of International Agricultural and Extension Education*.
- Tan, T. (1995). İdarede Yeni Ussallık Arayışları ve Hukuk. *Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyumu* (s. 175-183). Ankara: TODAİE.
- Tekeli, İ. (2003). Yönetim Kavramı Yanısıra Yönetişim Kavramının Gelişmesinin Nedenleri Üzerine. B. Aykaç, Ş. Durgun, & H. Yayman içinde, *Türkiye 'de Kamu Yönetimi* (s. 621-631). Ankara: Yargı Yayınevi.
- Topbaş, O. N. (2011). *Medeniyetimizin Fazilet Zirvelerinden Vakıf İnfak Hizmeti*. İstanbul: Erkam Yayınları.
- Tuncay, A. (1984). *Eski Vakıf Hükümlerimiz ve Vakıflarla İlgili Bazı İnceleme ve Sorunlar*. İstanbul: Yıldız Sarayı Vakfı Yayınları.
- Turan, O., (1988). *Türkiye Selçukluları Hakkında Resmi Vesikalar*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Uluç, Y. (2008). *Vakıflar Hukuku ve Mevzuatı*. Ankara: PYS Vakıf Sistemi Matbaa Müdürlüğü.
- Üstüner, Y. (2003). "Kamu Yönetimi Kuramı ve Kamu İşletmeciliği Okulu", B.Aykaç, Ş. Durgun ve H. Yayman. (Editörler). *Türkiye'de Kamu Yönetimi*. Ankara. Yargı, 368-385.
- Waline, M. (1944). "Törel Kişilik". *AÜHFD*, 306-323.
- Yayla, Y. (1990). *İdare Hukuku I*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Yeldan, E. (2003). Neoliberalizmin Bir Söylemi Olarak Küreselleşme. *İktisat Üzerine Yazılar, Küresel Düzen, Birikim, Devlet ve Sınıflar*. içinde İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yılmaz, Y. (2008). *Kanûnî Vakfiyesi ve Süleymaniye Külliyesi*. Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Yörükoğlu, Ö. (1985). "Vakıf Müessesesinin Hukuki, Tarihi, Felsefi Temelleri". *II. Vakıf Haftası Dergisi*, 117.
- Zaim, S. (1988). Vakıfların Milli Ekonomiye Etkileri. *V. Vakıflar Haftası Semineri* (s. 209-218). Ankara: VGM.
- Zengin, O. (2009). "Günümüz Kamu Yönetiminde Ön Plana Çıkan Yaklaşımlar". Övgün, B. (Editör). *Kamu Yönetimi: Yapı İşleyiş Reformu*. AÜSBF ve KAYAUM Yayınları, 1-41.
- Zevkliler, A., Havutçu, A., & Gürpınar, D. (2008). *Medeni Hukuk (Temel Bilgiler)*. Ankara: Turhan Yayınevi.

EK-1TÜRKİYE MAARİF VAKFI FAALİYET HARİTASI

Eğitim Faaliyeti
Yürütülen
Ülke Sayısı

43

Faaliyette
Bulunulan
Ülke Sayısı

66

Eğitim Kurumu
Sayısı

325

Yurt Sayısı

42

Ülke	Eğitim Kurumu	Yurt
ABD	4	-
Afganistan	42	12
Almanya	1	-
Arnavutluk	6	-
Avusturya	1	-
Avustralya	2	-
Belarus	1	-
Belçika	1	-
Bosna - Hersek	4	-
Burundi	2	-
Cibuti	2	-
Çad	6	1
Ekvator Ginesi	4	-
Etiyopya	4	1
Filipin Sahili	4	-
Fransa	1	-
Gabon	4	-
Gambiya	3	-
Gana	1	-
Gine	10	2
Gürcistan	4	-
Irak	10	-
Kamerun	14	4
Kongo	4	-
Kongo Dem. Cumh.	4	-
Kosova	8	-
Kuzey Makedonya	5	1
Macaristan	1	-
Madagaskar	3	-
Mali	21	1
Moritanya	9	-
Nijer	10	2
Pakistan	77	11
Romanya	6	-
Sao Tome ve Principe	1	-
Senegal	13	-
Sierra- Leone	2	-
Somali	7	3
Sudan	6	-
Tanzanya	6	2
Tunus	4	1
Ürdün	-	1
Venezuela	7	-
Toplam	325	42

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Kevser Tuba DURMUŞ

Doğum Yeri ve Tarihi : K.MARAŞ 18.09.1992

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi (2010-2015)

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce (C1), Almanca (A2)

Bilimsel Faaliyetleri :

İş Deneyimi

Çalıştığı Kurumlar : Türkiye Maarif Vakfı (2018-)

İletişim

E-Posta Adresi : kevsertubanalbant@gmail.com

Tarih : 17.01.2020

